

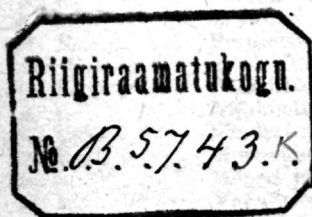
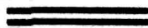
Sõja- ja sõjaväe ajakiri

SÕDUR

1926.

8.

~~Seitsmes~~ aastakäik.

Sf 2481

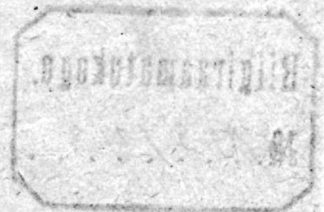
„Sõduri“ väljaanne.
Tallinn.

Sõjasaajanduse ajakiri

SÕDAUR

1926.

Trükitud Riigi trükikojas Tallinnas, Niine tän. 11.

Trükitud Riigi trükikojas Tallinnas, Niine tän. 11.

Sisu.

Sisukorra kokkuseadmisel on võetud ühtlustamise mõttes liigituse aluseks Kindralstaabi ülema poolt kinnitatud juhendid raamatute liigitamiseks kaitseväge raamatukogudes.

1. Üldsisulised artiklid.

	Nr. Nr.	Lhk.	
E. A.	Kõrgema Sõjakooli II lennu lõputööde ülevaade det. 1925	1/2,3	25,47
E. A.	Kuis pühitsetakse väeosades jõulusid ja kuis tuleks neid pühitseda	5	104
E. A.	Kaitseväge kultuur-selgitustöö kursuste I lend	10	210
A.	1. detsembri mälestusaktus Sõjakoolis	50/51	1126
E. E.	Side loomine naabritega	12/13	281
E.	Kui põline Eesti tamm	14/15	311
E.	Sünnimused Poolas	20/21	431
E.	Üleriiklised sõjaväe ratsavõistlused ja mängud 5. ja 6. VI 26	24/25	537
E.	Ameerika Ühisriikide laevastiku külaskäik Tallinnas 6—9. aug.	33/34	700
V. F.	Eesti ja Leedu vendlusliit ja kaasaegne Leedu	16	347
V. F.	Kindral v. Seeckt	19	405
V. F.	Balti riikide olemasolu õigustatavusest	20/21	443
V. F.	Ungari sõjavägi ja kaasaegne Ungari	38	822
Gr.	Invaliidide päev Valgas	24/25	543
H. G.	Verduni hülgelahingute 10. aastapäeva puhul	38	809
H.-s.	Mõnda Petseri laskeväljalt	40/41	884
V. I.n.	Eesti iseseisvuse 8. aastapäev	9	194
Isamaalane.	Kaitseliidu postkaardid	12/13	302
A. J.	Vaimline side Lööpoli ja meie Sõjakooli kadettide vahel	20/21	437
J.	Prantsuse kahurväge kursustest	35	736
H. J.	Lennuasjandus ja rahvas	37	796
H. J.	Eesti I lennupäev	38	807
H. J.	Pilk lendurite hingeallu	38	811
H. J.	Eesti I lennupäev	39	854
H. J.	Poola ja Läti lennuväelaste külaskäik Eestisse 16—18. okt. 1926	43/44	930
H. J.	Tšehho-Slovakkia lennuki Š 18 külaskäigu puhul	45	981
J. J.	Märkusi sõidult lahinguväljadele	52	1165
J. J.	Fascistlik Itaalia ja tema sõjaline jõud	52	1176
V. Kruus	Locarno lepingud	1/2	6
V. K.	Märkusi Itaalia sõjaväest	9	204
V. K.	Saksa-Prantsuse lähenemine	40/41	866
V. K.	Soome kaitseüksimus	43/44	951
V. K.	Läti allveepaadi „Spidola“ vettelaskmine	43/44	969
V. K.	Euroopa majandusline langus pärast Ilmasõda	52	1178
Kr.	Läti ratsarügemendi 5. aastapäeva puhul	30/31	645
K.	Kaitseliidu Keila manööver	43/44	959
K.	Tartu Emajõe uus sild	1/2	24
K.	Aegna	17/18	377
Kustas	On vaja luua oma ideoloogia	14/15	319
Kustas.	Kunas hakkab maksma sotsialism	32	686
A. K.	Läti lennuväe 7-es aastapäev	26/27	563
A. K.	Püstoli laskevõistlused I diviisi ohv. kogude vahel	36	779
K.sh.	3. diviisi staabi aastapäeva puhul	26/27	559
H. K.	Prantsuse sõjalaevade külaskäigu puhul Tallinna	38	818
Ad. K.	S. Ü. Ö. allohvitsoride kooli kuulip. kompanii aastapäev	49	1069
G. Lagus.	Poliitilised parteid, nende programmid ja tegevus	6	126
A. L.	Sõjakooli aspirantide kursuse IV lend	11	240
A. Leht.	Kindral-major G. Kunnos †	36	758
A. Leht.	Kuritegevus meie kaitseväes	4	81
J. L.	Mõned päevad Läti auto-tankide rügemendil külas	45	970
M. L.	Vabadussõja jäädvustamisest piltides	43/44	945
E. M.-s.	Muljed Inglismaa reisilt	7/8	166
R. Masing.	Sõjaasjanduslik ajakirjandus meil, Lätis ja Poolas	38	826
M.	Leninism	14/15	340
M.	S. S. R. ja Rahvasteliit	19	413
M.	Jooni N.-Vene punaväe organiscerimisest	48	1049
G. M.	Teine üleriikline kehalise kasvatuse kongress	12/13	299
M. M.	1. mai pühitsemine suuremas Läti garnisonis Daugavpilsis	19	424
M. M.	11. Dobelesi jalaväe polgu aastapäeva puhul	35	742
J. M.	Märkeid major H. Vanaveski raamatu puhul „Gaasisõda meie oludes“	30/31	654
N.-n.	Meie uus raadioseadus riigikaitse seisukohast	43/44	946
O. P.	San.-kindral-major O. Zooge-Manteuffel †	12/13	267
J. R.	Vigastatud sõjameeste tihingu IX kongress	14/15	318
M. R.	Leedu „Kardas“ meist	14/15	342
J. L. Runeberg.	Porilaste marss	52	1162
N. Reek.	Uue aasta algul	1/2	2

A. S.	Tartust Riiga	1/2	34
A. S.	Ed. Mäso. „Muistsete eestlaste sõjategevusest. Võitjate vastuvõtt maalinna“	14/15	342
S. S.	Vabadusevõitluste jäädvustamisest kunstis	9	200
S.	P. Liivak. „Paala lahing.“	11	250
S.	Mereväe ohvitseride kahurväelaste kursustest	20/21	458
S.	Miks käivad laevastikud võõrsil	17/18	395
A. Traksmann.	„Sõduri“ ülesannetest lähemas tulevikus	6	114
A. Traksmann.	Kultuur-selgitustöö I. lennu lõpetamise puhul	9	182
A. T.	Koolide võimlemispeo puhul	24/25	538
A. T.	Meie rahvusliku omakultuuri pidupäevad	28	590
A. T.	Tartumaa laulupeo puhul	29	626
H. T.	Pärnu garnisoni elust-olust	1/2	36
H. T.	Tähelepanemiseväärt kohusetäitmine	22/23	488
R. T.	Võitlus võimu pärast	33/34	714
K. Udal.	Poola sõjaväest	9	203
K. Udal.	Poola vabariigi presidendi dekreet 6. VIII 1926. sõjariistus jõudude kõrgema juhatuse kohta	35	744
H. Vanaveski.	Vastuseks J. M-i märkustele	30/31	656
E. V.	Poliitiline võitlus võimu pärast S. S. S. R-is	6	119
E. V.	Vene sõjaväe ajakirjandus	6	130
J. V.	Lennuväe rügemendi 7. aastapäeva puhul	30/31	637
V.	Soome rannakaitse	50/51	1127
V.	Sõjaväelaste kinnitamine Soomes	50/51	1129
V.	Rootsi kõrgem sõjakool	52	1166
V.	Väevähendamine Rootsis	52	1177
—n.	Kõrgema Sõjakooli II lennu lõpetamise puhul	6	116
—or—	Kesti rahvuslikust lipust	7/8	164
se	Tähtis päev ratsarügemendis	17/18	378
dt	Georg Lurich	17/18	396
—h.	Sõjaväelis-poliitiline riigipööre Poolas	22/23	482
—m.	Kõrgema Sõjakooli kuulajaskond lennuväe rüg. õppejaoskonnas	22/23	487
—n.	Tallinna „Sõdurite kodust“. Tegevusest 1925/1926.	22/23	508
—n—	10. jalaväe rügemendi 4. aastapäev	30/31	657
—ms—	Läti uus allveepaat	35	741
—er—	Vabadus- ja Ilmasõjas langenute mälestussamba avamine Kadriinas 15. VIII	36	778
—ms—	Mõnda õppustest sõjagaasiasjanduse alal S. S. S. R-i punaväes ja Poola armees	40/41	895
—ms—	I diviisi 8. aastapäeval	48	1031
—ms—	Kümme kuud Tondi koolipingil	33/34	700
—i.	1-se soomusrongide rügemendi 8. aastapäeval	49	1061
—i.	1-se soomusrongide rügemendi 8. aastapäeva pühitsemine	50/51	1126
	Mereväe kapten Johannes Herm †	1/2	5
	Prantsuse sõjaväe 1926 a. eelarve arutamisel	1/2	10
	Kirjanik A. Kitzbergi 70 a. sünnipäeva puhul	3	43
	Täna 24. II 26	7/8	138
	Kiri toimetusele	6	133
	Poola sõjaväe häälekandja „Polska Zbronia“ Eesti riiklusest, kaitse- seliidust ja kindralstaabi ülemast kindral Reek'ist	10	217
	Kolonel Ernst Limberg	12/13	266
	„Sõdur“ 1919—1926	12/13	268
	Olge tervitatud noored kodanikud meie kaitseväe ridades	14/15	308
	Tung idasse	14/15	339
	Poola rahvuspüha puhul 3-dal mail	17/18	372
	Poola Kõrgem sõjakool Varssavis	17/18	374
	Kindralstaabi kolonel J. Rink	17/18	372
	Ohvitseride keskkogu kevadine korraline peakoosolek	17/18	379
	Prantsuse sõjaväe esitaja major Bonne'i lahkumise puhul Eestist	19	402
	L'Album de la Guerre 1914—1919	19	417
	Poola valitsuse otsus kõrgemate sõjaväe juhtide kohta	19	406
	Soome kadettide külaskäik	22/23	476
	Kindral-major Otto Heinze	28	591
	Tshehho Slovakkia lendur kapt. Stnovsky lend	29	627
	N. M. K. Ü. suvekool	30/31	659
	Mõningaid andmeid Läti uue sõjaministri kindral Kalninski kohta	33/34	699
	18. üleilmline karskuse kongress	33/34	701
	Ilukirjandus meie raamatukogudes ja lugemislaudadel	33/34	716
	Soome sõjalaevastiku juhataja komandör Yrjö J. G. Roosi surma puhul	35	743
	Vaimuõõgakandja mälestuseks	38	808
	Sv. lendur ohv. aset. Aleksander Konno †	39	840
	Gibraltari merekitsuse küsimus	39	856
	Au langenuile	40/41	869
	Soome ja Eesti lennuvägede sõprus	42	914
	Poola kapten Orlinsky lend	42	918
	Muudatusi kaitseväe juhtimises	46/47	990
	Vabadussõjalaste Liit ja ta ülesanded	46/47	1015

Auto-tankide divisjoni III aastapäeva puhul	48	1033
1. dets. langenute mälestamine. Sõjainistri käsukiri nr. 537	49	1059
1. detsembri puhul	49	1059
28. november 1917 a.	49	1074
Sõjaväe staali 9. aastapäev	50/51	1090
Sõprussidemete süvendamisel Lätiga	50/51	1097
Läti 11. rügem. delegatsioon Narvas	50/51	1097
Läti külalised 2. jal. rüg. 8. aastapäeval	50/51	1098
Auto-tankide divisjoni 3. aastapäeva pühitsemine	50/51	1099
Sõjakirjandust: nr.nr. — 1/2, 3, 4, 6, 10, 16, 17/18, 22/23, 32, 33/34, 35, 37, 38, 39, 40/41, 42, 45, 43/47, 48, 49, 50/51, 52.		
Sõjaväelised teated: nr.nr. — 1/2, 3, 4, 5, 6, 7/8, 11, 16, 17, 20/21, 22/23, 30/31, 33/34, 37, 38, 42, 43/44, 45, 46/47, 48, 49, 50/51, 52.		
Kaitseväe elu: nr.nr. — 3, 5, 7/8, 9, 10, 12/13, 16, 19, 22/23, 24/25, 26/27, 29, 33/34, 39, 40/41, 43/44, 45, 46/47, 48, 49, 50/51.		
Raamatteatd, uusi raamatuid: nr.nr. — 1/2, 3, 4, 6, 10, 16, 17/18, 22/23, 32, 33/34, 35, 37, 38, 39, 40/41, 42, 43/44, 45, 46/47, 48, 49, 50/51, 52.		
Kroonika: nr.nr. — 5, 6, 10, 11, 12/13, 14/15, 16, 17/18, 19, 24/25, 26/27, 30/31, 32, 33/34, 35, 37, 38, 40/41, 42, 43/44, 45, 46/47, 49, 50/51, 52.		
Kiri toimetusele		nr. 6
Toimetusele saadetud kirjandust		nr. 40/41, 43/44

2. Sõjaväe kasvatus. Sanitarteadus.

Allohvitser.	Tervitamisest nooremate ja vanemate vahel	29	626
J. A-n.	Sõjaväeline kasvatus Jaapani koolides seaduslikuks tehtud	35	752
H. Grabby.	Põhijooni ühepoolsete manöövrite korraldamiseks	46/47	991
H. G.	Ohvitseride õppustest väeosades	39	841
A. J.	Meie sõjaväe kasvatus orientatsioonist	4	66
A. J.	Rahvusline aade meie kaitseväe kasvatuses	14/15	315
A. J.	Sõjateadusliste tõdede otsimisel	20/21	467
A. J.	Sõjateadusliste tõdede otsimisel	22/23	477
A. J.	Rahvuspühad	33/34	697
A. J.	Sõjaajaloo õppimisel ja õpetamisel	45	966
J.	Väeosa arstid ja kehaline kasvatus kaitseväes	7/8	170
J.	Näitlikust õpeviisist ja globoskoobi ning valguspildiaparaadi tarvitamisest	10	227
J. J-r.	Majorite õppetsükl Prantsusmaal	38	820
Dr. H. Jürgen-son.	Sportiteaduslise aparatuuri tähtsus kaitseväe kehalise kasvatuses normeerimises	46/47	1006
J. J. "	Kehaharjutuste klassifitseerimisest ja meetodikast	52	1157
J. J.	Sõjaline ettevalmistus väljaspool kaitseväge. Määrus sõjalise kasvatuses ja õppuse toostamise ja kontroleerimise kohta õppeasutustes	49	1083
Kustas.	On vaja luua oma ideoloogia	14/15	319
Kustas.	Eestlaste ajalugu „Orjus“ ja ääremärkused	52	1153
K-t-n.	Distsipliini üksikasjust	14/15	330
K.	Sõja võimsama tööriista — inimese — tundmaõppimisest	16	349
A. Kasemets.	Laul meie kaitseväes	35	750
L. Martin.	Mis on skoutlus	5	102
R. Masing.	Ajalooline ülevaade kehalise kasvatuses ja noorsoo sõjalise ettevalmistuse arenemiskäigust Prantsusmaal	7/8	142
R. Masing.	Kehalise kasvatuses ja noorsoo sõjalise ettevalmistuse praegune organisatsioon Prantsusmaal	9	187
R. Masing.	Noorsoo sõjaline ettevalmistus N.-Venemaal	11	234
R. M.	Reservohvitseride ettevalmistusest meil ja välismaal	17/18	387
R. M.	Jooni kehalise kasvatuses instituudist Rumeenias	20/21	464
R. M.	„Aspirandid aiavilja kasvatamas“	24/25	528
R. M.	Kas on lubatav kriitika sõjaasjanduse alal	33/34	764
R. M.	Veel sõjaväeliseist kasvatuses Jaapani koolides	36	772
O. M-s.	Näide üksiku laskuri lahingtegevusele ettevalmistava harjutuse läbiviimisest	11	249
O. M-s.	Mõni sõna laske-eeskirja vihik II — 3, 4 ja 5 peatükkides ettenähtud õppuste korraldamisest	14/15	329
O. M-s.	Mõni sõna sihtimise algõppe kohta	14/15	333
O. M-s.	Üksiku laskuri lahingettevalmistus	20/21	452
M.	Kehalise kasvatuses tundide demonstratsioonid	14/15	334
-Ms-	Reservohvitseride koondõppus ja kultuur-selgitustöö	32	673
A. N.	Mõni sõna meie sideklassist	29	611
J. P.	Põhimõtteid õppekavade kokkuseadmiseks	26/27	571
Dr. O. Palu.	Muljeid kehalisest kasvatuses Austrias	43/44	952
N. Reek.	Reichswehri ohvitserkonna ettevalmistusest ja meelsusest	5	90
N. Reek.	Belgia sõjaväe kaadri ettevalmistusest	7/8	139
N. Reek.	Püüdeid ja sihtjooni juhtkonna (ohvitserkonna) sõjalisest ettevalmistusest N.-Venes	9	178
N. Reek.	Meie kaitseväge juhtiva koosseisu — ohvitseride — kasvatuses ja väljaõppe alalt	26/27, 28, 29, 30/31	548, 580, 606, 630
N. Reek.	Kehalise kasvatuses ja spordi tähtsusest meie riigikaitse seisukohalt	32	664

N. Reek.	Prantsuse Kõrgem Sõjakool 1876—1926	22/23	474
A. Rääk.	Üksiku laskuri lahingettevalmistus	14/15	332
O. Sepp.	Isamaa ja kodumaa — miks on nad meile kallid. Patriotismi tunne inimese hinges	4	77
A. S.	Uute õppemeetodite loojatele	24/25	514
A. S.	Kas „Sõdur“ toob sõjaväe asutuste kohta õigeid, kaalutud ja era- pooletuid andmeid	30/31	639
J. Siir.	Konspekt kodumaa ajaloo esimesest tunnist noorsõduritele kaitseväes	46/47	995
J. S.	Võimlemisest lennuväes	46/47	1016
R. Tomberg.	Kaadri väljaõppest väeosades	3	42
R. Tomberg.	Ühe tegeliku pädagooigi, hra A. S. artikli puhul „Sõduris“ nr	24/25	28
R. Tomback.	Paanika	12/13	277
A. Traksmann.	Kuidas asendada „loenguid“ iseseisvate töödega	12/13	261
A. Traksmann.	„Sõduri“ kaitseks põhjendamata süüdistuste vastu	24/25	524
A. Traksmann.	A. S. küsimuse puhul „kas „Sõdur“ toob sõjaväe asutuste kohta õigeid, kaalutud ja erapooletuid andmeid“	30/31	642
A. Traksmann.	Mõnda ohvitseride kogude uuest põhikirjast	35	734
A. Traksmann.	Mõnda näitlikkudest lahinguõppustest kui õppemeetodist	37	784
A. Traksmann.	Mõned märkused artikli puhul „Ohvitseride kogude ülesanded ja uus põhikiri“	38	817
A. Traksmann.	Ohvitseride õppetööde korraldamisest väeosades. Kindralstaabi ülema poolt kinnitatud „Juhendite“ ilmumise puhul	52	1147
A. T.	Eesti esimese spordistaadioni avamispeolt	26/27	564
A. T.	Mis võib juhtuda siis, kui punkti ei nähta, või seda meelega näha ei taheta	52	1156
A. T.	Meetodi küsimus õpetamisel	4	68
K. Trakmann.	Ohvitseride kogude ülesanded ja uus põhikiri	38	814
M. T.	Kõrgema Sõjakooli praktilised tööd möödunud suvel	45	978
J. Tõrvand.	Õppemeetodite revideerimisel	26/27	546
J. Tõrvand.	Lembitu vaim valitsegu meie keskel	28	587
J. Tõrvand.	Eelolevate üliriiklike kaitseväge spordivõistluste puhul	32	662
J. Tõrvand.	Veel õppemeetodite reviderimisel	32	666
J. Tõrvand.	Mõnda kaitseväge möödunud spordinädalast	33/34	694
Z.	Kas pea täis tarkust või loomisvõime	17/18	370
-si	Mõnda osade väljaõpetamisest	29	619
-ms.	Kuidas saaksime ajakohase sõjaliste ainete õpetamise metoodika. Mõtteid ja ettepanekuid	36	766
S. Ü. Ö.	aastapäeva puhul	37	782
	Juhendid ohvitseride loengute ja praktiliste õppetundide korralda- miseks väeosades	52	1149
	Kaitseväge ja kehaline kasvatus. Kol. Maseri referaadi kokkuvõte	14/15	315
	Sport: nr. 3, 5, 7/8, 9, 12/13, 10, 20/21, 22/23, 24, 25, 28, 30/31, 32, 42.		

3. Sõjaväe administratsioon, seljatagune teenistus ja õigus.

D.	Majapidamine üksikus väeosas rahuajal	1/2	8
W. F.	Saksa kaitseväljaste abiellumise seadus	33/34	703
V. G.	E. R. artiklist „vahendeid vahtkondade kaitseks“	16	356
H. H.	Belgia kaitseministeeriumi uus kord	1/2	12
V. Janitz.	Kiri Kindralstaabi ülemale	24/25	520
O. J.	Meie jalaväe sõjaagse lahingorganisatsiooni põhijooni	43/44	926
J. V. K.	Kaitseväge vormi küsimus	12/13	280
K. Krumm.	Kahurite vastu võitlemine vooi hoidmisel	20/21	443
Kr-m.	Kõvemaid sidemeid sõjaväe ja rahva majanduse vahel	29	623
Kr-m.	Varustuse tagavaradest	40/41	882
Kr-m.	Mõnda sõduri jalatsitest	42	916
Kr-m.	Varustuse soetamise viisidest	43/44	946
Kr-m.	Mõnda tehnilistest tingimustest	45	980
K-ts.	Organisatsiooni küsimusi	45	979
A. Leht.	Kuritegevus meie kaitseväes	4	81
G. Leets.	Organisatsioon ja alluvus kahurväes Saksa määrustiku järele	14/15	323
G. Leets.	Ankohtust ja selle põhimäärustest	40/41	876
M.	Nõukogude jalaväe laskurkorpuse organisatsioon 1926 a.	1/2	19
P. M.	Säästsummadest ja nende kasutamisest	16	346
R. M.	Staaptide organiseerimisest	22/23	500
R. Masing.	Kaitseväge teenistustasaja liihendamise tingimusi	32	670
N.	Mõni sõna „Sõduris“ nr. 16 puudutatud säästsummade tarvitamise kohta	20/21	453
A. N.	Mõtteid Kindralstaabist	35, 36	748, 773
J. Org.	„Sõjaväge sõdib kõhuga“	3	56
E. R.	Vahendeid vahtkondade kaitseks	11	251
-Rm.	Mõtteid tänavusest koosseisude koondamisest	19	416
Cyr.	Meie kantseleid	1/2	9
A. S.	Meie igapäevastest muredest	12/13	295
A. S.	Veel „meie igapäevastest muredest“	16	354
A. S.	Mõtteid lennuväe organisatsioonist. Kas vajame meie merelennuväge?	19	403
S.	Kaitseväge juhimine ja valitsemine	22/23	479
K. Selter.	Juriidilised näpunäited	46/47, 48, 49, 50/51, 52	1019, 1048, 1082, 1124, 1171

M. T.	Esitusvormi väljatöötamisel	9	201
M. T.	Kõrgema Sõjakooli komplekteerimine	46/47	1013
R. Tomberg	Sõjaväe õppeasutuste õppejõudude palgakõrgetamisest	1/2	3
A. T.	A. S. artikli puhul „Meie igapäevastest muredest“	12/13	297
A. T.	A. S. vastuse puhul	16	355
J. Tõrvand.	Riigikaitse juhtimise seadusest	19	426
J. Tõrvand.	Riigikaitse ja eraldi kaitsevõtte rahuajase juhtimise küsimuse ümber	24/25	544
J. Tõrvand.	Riigikaitse muredest	26/27, 28	556, 578
X.	Veel Kõrgema Sõjakooli komplekteerimisest	48	1045
Z-n.	„Duell“ Poola sõjaväes	17/18	376
K. Udal.	Ülemjuhataja teoorias ja praktikas	17/18	386
V.	Juhtimise ja valitsemise doktriinid	11, 12/13	237, 270
E. V.	Juhtide reservi täiendamise	16	358
A. Vernik.	Kas vajame meie merelennuväge	11	241
A. Vernik.	Lennuväe organisatsiooni põhialused tuleviku perspektiivis	17/18	393
-d.	Juhtide valik ja kohtadele määramine	3	46
-d.	Laskemoona ladude ehitamine ja maskeerimine	4	71
-on-	Majapidamisest ja arvepidamisest üksikus väeosas või asutuses	14/15	325
n.	Grupi- ja pataljonitüümate õigustest ja kohustest	19	414
-e.	Tehniliste tingimuste kaitseks	46/47	1014
	Meie kaitseväge munder	9	202
	Sõjaväeline au ja selle kaitsmine. Major Kasekampi referaadi kokkuvõtte	17/18	381
	Sõjaväe hobuste kaartenormi vähendamise küsimus	22/23	507
	Küsimused ja kostused: nr.nr. 1/2, 5.		
	Ametlikud teated: nr.nr. 3, 4, 7/8, 10, 16, 17, 37, 50/51.		

4. Merevägi.

N. B-g.	Mõtteid sõjalaevastiku opereerimise võimalustest talvel Soome lahes	6	124
H. K.	Sõjalaevastikkude arenemise viimase ajal	17/18	390
H. K.	Allveelaevade desarmeerimise küsimus	36	776
E. M.	Mõtteid meie laevastiku uuendamisest	48	1044
J. N.	Põlevkivi õli meie sõjalaevadel	7/8	171
N.	Kaitselaevastiku navigatsioon	43/44	955
„S“.	N.-Vene Baltimere laevastiku võimalik koosseis 1926 a. navigatsioon	14/15	328
H. Salza.	Märkeid artikli „N.-Vene Baltimere laevastiku võimalik koosseis 1926 a. navigatsiooni“ puhul	22/23	485

5. Relviikide teenistus. Taktika. Strateegia.

A. E.	Punase poole II pataljoniga X diviisi manöövril	42	906
J. A-n.	P. Am. Ühisriikide sõjaväelise esitaja märkusi Saksa sõjaväe manöövril	52	1171
A. Balder.	Käsk ja selle täitmine. (Referaat).	10, 11	222, 245
A. Balder.	Maastiku organiseerimisest	40	1075
H. Brede.	Jala- ja suurtükiväe koostöö, selle alused üldse ja meie oludes eriti	12/13	282
E.	Eesti poliitiline ja strateegiline olukord. Kindral J. Tõrvand'i loeng kultuur-selgitustöö kursustel	9	185
H. G.	Kompanii kaitse	10	118
H. Grabby.	Kas celpostisioon või lahinguelpostid	11	242
H. Grabby.	Mõtteid kaitselahingust meie oludes	20/21	439
H. Grabby.	Põhijooni ühepoolsete manöövrilise korraldamiseks	46/47	991
H. J.	Märkusi õhuluure andmete kohta N. rügemendi manöövril 24--25.IX.1926	43/44	936
O. J.	„Z“ diviisi III pataljon 1926 a. sügisel väljaõppel (manöövril)	45	970
K.	Die Wehrmeis-Prüfung 1925	7/8	153
K-et.	Jalaväe ettevalmistusest õiseks tegevuseks N.-Venes	19	410
C. Kr-m.	Kaitse tankide vastu	14/15	321
G. Kirschbaum.	Mõned järeldused esimesest tule koostööst suurtükiväe ja jalaväe vahel	39	851
J. Kasak.	Mõningaid nähtusi 3. punaste pataljoni tegevusest N. diviisi manöövril	40/41, 43/44	867, 932
V. K.	Marokko sõjategevuse õpiseid	40/41	888
L.	Jalaväe tankide lahingupraktika	1/2,3	12, 54
J. L.	Soomusautode tähtsus sõjaajal üldse ja meil eriti	10	214
J. L.	Soomusautode koostööst ratsaväega	32	675
J. L.	Rohkem tähelepanu suvilaagritele ja talvistele õppustele	43/44	939
G. Leets.	Luure ja valvekaitse kahurväes Saksa määrustiku järele	17/18	388
G. Leets.	Rännak kahurväes Saksa määrustiku järele	22/23	498
R. M.	Märkeid pataljoni taktikalistest õppustest	39	853
R. M.	Lahingutegevuse alad, mis väärivad rohkem tähelepanu	46/47	1005
H. M.	Väliikide koostöö võimalused Petseri laskeväljal	42	909
H. M.	Eel- ja julgeoleku positsioonist	45	974
K. Männi.	Raskete kuulipildujate tarvitamisest lahingus	49	1077
A. N.	Veel sideteljest	46/47	1003

E. Padernik.	Meie oludele vastava sideeeskirja vajadusest	40/41	875
O. Sternbeck.	Meie laskevõistlaste tulemustest	50/51	1110
A. Traksmann.	Õpiseid N. diviisi stügismanöövritelt. Tegevus lõunarindel	40/41, 42	862, 902
A. Traksmann.	Pataljoni pealetung kahurväe toetusel ühes lahingulaskmisega (andmetel)	39	845
A. T.	Koostöö suurtükiväe ja jalaväe vahel	5	103
A. T.	Taktikalistest õppustest meie garnisonides	7/8	141
A. T.	Taktikalistest õppustest Läti sõjaväes	52	1143
J. Tõrvand.	Mõtteid kaitseväe l lennupäeva puhul	39	838
T.	Kerge suurtükiväe rivimäärustikust	29	625
R. Tomback.	Side organiseerimine rügemendi kaitselahingus meie oludes	33/34	707
R. Tomback.	Veel mõni sõna sidetelje kasulikkusest meie oludes	42	915
R. Tomback.	Side organiseerimine jalaväe rügemendi pealetungi-lahingus meie oludes	46/47	1008
M. T.	Rasket-kuulipildujad pealetungi-lahingus	48	1046
	Meie riigi julgeolek ja Rahvasteliit. Kindral Laidoner'i loeng ohv. keskkasiinos	12/13	258
-a-	Kerge suurtükiväe rivimäärustikust	19	412
C. Kr-nn.	Täienduseks artiklile „kaitse tankide vastu“	20/21	454
	Sõjavälane ja tema mõiste. Major A. Laats'i referaat	36	762
	Märkeid kaitseliidu Tallinna Maleva „manöövrite“ puhul	38	830
-n-	Kas sidetelg on meie oludes kasulik	40/41	871
-n-	Jalaväe ja kahurväe koostööst	49	1080

6. Sõjatehnika.

K. Abel.	Õised lennud	38	827
K. A.	Morse tähestiku õppimisest	35	746
N. Drake.	Mürsu algkiiruse määramine elektroakustika abil	10	225
H-g.	Koostöö jalaväe ja lennuki vahel	22/23	539
Andmetel J-s.	Tule probleem lennuväs	5	107
Andmetel A. J.	Kahuri ning gaasi tarvitamise võimalused lennuväs	14/15	331
A. J.	Lennuvägi ning selle relvad tuleviku sõjas	40/41	873
A. J.	Lennuasjandusest	43/44	956
A. Kalve.	Gaasiasjandus Läti sõjaväes	10	228
Kr-m.	Lämmastiku tähtsusest majanduses ja sõjanduses	6	120
V. K.	Märkeid õhuvaatluse eest varjamise kohta	7/8	168
K-et.	Lennuk, mürsk ja helgiheitja	22/23	501
F. Kapsi.	Raadio luurest	35	746
F. Kapsi.	Raadio sõjaväes	38	831
J. L.	Meie gaasikaitsest	16	356
A. N.	Veel sideteljest	46/47	1003
A. Patska.	Orienteerumine õhus	43/44	950
A. Patska.	Õised lennud	50/51	1123
U. R-g.	Tulistamise meetodid keemiliste mürskudega	6	122
N. R-g.	Suitsukatte loomine kahurväe abil	11	248
A. Rääk.	Sniping	19	415
A. Rääk.	Sniper kaevikus	20/21	455
A. Rääk.	Sniperite ettevalmistamine	37	791
R-oh.	Kahurväe luure iseäralused olenevalt mürgiste gaaside tarvitamisest	43/44	942
N. Stahl.	„α“ ja „φ“ tabelite kasutamine välilahingus	14/15	322
O. Sternbeck.	Otstarbetu veesegamine	22/23	494
R. T-ck.	Side organiseerimine linnades tänavvõitluste ajal	1/2	31
R. Tomback.	Sidetelg meie oludes	7/8	157
R. Tomback.	Jalaväe rasket relvad välismail ja meil	40/41	877
T.	Mõni sõna sidest	32	673
A. Ungern-Sternberg.	Mõned andmed sv. tuvijaamast Batumi kindluses	5	97
H. V.	Leegiheitja väärtus meie oludes	14/15	326
	Kavatsused punases õhulaevastikus	4/5	79, 94
	Uus tankidevastane relv	22/23	499

7. Sõja, sõjaväe ja sõjakunsti ajalugu ning sõjamälestused.

E. E. A.	End. 7. jalaväe rüg. (polgu) 7-aks aastapäevaks	1/2	22
Prof. Dr. phil. A. R. Cederberg.	Jooni Eesti ajaloost Rootsi valitsuse ajal	50/51	1101
I. Ira.	Mälestusi Vabadussõjast	4	80
A. K.	Sõda Adria merel	4	74
Andmetel A. K.	Kristjan. Vene 1. ja 2. armee purustamine Ida-Preisimaal	20/21, 22/23	446, 489
E. K.	Kärstna lahingud 2.—6. jaanuarini 1919 a.	12/13	273
H. K.	125 aasta eest. Nelson. Inglise laevastiku esimene külaskäik Tallinna	24/25	521
V. K-s.	Reini jõe forsseerimine 55 a. e. K. s.	40/41	886
Kl.	1. detsember 1924.	49	1070
Ed. Laamann.	Tartu rahu 6. aastapäevaks	5	92
Ed. Laamann.	Bermontiaad	10	212
Ed. Laamann.	Vene interventsiiooni kokkulangemine	24/25	533
J. L.	Tartu sõjaline minevik	5	99
J. Luiga.	Eesti vabadusvõitlus 1343—1345. Harja mäss. Major Külaotsa referaat	12/13	279

G. L.	Kärstna lahingud 2.—6. jaanuarini 1919.	26/27	568
Joh. Mey.	Vanade saarlaste Pihla sadam	4	72
Joh. Mey.	Veel vanade saarlaste Pihla sadamast.	12/13	279
Joh. Mey.	Vanade eestlaste sõjasadamatest	37	786
Ed. Meos.	Tartu kaitsepataljon	7/8	149
E. Meos.	Petseri vallutamine soomusrongide poolt 29.III.1919 a.	14/15	338
E. Meos.	Täienduseks artiklile „Tartu kaitsepataljon“	32	687
E. Meos.	Märkusi artikli kohta „II diviis 7. aasta eest“	14/15	336
E. Meos.	Veel märkusi artikli kohta „II diviis 7. aasta eest“	33/34	718
R. Masing.	Eesti ja Läti sõjavägede koostöö veebruarist juulini 1919 a.	7/8	148
R. M.	Sõda Landeswehriiga Bermonditi valgustusel	29	620
R. M.	Muistsete lätlaste sõjakunst 13. aastasajal	35	783
R. Masing.	Vabadussõja ajaloo uurimise vajadusest	52	1158
Mag. H. Moora.	Bestlaste sõjaline kultuur muistisel iseseisvusajal	20/21, 28, 29	446, 489
H. M-n.	Punaväe osad eesti enamlastest Vene kodusõjas	24/25	541
H. M-n.	Narva vallutamine punaste valgustusel	32	685
H. M-n.	Punaste tegevus pärast Narva langemist	33/34	711
H. M-n.	Eesti punavägede organiseerimine jaanuarist maini 1919	36	768
J. Org.	Muistsete eestlaste sõjakunst	42	911
J. Roska.	Mõnda suurtükiväe formeerimisest Vabadussõja algul	24/25	565
Kpt. O. Ribbing.	Narva lahing 1700 a.	50/51, 52	1091, 1138
R.	Okupatsiooni-aeg	1/2	16
A. Simmo.	II diviis 7. aasta eest	3	44
A. S-o.	Jegel.	6	131
A. S.	4-da Volmari jalaväe polgu 7-da aastapäeva puhul.	7/8	145
A. S.	Mälestusi 5-dast Võnnu jalaväe polgust	14/15	312
H. Salza.	Merelahing Tallinna all 2(13) mail 1790 a.	28	601
Cand. hist. H. Sepp.	Kaarel XII.	50/51	1107
B. Tiismann.	Vanade saarlaste Pihla sadam	10	224
V. Tõrvand.	Punaväe arenmiskäik ajaloo perspektiivis	48	1036
J.	Kuninglik Pori rügement	52	1161
-i.	Kapten A. Irve surmapäeval.	17/18	373
-d.	Lätlaste raskused Ilmasõjas ülemjuhataja valimisel	19	408
	Dokumente Vabadussõja algpäevilt	48	1030
-i.	1. Soomusrongi rüg. 1. dets. mässukatse likvideerimisel	49	1066
-v.	Soomusrongide diviis Vabadussõjas	49	1066
-ms.	Narva põlemine 25. apr. 1919.	52	1160
	1. dets. 1924. Tondil	50/51	1121

8. Ilukirjandus.

Juhan Jaik.	Sõdur Västriks	3	59
Juhan Jaik.	Jõuluöö haigemajas	49	1172
Joh. Järv.	Ülestähendusisi side-noore esimesist elupäevist	26/27	571
Joh. J-rv.	Suurpäevi Jägala laagris.	40/41	896

9. Male.

Nr.nr. 1/2, 3, 4, 5, 11, 12/13, 14/15, 16, 22/23, 26/27, 29, 30/31, 32, 33/34, 35, 42, 43/44, 45, 49, 52.

Pildid.

Sõjaväe paraad Vabadusplatsil 3. jaan. 1926 a.	1/2	1
Mereväe-kapten Johannes Herm	1/2	5
Kindral Bangerski, Läti sõjaministri abi	1/2	10
Sõjaminister J. Goldman	1/2	11
Leitn. K. Kanep, Järvamaa kaitsepataljoni esimene ülem	1/2	22
Kol.-lt. P. Kunnus ja kapt. E. Ahman	1/2	23
7. jal. rüg. 2. komp. Teševitshi külas	1/2	42
Sõjaväeline kehakasvatuse — kõievedu (2. s.-rongide rüg. II div. spordivõistlustel)	3	41
II diviisi staap Vabadussõjas	3	45
Mereväe-kapten Hermi leinakirst Jaani kirikus 5. jaan. 1926.	3	53
2. soomusrongide rüg. elust. Vagun-kasiino	3	58
2. soomusrongide rüg. elust. Otepää manöövritel õhuvaenlase vastu (r.-klp. vaguni katusel)	3	59
13. dets. 1925. Leedu sõjaväe esitajad pürga panemas Eesti sõjakangelaste tühishauale	5	101
Juhkentali surnuaial	6	114
Kõrgema Sõjakooli auditoorium 1925 a. kevadel	6	114
Kõrgema Sõjakooli 2. ja 3. lend	6	117
Kõrgem Sõjakool 1925 a. suvistel õpetöödel. Kindralst. kol. Salfi grupp Irboska varemetel	6	125
Eesti Vabariigi delegatsioon Rahvasteliidu konverentsil Genfis 15. nov.—15. dets. 1920 a.: kindral Laidoner, minister Pusta, hr. Kopvillem	7/8	138
Balti riikide konverents Tartus 30.IX.19—1.X.19.	7/8	143
Pulkvedis Zemidans	7/8	145
Pulkvedis Klavins	7/8	146
Pulkvedis Jansons gruppülevõttes	7/8	146
Jääkamlas üle Daugava (Düüna)	7/8	147

Noor-leitn. K. Einbund, Tartu kaitsepataljoni esimene ülem	7/8	150
Tartu kaitsepatalj. õppurite rühm leitn. J. Kuperjanovi matustel 6. veebr. 1919 a.	7/8	151
9. jal. rüg. posits. Šala juures (dets. 1919 a.)	7/8	161
Koiva jõel 1919 a. kevadel	7/8	165
Sideilemate ekskursioon Tartu telef. vabrikus 13/14.I.26.	7/8	167
Poola rahvaesituse (seimi) delegatsioon pärga panemas Vabadussõja kangelaste hauale 24. II. 26.	9	178
Esimene inseneriväe ohvitseride lend Sõjakoolis	9	184
Vabaduse Ristide väljajagamine Tallinnas 24.II.26.	9	192
Eesti iseseisvuse 8. aastapäev Tallinnas. Kaitseväge paraadil	9	193
„ „ „ „ Riiigivanem Teemant paraadil	9	194
Välisriikide sõjaväe esitajad 8. aastapäeva paraadil	9	195
Vabadussõjas langenute ohvitseride mälestustahvlid Ohvitseride keskkasiinos 24. veebr. 1926 a. Pärnus. Kindr. Tõnisson peab tervituskõnet paraadil	9	196—197
Iseseisvuse 8. aastapäev Viljandis. Paraadilt jalutuskäigule	9	199
Poola president Wojciechowski uue aasta vastuvõtmisel valitsuseliigete keskel	9	201
Tallinna garnisoni suusavõistlused	9	203
Kalevi Maleva taktikalised õppused Vidovitshi (Pihkva järve lõuna kaldal) rajoonis	9	205—207
Kultuur-selgitustöö kursuste I lend 3.III.1926. ohv. keskkogus	10	209
Valgustusaparaat „Janus-Epidiaskop“	10	211
Paala lahing aastal 1217. P. Liivaku joonist. järele	10	228
S. Ü. Ö. Sõjakooli aspirantide jalaväe kursuse IV lend	11	234
Talvespordi lõpp kaitseväs	11	240
San. kindral-major V. Zoeg-Mantuffel	12/13	258
Sõdur nr. 1, 1919 a. esikülj	12/13	267
Läti küllaliste (7. Läti rüg. ülem kol. Frickauss abikaasaga) ärasõit Võrust	12/13	269
6. jal. rüg. laskotiir	12/13	281
6. jal. rüg. 4. komp. eluruum	12/13	298
Ratsavõistlused üleajatoenijatele Ratsa rügemendis 14.III.26.	12/13	299
Muistse Eesti sõjategevusest. Võitjate vastuvõtt maalinnas. Ed. Mäsoo maali järele	12/13	300
Kindral Berkis. Esimene 5. Läti Võnnu rüg. ülem	14/15	306
Kolonel Virsaits, 5. Läti Võnnu rüg. ülem	14/15	312
III diviisi suurtükiväe noorte vannutamine 16.III.26.	14/15	331
III div. suurtükiväe ohvitserid	16	346
Kaitseväge kehalise kasvatuse kursus. Täägivõttlus (Individuaaltund)	16	351
Kaitseväge kehalise kasvatuse kursus. Enesekaitse (Individuaaltund)	16	360
Eesti Vab. Risti üleandmine marssal Pilsudskile 27.IV.25. Sulejovekis	16	361
Poola kõrgema sõjakooli ülem diviisikindral K. Dzierzanovski	17/18	370
Ratsa rügemendi langenute mälestussamba avamine. Sõjaministri abi tervituskõne	17/18	375
Ratsa rügemendi langenute mälestussamba avamine. Õpet. Tennmanni õnnituskõne	17/18	378
Georg Lurich (4 pilti)	17/18	379
Tänu võidu ja vabaduse toojale Prantsuse bataillisti L. Sabattier maali järele	17/18	396—397
Prantsuse sõjaväe esitaja Eestis major Louis Bonne	19	401
Kindral-oberst von Seeckt	19	402
Liitlastevaheline nõupidamine Prantsuse pääkorteris 1915 a. lõpul	19	405
Liitlaste vägede kõrgemad juhid Ilmasõja lõpul	19	409
Sakslaste poolt miiniga purustatud Roye päätanav	19	413
7. jal. rüg. aastapäeva paraad Võrus	19	418
Tallinna garnisoni propagandajooks: kadett Jaanus esikohal	19	422
Léopoli ja Modlini kadettide ühislaager Lõuna-Galiitsias	19	424
Marssal J. Pilsudski	20/21	425
Eestlaste relvad muistset iseseisvusajal	20/21	431
Eesti sõjaväe esitaja Poolas kol. Jacobsen Léopoli kadettide keskel	20/21	433, 435
Léopoli kadettide lugemissaal	20/21	438
Léopoli kadett tervitab Eesti sõjav. esit. kol. Jacobseni	20/21	439
1. jal. rügemendi kõievõistlus	20/21	441
Soome kadettide vastuvõtt Tallinna sadamas 29.V.26.	20/21	468
„ „ „ „ Vastastikused tervitused	22/23	473
Soome kadettide aukompanii teel Tallinna sõjaväe surnuaiale	22/23	476
Pärjapanek Vabadussõja langenute hauale	22/23	478
Marssal Pilsudski Sulejovekis perekonna keskel	22/23	479
Kindral Sosnovski, marssal Foch, marssal Pilsudski	22/23	483
Marssal Pilsudski kaevikus	22/23	484
Kõrgema Sõjakooli õpilased ja instruktorid-lendurid aerodroomil	22/23	485
6. jal. rüg. van.-allohv. Rudolf Kool	22/23	487
Sõjaväe Ü. Ö. spordipidu (7 pilti)	22/23	488
2. soomusrong. rüg. teatejooks (2 pilti)	22/23	502—505
Admiral Sir Horatio Nelson	24/25	507
Riiigivanem J. Teemant Võrus 7. jal. rüg. osade ülevaatusel	24/25	513
Üleriiklised sõjaväe ratsavõistlused 1.VI.26. (2 pilti)	24/25	515
III div. suurtükiväe tõkkesõidu võistlused 30.V.26.	24/25	537—538
Kärstna lahing 6. jaan. 1919 a. Kahuri väljasõit lahtisele positsioonile	24/25	543
III diviisi ülem kindral-major A. Tõnisson oma lähemate abilistega	26/27	546
Kolonel Baško, Läti lennuväe divisjoni komandör	26/27	559
Kärstna lahing. Vaenlase kuulipildujate tulistamine lahtisel positsioonil	26/27	563
Pidulaud Mihklis 160 sõdurile	26/27	569
Suure-Jaani langenud sõdurite mälestussammas (Lembitu kuju). Prof Adamson'i kavand	26/27	574
	28	578

Suure-Jaani langenud sõdurite mälestussammas. Üldvaade	28	587
Kindral-major Otto Heinze	28	591
Eestlaste relvad muistsel iseseisvuse ajal	28	593
Eesti muistsete linnade levimise kaart	28	593
Otepää linnamägi	28	597
Ohuileevõtte linnamäest Pürtse jõe ääres Lüganuse kihelkonnas	28	597
„Linnutajamägi“ Torma kihelk. Tartumaal	28	598
Kalevipoja särg Kassnurmes Palamuse kihelk.	28	599
Väljala maalinn Saaremaal	28	599
Suurtükk ja ankur Rootsi laevalt „Raksen-Stender“, mis hukkus Tallinna all 2. mail 1790 a.	28	601
Tallinna garnisoni kergejõustiku võistl. — 10.000 m jooksu finiš	28	603
Vikingite laev rekonstrueeritud	29	606, 615
Vikingite laevakered (2 pilti)	29	615
Tsehho-Slovakkia lendur kapt. Stnovsky Tallinnas 15.VII.26.	29	627
Riigivanem J. Teemant jälgib Jägala poligoniil märkide tulistamist kahuritest	30/31	629
Kõrged külalised Jägala poligoniil. Laskeharjutuste vaheaeg	30/31	633
Soomlastelt meie lennuväele annetatud aukarikas	30/31	638
Lennuväe 7. aastapäev 20.VII.1926. Paraadimarss	30/31	639
Mälestussammas langenutele Läti ratsartigemendis, Daugavpilsis	31/30	645
Eesti ratsaväe esitajad ühes teiste külalistega Läti ratsa rüg. paraadil	30/31	645
Allohvits. kool laagris 1926 a. Kõieveo harjutus spordivõistluste ootel	30/31	661
1926 a. üleriikliste k.-v. spordivõistluste korraldav komisjon	30/31	663
Riigivanem J. Teemant avab I.VIII.1926. üleriiklised kaitseväe spordivõistlused Tallinna staadiumil	33/34	694
K.-v. staabi ülem kindral J. Tõrvand jagab võitjatele auhindu	33/34	695
Võistlejate paraad k.-v. spordivõistluste avamisel	33/34	697
1925/1926 a. alaliseväe ohvitseride kursuse lõpetajad	33/34	701
18. üleilmisest karskuse kongressist osa võtnud sõjaväelased	33/34	702
Kaitseväe 1926 a. spordinädalaks määratud auhinnad	33/34	705
Üleriiklised kaitseväe spordivõistlused (11 pilti)	33/34 717, 721—727	
Soomes-Eesti sõprusvõistlus jalgpallis. Eesti ja Soome meeskonnad (2 pilti)	33/34	719—720
Soomes kadetid Eestis. Moment loengult 29.V.26 „Lahinguväljad Narva all“	35	734
Läti allveepaat „Ronis“ veepinnal	35	741
Eesti sõjaväe esitaja Prantsusmaal kol. Junkur soovib õnne Läti sõjaväe juhatajale kindr. Radzins'ile	35	742
Soomes sõjalaevastiku juhataja Yrjö J. G. Roos	35	743
Vabadussõjas langenute mälestussammas Kadriinas	36	758
Kindral-major G. Kunnos	36	759
Kindral-major G. Kunnose matmine (2 pilti)	36	759—760
Ülemjuhata. kindral J. Laidoner Pihkvas peale linna vallutamist	36	769
Soomes lennuväe ohvitserid Narvas 26—27 aug. 1925	36	779
Spordivõistlused Aegnal. Auhindade väljajagamine	37	782
Suur kivi Võnnu saarel, Lääne-Nigula kihelk.	37	788
Vanade eestlaste sõjalaev	37	789
Vaenukäigult sõjasadamasse tagasi tulev laevastik	37	790
Pärjapanek Läti 10. jal. rüg. langenute kalmule kapt. Müllersteini ja leitn. Schilleri poolt	37	802
Kesk-Tallinn lennukilt	38	806
Riigivanem J. Teemant Lasnamäe aerodroomil	38	807
Vaux küla kaitsesuisukorras	38	809
Vaux küla 26.IV.1917.	38	809
Üks arvurikkaist tihiskalmistuist Verduni ees	38	810
Fort Douaumont'i ümbrus augustis 1916.	38	812
Kaitseväe lennupäeva korraldav komitee	38	812
Ettevalmistus lennuks: lennuk varustatakse bensiiniga	38	814
Ungari jalaväe ohvitser paraadivormis	38	823
Ungari jalaväe noorem-ohvitser väliormis	38	823
Ungari husaari ohvitser paraadivormis	38	824
Ungari husaari-allohvits paraadivormis	38	824
Ungari jalaväe allohvits paraadivormis	38	824
Hävitaja-lennukite rivi	38	829
Eesti I lennupäev 12. IX 1926. Riigivanema saabumine	39	837
Sõjaväe lendur Aleksander Konno	39	840
Grupp kõrgemaid juhte Jägala poligoniil õppusi jälgimas	39	850
Soomes lennuväe ohv. poolt I div. ohv. kogule annetatud rändav hõbekarikas	39	859
Vabadussõjas langenute mälestussammas Viljandis	40/41	862
Viljandi mälestussamba avamine	40/41	869
I div. suurtükiväe ratsavõistlused 12. sept. 1926. (2 pilti)	40/41	894—895
X diviisi manöövrid 22—26. sept. 1926. Patareitüema vangistamine	42	902
X diviisi manöövrid. Vaenlase s.-rongi tulistamine. Patarei vaatluspunkt	42	908
M. Maksolly. Lahing Paja mõisa väljal 29. I 1919 a.	43/44	926
Kol. Rayski, Poola õhudepartemangu ülem	43/44	931
Läti lendurid Tallinnas: kol.-ltn.-Indans, leitn. Livins, leitn. Konstants	43/44	932
M. Maksolly. Tapa vallutamise meie soomusrongide poolt	43/44	944—945
9.2 tolliliste kahurite õppemüskude lõhkemine. Kerkinud veesambad	43/44	955
Mereväe 1926 a. sõuevõistluse kohtunikud ja paatide juhid	43/44	956
S. Ü. O. ohvitseride kogu spordimärgi kaitsevõistlused (2 pilti)	43/44	958—959

A. Vihvelin. Eestlaste manifestatsioon Tartus palee ees märtsil 1917 a.	45	966
Läti allveepaati „Spidola“ tehistes.	45	969
Pidulik Prantsuse aumärkide annetamine Läti ohvitseridele	45	969
Mälestussammas Lõuna-Eesti vabastajaile Tartus (2 pilti)	45	977
Raamatukoguhoidjate kursused üleajateenijat. allohvit	45	977
Tšeho-Slovakkia õppeleenuk § 18	45	983
Vabadussõjas langenute mälestussammas Kanepis	45	985
Vabadussõjas langenute mälestussammas Kursis	46/47	990
Kindral-major Ernst Pödder	46/47	990
Kindralst. kindral-major J. Tõrvand	46/47	990
Kindralst. kindral-major N. Reek	46/47	990
Mereväe Ekipaazi III liigi paremad laskurid 1926 a.	46/47	1024
Kaitseväe raamatukoguhoidjate kursused ohvitseridele	46/47	1025
Vabadussõja mälestussammas Narva-Jõesuus	48	1030
Kindral-major Aleksander Tõnisson, I diviisi esimene ülem.	48	1031
Kindral-major Otto Heinze, I diviisi ülem	48	1032
Eesti Verdun — purustatud Narva	48	1032
Narva purustatud raudteesild	48	1033
Kol.leitn. Jaan Lutsar, auto-tankide divisj. ülem	48	1034
Auto-tank. divisj. õppejaoskonna mootori-klass	48	1034
Auto-tank. divisj. laager Männiku jaama juures. Sõdurite barakk	48	1035
Auto-tank. divisj. rautatreimise töötuba		
Tallinna linna komandantuuri 8 aastapäev 11. nov. 1926.	48	1052
Tallinna linna komandandi komp. 1926 a. suvel	48	1053
M. Maksolly. Kapten Anton Irv.	49	1058
1. detsembri ohvrite matust	49	1060
Soomusrong nr. 1 („Kapten Irv“) ohvitserid märtsil lõpul 1919 a.	49	1061
1 soomusrongide rüg. staabi ja ohv. kasiino maja	49	1062
„ „ „ kasarmud ja söögisaal kinoga	49	1062
„ „ „ S. rong. nr. 3 sõdurite lugemistuba	49	1063
„ „ „ sõdurite eluruume — lugemistuba	48	1063
„ „ „ sõdurite ühisköögi eeskujulik pliit	49	1063
Soomusrongi kangelasi: al.-kapt. Ratasepp, leitn. Sabolotny ja lipn. Tiilmann s./r.		
„Kapten Irv“ kahurplatvormil	49	1065
Soomusrongide diviisi paraad Pihkvas peale linna vallutamist	49	1067
Soomusrongi kaugelaskke kahur	49	1068
Soomusrongi diviisi poolt parandatud Pihkva raudteesild	49	1068
S. Ü. Ö. allohvitseride kooli kuulipildujate komp. laagri elust	49	1069
Rootsi Raudpea Kaarel XII	50/51	1090
Kapten Olof Ribbing	51/52	1091
Kaarel XII teejuht — eesti talupoeg	51/52	1095
Läti 4. Volmari rügemendi esitajad 2. j. rüg. ohv. kasiinos	51/52	1098
Läti 4. Volmari rüg. ülem kol. Klavins tarvitab 2. jal. rügem.	51/52	1098
Sõjaminister kindl.-major J. Soots tervitab auto -tankide divisjoni 3. aastap. paraadil		
24. nov.	51/52	1099
Läti küllalised auto-tankide div. aastapäeva paraadil	51/52	1100
Tankid aastapäeva paraadil	51/52	1100
Tank suitsukatte tekitamiseks	51/52	1133
53 lammutamisele tulevat Inglise sõjalaeva	51/52	1135
G. Cederström. Narva lahing 1700 a.	52	1137
Narva tsirkumvallatsiooni liini profiil kindral Hallarti joonistuse järel	52	1139
Narva aastal 1860.	52	1142
Kindral-major Radziņs, Läti sõjavägede juhataja	52	1143
Narva Joa oru linnaosa pärast 25. apr. 1919 a. pommitamist	52	1160
M. Maksolly. Narva põlemine 25. apr. 1919 a.	52	1161
A. Edelfeldt. Porilaste marss	52	1163
Gustav II Adolfi autograaf	52	1164
Rootsi kõrgema sõjakooli vanema kursuse õpilased 1926.	52	1167
9,2" Suuropi patarid peale kindluse ohkulaskmist venelaste poolt	52	1168
Pärnu garnisoni üleajateenijat. allohvit. kogu asutajad liikmed 1925—1926	52	1169
Pärnu garn. üleajat. allohv. kogu esimene juhatus	52	1169
Sakala jal. rüg. üleajat. kogu juhatus 1926	52	1170
Mälestussammas piirivalve kordonil ülem Elmar Ounapuule Lügänuuse surnuajal	52	1170
Jõuluõõ haigemas (5 illustratsiooni teksti juure)	52	1173—1175
Koolipoisid-fascistid „Marcia du Roma.“ aastapäeva puhul peetud paraadilt lahkumas	52	1176
Vabaduse Risti kavalerid.		
Kol.leitnant Anins; kapten Petersons	10	221
Kapten Ratniens. Leitn. Opmans	11	245
Kolonel Jaan Kruus	12/13	280
Kapten Arthur Tenno. N.-leitn. Arnold Preeks	16	357
Kindralst. major Paul Triik. Kapten Aleksander Kulbusch.	} 26/27	561
Kapt. Eduard Freudenstein. Kapt. Rudolf Freudenstein		
Veltv. Hans Lillakas. Veltv. Jaan Hirjel	28	589
Veltv. Karl Lipand. Van.-allohvitser Gustav Karlson	29	618
Leitn. Karl Kerberg. Gardemarin Evald Mägi	30/31	644
Kapten Karl Zolk. Lipnik Gustav Parts	32	677

XIII

Lipnik Ernst Saar. Lipnik Christof Manke	35	745
Leitn. Arthur Raag. Major Konstantin Reitel	37	793
Al.-kapt. Aleksander Kruus. Van. leitn. August Muuani. Mer. leitn. Andreas Julle. Leitn. Jaan Raudsepp	40/41	890—881
Al.-kapt. Hermann Maim. Leitn. Martin Libene	42	913
Kapt. August Kuhlberg. Leitn. Aleksander Teder	43/44	949
Van.-leitn. Oskar Kvell. Leitn. Leonhard Kaasik	46/47	1012
Al.-kapt. Ado Timpman. Major Karl Soo. S. v. ametn. Artur Manke. Leitn. Adalbert Luiga	50/51	1112—1113

Karrikatuurid.

Esimest korda lahing-laskeharjutustel (5 karik.)	3	63
Tunnimehe unenägu (6)	4	87
Otepää manöövritelt (3)	7/8	174
Otepää manöövritelt. Mõned „taktikalised võtted“ (2)	9	208
Kaitseväelaste tüüpe (5)	12/13	303
Katked Liivimaa kroonikast. (6) Leitn. Hasenjäger	20/21	472
Soome sõjaväe nali. Otse lõunasse	33/34	732
Katkeid Liivimaa kroonikast. (4) (Järg.) Leitn. Hasenjäger	35	754
Juhtumised luurel (8)	43/44	963
Soome sõjaväe nali	46/47	1027
Kergejõustiku katsed ohvitseridele (3)	48	1055
Akadeemilised noored kaitseväes	49	1087
Hajameelsus	49	1087
Tunnis	50/51	1136
Vene sõjaväe elust	50/51	1136
Viperused kaitseväe teenistusest lahkumisel (4)	52	1182

1017 1017
 1018 1018
 1019 1019
 1020 1020
 1021 1021
 1022 1022
 1023 1023
 1024 1024
 1025 1025
 1026 1026
 1027 1027
 1028 1028
 1029 1029
 1030 1030
 1031 1031
 1032 1032
 1033 1033
 1034 1034
 1035 1035
 1036 1036
 1037 1037
 1038 1038
 1039 1039
 1040 1040
 1041 1041
 1042 1042
 1043 1043
 1044 1044
 1045 1045
 1046 1046
 1047 1047
 1048 1048
 1049 1049
 1050 1050
 1051 1051
 1052 1052
 1053 1053
 1054 1054
 1055 1055
 1056 1056
 1057 1057
 1058 1058
 1059 1059
 1060 1060
 1061 1061
 1062 1062
 1063 1063
 1064 1064
 1065 1065
 1066 1066
 1067 1067
 1068 1068
 1069 1069
 1070 1070
 1071 1071
 1072 1072
 1073 1073
 1074 1074
 1075 1075
 1076 1076
 1077 1077
 1078 1078
 1079 1079
 1080 1080
 1081 1081
 1082 1082
 1083 1083
 1084 1084
 1085 1085
 1086 1086
 1087 1087
 1088 1088
 1089 1089
 1090 1090
 1091 1091
 1092 1092
 1093 1093
 1094 1094
 1095 1095
 1096 1096
 1097 1097
 1098 1098
 1099 1099
 1100 1100
 1101 1101
 1102 1102
 1103 1103
 1104 1104
 1105 1105
 1106 1106
 1107 1107
 1108 1108
 1109 1109
 1110 1110
 1111 1111
 1112 1112
 1113 1113
 1114 1114
 1115 1115
 1116 1116
 1117 1117
 1118 1118
 1119 1119
 1120 1120
 1121 1121
 1122 1122
 1123 1123
 1124 1124
 1125 1125
 1126 1126
 1127 1127
 1128 1128
 1129 1129
 1130 1130
 1131 1131
 1132 1132
 1133 1133
 1134 1134
 1135 1135
 1136 1136
 1137 1137
 1138 1138
 1139 1139
 1140 1140
 1141 1141
 1142 1142
 1143 1143
 1144 1144
 1145 1145
 1146 1146
 1147 1147
 1148 1148
 1149 1149
 1150 1150
 1151 1151
 1152 1152
 1153 1153
 1154 1154
 1155 1155
 1156 1156
 1157 1157
 1158 1158
 1159 1159
 1160 1160
 1161 1161
 1162 1162
 1163 1163
 1164 1164
 1165 1165
 1166 1166
 1167 1167
 1168 1168
 1169 1169
 1170 1170
 1171 1171
 1172 1172
 1173 1173
 1174 1174
 1175 1175
 1176 1176
 1177 1177
 1178 1178
 1179 1179
 1180 1180
 1181 1181
 1182 1182
 1183 1183
 1184 1184
 1185 1185
 1186 1186
 1187 1187
 1188 1188
 1189 1189
 1190 1190
 1191 1191
 1192 1192
 1193 1193
 1194 1194
 1195 1195
 1196 1196
 1197 1197
 1198 1198
 1199 1199
 1200 1200

Karlsbad

1017
 1018
 1019
 1020
 1021
 1022
 1023
 1024
 1025
 1026
 1027
 1028
 1029
 1030
 1031
 1032
 1033
 1034
 1035
 1036
 1037
 1038
 1039
 1040
 1041
 1042
 1043
 1044
 1045
 1046
 1047
 1048
 1049
 1050
 1051
 1052
 1053
 1054
 1055
 1056
 1057
 1058
 1059
 1060
 1061
 1062
 1063
 1064
 1065
 1066
 1067
 1068
 1069
 1070
 1071
 1072
 1073
 1074
 1075
 1076
 1077
 1078
 1079
 1080
 1081
 1082
 1083
 1084
 1085
 1086
 1087
 1088
 1089
 1090
 1091
 1092
 1093
 1094
 1095
 1096
 1097
 1098
 1099
 1100
 1101
 1102
 1103
 1104
 1105
 1106
 1107
 1108
 1109
 1110
 1111
 1112
 1113
 1114
 1115
 1116
 1117
 1118
 1119
 1120
 1121
 1122
 1123
 1124
 1125
 1126
 1127
 1128
 1129
 1130
 1131
 1132
 1133
 1134
 1135
 1136
 1137
 1138
 1139
 1140
 1141
 1142
 1143
 1144
 1145
 1146
 1147
 1148
 1149
 1150
 1151
 1152
 1153
 1154
 1155
 1156
 1157
 1158
 1159
 1160
 1161
 1162
 1163
 1164
 1165
 1166
 1167
 1168
 1169
 1170
 1171
 1172
 1173
 1174
 1175
 1176
 1177
 1178
 1179
 1180
 1181
 1182
 1183
 1184
 1185
 1186
 1187
 1188
 1189
 1190
 1191
 1192
 1193
 1194
 1195
 1196
 1197
 1198
 1199
 1200

Sõjaasjanduse ajakiri

SÕDUR

№ 1/2.

Neljapäeval, 14. jaanuaril 1926.

VIII aastakäik.

VABADUSSÕJAS LANGENUTE MÄLESTAMINE TALLINNAS

3. jaanuaril 1926.

SÕJAVÄE PARAAD VABADUSPLATSIL.

PARAADI VÕTAB VASTU GARNISONI ÜLEM KINDRAL J. UNT.

Uue aasta algul.

Heites pilku meie sõjaväe möödunud loominguksse, võib rahuldusega alla kriipsutada suurt tööd ja selle töö edu. Kuid see pilk minevikku süvendab ühtlasi tuleviku silmapiiri, toob esile rea uusi probleeme, uusi esimese järgu tähtsusega päevaküsimusi, mis veel lahendada ja mille lahendamisele tuleb asuda täie jõu ja parema tahtmisega.

Iga töö kannab siis paremat vilja, kui peale hea töötegemise tahtmise on head tööliised, kindel üldine töökava ja plaan töö osa peale, mille juure tuleb asuda esimeses järjekorras.

Eesti sõjaväe juhtide pere on rikastunud iga möödunud aasta jooksul teatud arvu teoreetiliselt ühel või teisel alal ettevalmistatud ohvitseridega. Tänavuse aasta algul annab meie Kõrgem Sõjakool II lennu noori ohvitseri, kes saavad kahtlemata suureks abiks meie kindralstaabi töös. Seega on töötajate küsimus aasta algul rahuldavalt lahendatud. Mis puutub kindralstaabi eelseisvasse üldisse töökavasse, siis võiks teda jagada nelja suurde harru. Esimesse harru kuuluks tööd, mis aitaks luua meie oludele vastava doktriini sõjaväe juhtimiseks, väljaõppeks ja tegevuseks. Selleks tuleb luua lähemal ajal rida lahingtegevust käsitavaid juhendeid ja anda vastavaid eeskirju.

Sõjaväe Ühendatud Opeasutustes, mis osutuvad sõjaväe väljaõppe ja doktriini loomisel tähtsamaks teguriks, on tarvis läbi viia teatud reform. Seni on seal teoreetilisteks loenguteks õpilastelt palju aega võetud ja teoreetilisi loenguid ühe ja sama aine peale on peetud väiksetele gruppidele, kus sageli igale grupile loengut on pidanud sama aine üle ise lektor, kelle vaated ühe või teise küsimuse suhtes olid mitmesugused. Ostarbekohasem on teoreetilisteks loenguteks koondada ühte ruumi rohkem kuulajaid, luua ühisloenguid (amfi-teaatriiline loengute korraldus). Siin võiks saavutada teatud aja ökonoomiat praktilisteks töödeks ja lektorite valik selleks ühisloenguks oleks kergem. Meie lektorite arv oli seni piiratud. Loomulik, kui lektorid tundide arvuga oleks vähem koormatud, siis neil avaneks laiem võimalus loengute ettevalmistamiseks. Loeng ilma laialise ettevalmistuseta nüüdisajal, kus sõjateoorias palju ümberhindamisi, eriti ohvitseridele, nagu suurem osa õpilastest S. Ü. Ö., võib sageli arusaamatusi tuua ja loob kuulajaskonnas teatud pealiskaudsuse, asjasse mittesüvenemise. Uued meie määrustikud eeskirjad ja juhendid, näiteks taktika alal, paneks selle aine äraõppimiseks aluse, mida taktika teoreetilised loengud ainult täiendaks. Seega väheneks üldse

teoreetiliste tundide arv, mis hädatarvilik praktiliste tundide arvu tõstmiseks ja üldse praktilise töö meetodi loomiseks. Need reformid S. Ü. Ö. tagaks meie sõjaväe juhtide oludele vastava ettevalmistuse.

Nüüdisaja lahing nõuab kõikide väeliikide osavat koostööd, esijoonel jalg- ja suurtükiväes. On kavatsus selleks tänava suvel Jägala poligoonile koondada jalgväe pataljoni ja rügemendi ülemaid, et praktiliselt näidata ja õpetada seda koostööd ning ühtlasi anda siin koondatud juhtidele teoreetilisi õppusi koostöö alal.

Garnisonides on korraldatud seni ohvitseride loengud nende teadmiste täiendamiseks. Senine loengute korraldus ei ole osutunud kohaseks meie oludes. Sageli tuli riviohvitsiril vähese aja ja piiratud allikate juures asuda ülitähtsa ja raske küsimuse selgitamisele. Loomulik, et sarnastes oludes, ohvitseride hea tahtmise peale vaatamata, oli sageli lahendamine alla keskmist. On kavatsus neid loenguid edaspidi korraldada nii, nagu Lääneriikides ja meie lähemal naabril Poolal, nimelt — talve jooksul kantakse garnisonides ette valitud lektorite poolt teatud arv valitud teeme.

Teine eelseisva töö haru oleks meie sõjaväe sisemise elu reglamenteerimine meie rahva iseloomule ja meie oludele vastavalt. Seni on meie sõjaväe sisemist elu ja garnisoni teenistust üldiselt juhitud endise Vene vastavate määrustikkude põhjal (Sõjaministri poolt on mõningate muudadustega juba selle tööga algust tehtud, parandustega määrustikes ja juhtnõõridega tööks). Nüüd kus meie kasarmud endiste remondi ja uute ehitustega paremaks muutuvad ja sõjaväe organisatsioon omandab kindlama kuju, on aeg asuda Eesti sõjaväe sise- ja garnisoni määrustikkude loomisele.

Valitsusele esitatud kaitseväge teenistuse seaduse läbiminekul on Kindralstaabil ees suur ja vastutusrikas töö noorsoo sõjalises ettevalmistuses. Tuleb luua selleks vastav organisatsioon, valmistada käsiraamatud, ette valmistada kohane õpetajate-instruktorite personaal vastavate eelkursuste kaudu. Selle küsimuse uudsus meie oludes nõuab erilist tähelepanu, sest halb alus on kahjulik edaspidisele tööle. See küsimus on eelseisva töö kolmas suur haru.

Neljandaks suuremaks tööharuks on sõjaväelise spordi ja kehalise kasvatusreklamenteerimine vastava füüsilise kasvatusjuhendite abil, mis oleks kohased ja maksvad ka meie koolides, kaitseväes ja spordiorganisatsioonides väljaspool kooli ning kaitseväge, ning abinõude ja soodsuste muretsemine kaitsevõimude füüsiliseks arenemiseks.

Selle suure üldkava elluviimiseks tuleb asuda tööle kindla töö plaani järele. Esimeseks tööks oleks: 1. Meie jalgväe lahingtegevuse juhend, nagu prantslaste „Réglement provisoire de manoeuvre d'infanterie du 1-es Février 1920 deuxième partie“ vastavate lisadega või Vene R. K. K. A. Boevaja sluzhba pehotõ (ilmunud „Sõduri“ lisas tõlkena 1925 a.) 2. Määrused ühendatud relvliikide taktikaliseks kasutamiseks, nagu see on Prantsuse „Instruction provisoire sur l'emploi tactique des Grandes Unites du 6 oct. 1921“, või Saksa „Führung und Gefecht der verbundenen Wäffen“ 1921 ja 1923. 3. Noorsoo sõjalise ettevalmistuse plaan koolides

Need kolm kokku oleks tööplaani esimene suurem tegelik samm, esimene etapp.

Uue aasta algul ei saa vaikides mööduda meie ainukesest sõjanduse ajakirjast „Sõdurist“.

Rasked ainelised olud ei võimalda temal täita täiel ulatusel kõiki neid ülesandeid, mis nõuaks kaitseväge ajakirjalt meie mitmekesised rasked ülesanded kaitse töös. Kuid „Sõdur“ on püüdnud senini ja levitab edaspidi samuti sõjalisi teadmisi ja oskusi meie kaitseväes ja seltskonnas ning valgustab ja propageerib neid mõtteid ja ideid, mis seotud kaitseväge sisemise elu ja üldise loominguga. Neid ülesandeid on „Sõduril“ kergem täita, kui tema ümber koondub aktiivsemaid tööjõude kaitsetöö alal kui kaitseväes eneses ja seltskonnas. Ka asjatundlik ja erapooletu ühe või teise küsimuse valgustamine ja arvustamine on soovitatav eriti seal, kus midagi uuesti luuakse.

Säilitades paremat osku meie ohvitserisse ja sõdurisse endisest koostööst, asun parimate lootustega uude aastasse, soovides kõigile meie kaitsetöös jõudu ja edu.

N. Reek.

Sõjaväe Õpeasutuste õpejõudude palga küsimusest.

Neil päevil ilmus teade, et meie Kõrgema Sõjakooli õpetöö ümberkorraldamisele on asutud ning vastav komisjon moodustatud. Kõik, kes on meie sõjaväe kaadri väljaõppest ja kasvatuses — järelikult meie Riigikaitsest, huvitatud, võivad rõõmuga tervitada seda uut algust. Loodame kindlasti, et see töö viljarikast tagajärge annab, mida kindlustab juba komisjoni koosseis; pealegi, kus komisjon algusest peale on asunud meie õpesüsteemi „kurjema juure“ külge, s.o. õpejõudude tasu küsimuse lahendamisele.

Kuna küsimus laiemata tähtsuse omab, siis tahan käesolevas artiklis seda küsimust laiemalt harutuse alla võtta. Kui mina siin ette toon mõned puudused, siis mitte ainult arvustamiseks, vaid et näidata, kuidas neid puudusi parandada.

Meie sõjaväe Õpeasutustes töötab kolme liiki õpejõudusid: 1) alalised õpejõud, kes saavad tasu kuu palga näol, mille eest on kohustatud kindlaks määratud arvu loenguid pidama. Üle normi peetud loengute eest maksetakse tasu tunni eest. 2) ajutised õpejõud, kes riigiteenistuses (peamiselt Sõjaministeeriumis) olles Sõjaväe Õpeasutustes loenguid käivad pidamas, mille eest tunni pealt tasu saavad.

3) Eraisikud, kes riigiteenistuses mitte ei ole ja samuti tasu saavad tunni pealt.

Käesoleval aastal olid vist vähemad muudatused, mis aga üldist süsteemi mitte ei muutnud.

Õpetajad, kes oma loengute käsikirjad andsid, said kahte viisi tasu: kas osteti käsi-

kirjad ära, makstes rea pealt tasu, või said loengute eest kahekordset tasu.

Enne kui üleminna nende puuduste arvustamisele, mis sarnane tasumaksmise viis välja kutsus, tahan lühidalt selgitada, kuidas on korraldatud Prantsuse Kõrgemas Sõjakoolis tasumaksmise küsimus.

Prantsuse Kõrgema Sõjakooli õpejõud jagunevad kolme liiki: 1) professorid (professeur), 2) abiprofessorid (professeur adjoint), 3) nooremad professorid (professeur stagiaire). Iga õpeala juhivad üks professor, kellel abiks üks või mitu abi ja nooremaid professorid.

Iga liigi kohta on maksvad vastavad tasunormid, mingisugust erilist tasu ei „ületunni“ töö eest, ega õperaamatute käsikirjade eest ei tunta. Iga professor on kohustatud 2 aasta jooksul peale õpeala juhtimisele asumist esitama õperaamatute käsikirjad, missugused on kokkuseatud tihedas koostöös vastava õpeala abiprofessoritega. Ainukeseks tasuks õperaamatute kokkuseadmise eest on austav teadmine, et selle tööga on autor kaasa aidanud sõjaväe õpetamisele ja jäädvustanud oma nime Kõrgema Sõjakooli ajaloosse. (Toim. sõrendus).

Kui nüüd vaadelda neid tagajärgesid, mis meil tarvitusel olev tasumaksmise süsteem enesega kaasa toob, arvestades, et ka õpetaja on kõigepealt inimene ja inimene, kelle kõht alalise palga juures mitte igapäev täis ei ole ja talve riided tihti kehale tarvilit soojust alal ei hoi, siis näeme:

1) Alalised õpejõud, saades mitte küllaldaselt palka, mis neil võimaldaks vääriliselt ära elada, et kogu oma jõudu õpetööle rakendada, on sunnitud püüdma lisatundisid, et üle normi tundide eest lisatasu saada. Iga üleliigne töö tund klassis vähendab aga loengute sisulist väärtust. Iga lisatund kutsub esile lisatöö loengute ettevalmistamisel, iga lisatund praktiliste tööde juures nõuab uute tööde parandust jne. Järelikult, vastavalt tundide arvu suurenemisele suureneb õpetaja töötasu, kuna töö väärtus kahekordselt langeb.

Kindel on aga, et üks loeng üks praktiline töö, hästi ettevalmistatud ja läbitöötatud, suudab õpilastele rohkem pakkuda kui 9 ettevalmistamata loengut. (Toimetuse sõrendus).

2) Eelpool toodu on osalt ka maksev riigiteenistuses olevate õpejõudude kohta, kuid teiselt poolt on see küsimus veelgi teravam. Meie algavates asutustes, kus nii palju veel loovat tööd teha, jätkub osakondade, valitsuste jne. ülematel vaevalt jõudu kõike järgiootavat tööd ära teha. Neile jääb loengute pidamine õpeasutustes ikkagi kõrvaltöök.

Mõne aasta eest tuli mul ühe juhtiva jõuga meie sõjaväe õpetöö alal mõtteid vahetada. Minu küsimuse peale, kas ei ole õpetööle kahjulik õpejõudusid pidada, kellele õpetöö ainult kõrvaltöök on, vastas küsitav, et juba meil X sõjakoolis jõuti sellele otsusele, et ajutised õpejõud, olles otsekoheses kontaktis tegeliku tööga nende erialadel, suudavad rohkem pakkuda, kui alalised õpejõud, kes tegelikule elule aegajalt võõraks jäävad ja püüavad lahendada küsimusi puht teoreetiliselt.

Argument teoreetiliselt täiesti õige, kuid kahjuks tegelik elu näitab ümberpöörduvalt „ükski ei või kahte isandat teenida, sest...“

Eelpool toodud väitest on aga kerge üles saada, nimelt: Prantsuse Kõrgemas Sõjakoolis ei viibi ükski professor vahetult üle 6 aasta. Tulles tegelikust elust, püsib õppejõud professorina seni, kuni temas veel värsked reaalelu kogemused ning pöörab sellesse reaalsusesse jälle tagasi, enne kui ta on libisenud teooria mõju valda.

3) Ajutiste õpejõudude kohta väljaspool riigiteenistust (väljaarvatud meie silmapaistvamad teadusmehed ja seltskonna tegelased), kes peamiselt on olnud veel meile mitmesõbralikust rahvusest, tuleb üldse asuda eitavale seisukohale. Nende töö ei suuda kaugeltki tasuda seda kasvatusliselt kahjulikku mõju, mis esile kutsub nende olmasolu meie Sõjaväe õpetöö juures.

Kokkuvõetult, tasumaksmine tunni eest kutsub esile õpetöö väärtuse langemise, nii et paljudel loengutel ei jää õpilasele enam muud järele kui kibe teadmine, et see loeng maksab riigile NN marka. (Eelmise lause redaktsiooni on toimetus muutnud). Et mina mitte ei eksi, siis näide: Lektorite toas riputatakse uus õpekava seinale, õpetajad vaatlevad, harutavad jne. Kiirel sammul astub ligi üks aastates olev õpejõud, võtab pliiatsi, arvab temale määratud tundide arvu kokku ja saadud arvu alla ilmub tüse 200, millega kasvatades otsitud summa leitud ning rahuldatud naeratuse vine levineb üle õpejõu näo.

Kuna huvi on tundide arvu rohkuse vastu, siis loomulikult püütakse saada sarnaseid töid, mis vähe ettevalmistust nõuavad. Siit repetitioonid, eksamid, missugused tihti andeksandmata pikale venitatakse, ehk sarnased loengud, kus ühe ja sama sisulist loengut saab ettekanada mitmes klassis jne.

Et siin kord eksamisi nimetasin, siis tahan veel paar sõna ütelda selle eitava nähtuse kohta meie õpeasutustes. Kas 2—3 aasta jooksul ei suuda õpetajad õpilaste väärtust nende võimisi ja teadmisi küllalt tundma õppida, et eksamisi tuleb korraldada. Kui ei, siis ei seisa õpetajad mitte oma ülesande kõrgusel.

Märgin ära siin ainult ühe kasvatusliselt kahjuliku mõju, mis omavad eksamid.

Õpilasel on tähtis eksamil saada teatava numbriga, mis temale avab väljavaated tulevikku.

Järelikult, eksamile minnes on number õpilase eesmärk, mitte teadus. Kuna vana tõde on, et eesmärk pühitseb abinõu, siit ka demoraliseeriv ja kurb nähtus, et tihti püütakse kasutada ja kasutatakse „spik'isid“.

Kaotage eksamid ja ärge viige õpilasi mitte kiusatuse sisse.

Kui õpilastel puuduvad küllaldased teadmised teatud alal, siis on see õpetajate süü, kes ei suuda õpilastele vastavad teadmisi kätte õpetada.

4) Tasumaksmine õpekursuste eest rea pealt kutsub esile töö väärtuse langemise, sest lõppude lõpuks pole kokkuseadjale nii tähtis töö sisu, kui ridade arv.

Et eelpool toodud puudusi kõrvaldada tuleks: 1) Üleminna täielikult alaliste õpejõudude süsteemi peale, kasutades ajutisi õpejõudusid ainult üksikute eriliste küsimuste lahendamiseks. 2) Maksta õpejõududele väärilist tasu, mis neil võimaldaks ära elada, ilma kõrvaltööd otsimata, ja kogu oma jõuga õpetööle anduda.

3) Antava tasu eest tuleb õpetajatelt nõuda tööd inimese võimiste kohaselt, silmaspidades, et iga üleliigne tund töö väärtust vähendab.

4) Õpetajate töö aega ei tule üksi hinnata tundide arvuga, mis klassis antakse, vaid veel enam arvestada aega, mis kulub tööde ettevalmistamiseks.

5) Õpekursuste kokkuseadmine olgu iga õpejõu au kohuseks — ainult siis võib loota väärilisi töid.

Ainult sellel töö! on tagajärjesid, kus armastusega asja juures ollakse.

Lõpuks toon näite, kuid professor mõistab hinnata oma loengute väärtust.

Väljavõte Pariisi Õigusteaduse fakulteedi dekaan hr. Larkande'i sissejuhatavast kõnest loengul Prantsuse „Kõrgemate Sõjateaduste Tsentrumi“ ja „Kõrgema Sõjakooli“ õpilastele aine üle „Rahvaste Liit“.

„Hr-d ohvitserid,

Hr. kindral Debeney on heaks arvanud mind kutsuda Teile veel kord ettekannet tegema Rahvaste Liidu kohta. Tema arvab... Mina ruttasin liigutusega vastuvõtma hra kindral Debeney ettepanekut, sest see võimaldab mul Teile öelda minu sügavamat tänu, mida Teile võlgneb eelmise aasta loengute autor. Sest tegelikult olin mina, kes ammutas kõige suuremat kasu loengust, mida Teile ettekandsin.

See võimaldas mulle juhuse uuesti süstematiseerida loogilisesse ja orgaanilisesse järjekorda sündmused, mis meid eriti huvitavad. Selles minu tulu, mille eest pean Teid tänama. Ja mina saan uuesti Teile võlgnikuks, sest täna on jälle juhuse, kus mul vaja on korraldada ja süstematiseerida omi ideesid, et teha Teile ettekande, sellest, mis on sündinud käesoleva aasta jooksul.

Siin ollakse armastusega töö juures ja see ütleb kõik.

R. Tomberg.

Pariis, dets. 1925.

Meriväe kapten Johannes Herm †.

5. skp. sängitati Tallinnas maamulda jällegi üks meil unustamatuid, kelle surm tabas just aasta vahetusel mälestuste ja kavatsuste ööl. See oli meie endine Merijõudude juhataja ja vabadussõja kangelane meriväe kapten Johannes Herm.

Kadunu on sündinud 15. jaanuaril 1893 Harju maakonnas Kolga vallas. Merimehe hariduse sai ta Käsmu ja Narva Merikoolides. 1. mail 1915 astus Vene meriväkke ja sama aasta 2. novembril omandas ohvitseri aukraadi. Sellejärele teenis Meribrigaadis, kus ta, olles aukraadilt noorem ohvitser, tõusis kuni pataljoni ülema kohani.

Eesti kaitseväge astus ta 21. dets. 1918. Ta määrati k./l. „Lembitu“ kompani ülemaks, millisel kohal olles tegi kaasa Vabadussõja, võttes osa dessantidest ja Narva vallutamisest.

1920 aastast alates oli Rannavalve, Side ja Pääste jaamade valitsuse ülemaks, millisel kohalt ta kutsuti Merijõudude juhatajaks lahkunud aseadm. J. Pitka asemele.

Kadunu teeneid on Vabariigi valitsus hinnanud ja annetanud temale kaks Vabaduse Risti: I liigi 2. järgu ja II liigi 3. järgu.

J. Herm võitles ammugi raske haigusega, kuid alistuda sellele tuli — nääriöö! omas kodus — Sael.

Kadunu matused 5. skp. Tallinnas kujunesid vääriliseks avalduseks lahkunule. Kell 12 p. on avar Jaani kirik täitunud viimse võimaluseni; palju sõjaväelasi. Altari ees loorberpuude all asub lilledesse mattununa kadunud endise merejõudude juhataja sark, mille juures auvahtidena valvel meriväe ohvitserid.

Matuseteenistus avatakse korraali „Ligemal Jumal Sull“ akkordidega — orelit saadab rohkearvuline meriväe orkester R. Kulli juhatusel jõurikkalt ja võimsalt... Siis [peab] õpetaja Kubu vaimuliku kõne, mis kuulajaid sügavasti liigutas ja köitis, mille kaunid allegoorilised pildid ja kujud meele jäid.

Jumalateenistuse lõppedes kantakse kadunu kõrgemate meriväelaste õlgadel kirikust välja. Kostavad leinamarsi helid. Aukompaniid meriväest ja merikindlustest on rivistatud andma viimast au jäädavaks lahkujale. Kogunevad rahvahulgad; paljud ühinevad leinarongiga. Saatjate seas on pääle teiste kõrgemate

maa- ja meriväelaste kindral Laidoner, sõjaminister kindral Soots, tema abi kindral Lill, Tallinna garnisoni ülem kindral Unt j. t. Leinarong liigub orkestri leinahelide saatel Rahumäe kalmistule. Tondil peatutakse, et aga pea jälle edasi liikuda kuni Rahumäe kalmistuni, kus kadunud oma vara varisenud poja kõrval viimane ase.

Pärast matusetalitust algavad järelhüüded, tulevad pärjad. Esimesena paneb pärja sõjaminister kindral Soots Vabariigi valitsuse ja Riigivanema nimel ja siis Sõjaministeeriumi nimel. Omalt poolt asetab pärja soojade sõnade saatel praegune Merijõudude juhataja meriväe kapten Salza. Edasi järgnevad pärjad

ohvitseride keskkogu poolt (kol. Jonson), meriväe ohvitseride kogult (kapt. Gerretz), sõjaministeeriumi ohvitseride kogult (kindral Tõrvand), merilaevastiku divisjonilt (kapt.-leitn. Burgmann), merikindlustelt (kol.-ltu. Janitz), merijõudude staabiit (kapt.-major Maasik) j. t. Ka kadunu koduvallast Sauelt on läkitatud pärg hauale asetamiseks...

Kui viimane pärg kalmule asetatud, mängib orkester „Isamaa ilu hoiledes“. Saluteerib meriväe dessant.

On juba aeg hämarikule lähenev kui lahkub leinajate hulk Rahumäelt. Kalmule, mis üksi lilled alla jäi, langevad esimesed lumehelved tasa ja pikka.

Locarno lepingud.

Väljamaa ajakirjandus, äärmiste parem- ja vasakpoolsete parteide häälekanjad välja arvatud, on üksmeelselt arvamisel, et Locarno kokkulepetega on Euroopa rahu süvendamiseks suur samm edasi jõutud. Ka meie Balti riikide kohta on neil kokkuleppeil, nagu käcsõlevas kirjutuses eespool selgub, suur tähtsus, kuigi kaudselt.

Et põhjusi mõista, mis sundisid Saksa- ja Prantsusmaad, lepingu tähtsamaid pooli, üksteisele järelandeid tegema, mille läbi kokkulepe võimaldus, vaatleme lühidalt Saksa Prantsuse suhteid pärast Versailles' rahu- lepingut.

Versailles' rahu- leping ei suutnud kõiki rahutingimusi üksikasjalikult kindlaks määrata. Raskeim lahendamist ootavaist küsimusist oli heakstelemise küsimus. Heakstelemise kohta käiv Versailles' lepingu peatükk ei olnud ega tahtnudki olla küsimuse detailne lahendus. Samuti ei määratud ta kindlalt ära, mida ja kui palju Saksamaal tuli maksta. Küsimuse täpse lahendamise puudumine lepingus jätkas vastolu liitlaste vahel, mis juba rahu konverentsi ajal Pariisis ilmsiks oli tulnud. Briti valitsus tahtis, et Saksamaa liitlastele võimalikult rohkem maksaks, ilma et viimast seeläbi majandusline kokkuvarisemine tabaks. Sest Inglismaa oma tööstuse ja kaubanduse edu oleneb suuresti Saksamaa jõukusest ja ostuvõimest. Mõlemi maa vahel valitseb elav majandusline läbikäimine. Prantslastel olid teised motiivid. Nad uskusid kindlasti, et kui Saksamaa sõja tagajärjedest kord toibub ja ta oma endise rikkuse ning jõukuse tagasi saab, on kättemaksu sõda möödapääsematu. Prantslased püüsid seepärast okupatsiooni, heakstelemist ja desarmeerimist kasutada abinõuna, et Saksamaad takistada sõja tagajärjedest toibumast. Seega läksid prantslaste ja inglaste huvid heakstelemise küsimuse lahendamisel täiesti lahku. Selle tagajärjeks oli, et Prantsusmaa Inglismaast 1923 a. lahku löi ja koos Belgiaga, pärast ultimaatumi Saksamaale, Ruhri okupeeris, samal ajal Rheitimaal separatistlike püüdeid toetades. See oli kardetav samm. Viha ja põlgus mõlemal pool tõusis kõrgema astmeni, isegi kõrgemale kui see ilma sõja ajal oli olnud. Passiivse vastupanu poliitika, mida Saksamaa tarvitas, tõi endaga kaasa Saksa rahanduse kokkuvarisemise. Kuna prantslaste teguviis Saksamaa ruineeris, ei olnud Prantsusmaal sest kõige vähematki kasu. Hoopis selle vastu, ta oli Prantsusmaale suurte kuludega seotud.

Kuid sellest prantslaste teguviisist oli siiski kasu. Saksamaa sai aru, rohkem kui kunagi varem, raskest

isoleeritud seisukorrast, kus ta rahvusvaheliselt asus. Saksamaa tarvidus julgeoleku kindlustuste järele sai ikka selgemaks ja selgemaks. Ka Prantsusmaal hakkas reaktsioon pikka, kuid järjekindlalt mõjule pääsma, kuni ta 1924 a. kevadel Poincaré valitsuse langemisele viis. Ka Rahvaste Liidu suhtes muutus Prantsusmaa seisukoht. Desarmeerimine, vahekohtus — kõik, mida Liit pooldas, pooldas ka Prantsusmaa. Teisest küljest kerkis üles liitlaste vaheliste sõjavõlgade korraldamise küsimus. Oli vaja, et viimane soodsas poliitilises õhkkonnas lahenduks. Selle tagajärjeks oli Dawes'i kava vastuvõtmine.

Heakstelemise küsimus kord lahendatud, oli tee suuremate poliitiliste küsimuste lahendamiseks vaba. Katseid seks oli juba tehtud. Esiteks olid Cannes'i ja Genua konverentsid. Nad ei andnud tagajärge. Katseti korruga liig palju saavutada. Poincaré ei tahtnud midagi vähemat kui üle terve Euroopa ulatuvat kaitseliitu. Seda ei saanud aga Inglismaa vastu võtta. Inglismaa on alati elavat huvi üles näidanud kõige vastu, mis Saksa-Prantsuse piirimaadesse puutub (Belgia). Kuid teisest küljest ei astu Inglismaa kunagi vahele tüliküsimustele, mis võivad tekkida Poola-Saksa vahelistel piirimaadel.¹⁾

1925 a. veebruaris teatab Saksamaa esiteks Inglismaale, siis Prantsusmaale, et ta tahaks end riikidega, kes Rheini küsimusest huvitatud, vastastiku kohustada üksteise vastu mitte sõda õhutada, samuti ka lepingu sõlmida, mis praegust piiride seisukorda garanteeriks. Samal ajal oli Saksamaa valmis teiste riikidega vahekohtu lepinguid sõlmima. Oluline selles ettepanekus oli, et Saksamaa loobus Elsass-Lotaringeni pärast kättemaksu sõda algamast ja oli valmis Rheini vasakut kallast desarmeerima. See oli suure tähendusega samm, põhjendatud seega, et Saksamaa, samuti kui Prantsusmaagi, vajas endale julgeoleku kindlustust. Et aga Saksamaa julges sarnase ettepanekuga esineda, näitab, et Saksa rahvas omas enamikus, rahvuslased välja arvatud, rahu pooldab. Need Saksamaa poolt üles seatud põhimõtted leidsid Locarno kokkuleppeis teostamist.

¹⁾ Vaata kirjutust „From War to Peace“, „Times“, 1. detsember 1925. Kuid on ka teisi hääli kuulda, nimelt, et Inglismaa Saksa-Poola piiri püsivusse ei uskuvat ja arvab, et see (Poola koridor) varem või hiljem revideerimisele tulevat. Põhjus, miks ta Saksa ida piiri julgeoleku garanteerijaks ei tahtvat olla.

Leping, millele 16. oktoobril läinud aastal alla kirjutati, moodustab tegelikult rea lepinguid. Ühendavaks lüliks nende vahel on, et neis kõigis üheks pooleks on Saksamaa. Allakirjutatud dokumentidest tuleb kõige pealt nimetada konverentsi lõpuprotokoll, sest just selles protokollis leiavad kõige selgemini väljendust Locarno kokkuleppe rahupüüded. Seal on öeldud lepingu üldiste ülesannete kohta:

„Siin esitatud valitsuste delegaadid väljendavad oma kindlalt usku, et käesolevate lepingute ja kokkulepete jõusse astumine aitab kaasa suurel määral rahvusvaheliste suhete moraalsele tervenemisele, et ta kergendab suuresti paljude poliitiliste ja majandusliste probleemide lahendamist kooskõlas rahvaste huvide ja püüetega, ja et ta, kindlustades Euroopa rahu ja julgeolekut, on sündsaks abinõuks, mis kaasa aitab desarmeerimisele, nagu see rahvaste Liidu põhikirjas artikkel 8. ettenähtud.

Esitajad kohustuvad kindlasti kaasa aitama rahvaste Liidu poolt juba alustatud desarmeerimise töödele ja püüdma saavutada relvastuse vähendamist üldise kokkuleppe läbi“.

Peale selle üldise patsifistliku deklaratsiooni on konverentsi lõpuprotokollis kaks tähtsat punkti. Esimene neist puudutab Prantsusmaa lepinguid Poola ja Tšehoslovakkiaiga. Nagu teada, moodustab nende lepingute sisu kohustus üksteist sõjaliselt toetada, kui Saksamaa kellelegi pooltest kallale peaks tungima. Seega on Poola ja Tšehoslovakkia poolt Locarnos Saksamaaga seotud vahukohtu lepinguil, ilma et neid teiste riikide poolt toetatakse, teatav kindlustus olemas.

Teine tähtis punkt konverentsi lõpuprotokollis on seletus Rahvaste Liidu põhikirja artikkel 16. kohta (sõjaline abi Liidu liikmele, kellele kallale tungitakse). See seletus käib järgmiselt:

„Saksa delegatsioon nõudis teatavaid seletusi Rahvaste Liidu põhikirja artikkel 16. kohta.

Meil ei ole volitusi Rahvaste Liidu nimel kõnelda, kuid meie ei loobu teatavast, missuguse seletuse meie anname artikkel 16. kohta, aluseks võttes Rahvaste Liidu koosolekui ja komisjonides peetud läbirääkimisi, samuti ka mõttevahetusi meie vahel.

Meie arusaamise järele tuleb kohustustest, mis Liidu liikmeil selle artikli kohaselt kanda, nii arusaada, et iga Liitu kuuluv riik on kohustatud lojaalselt ja aktiivselt seks kaasa aitama, et luua lugupidamist liidu põhikirja e vastu, ning on samuti ka kohustatud iga rahurikkumise vastu väljastama ulatuses, nagu see vastab tema sõjalistele jõududele ja võimalik tema geograafilisest seisukohast.

Tõime selle seletuse täielikult, et selle viimane pool olla, nagu venelased väidavad, Nõukogude Vene vastu, sihitud (vägede vedu läbi Saksamaa Venemaa vastu kui viimasel konflikt mõne riigiga).

Rheini leping moodustab Locarno kokkuleppe raskuspunkti. Tema sisuks on Saksamaa läänepiiride ning samal ajal Prantsuse ja Belgia idapiiride puutumatus kindlustamine. Üldiselt kohustub Prantsusmaa mitte enam kordama ühel või teisel viisil Ruhri pealetungi, kuna Saksamaa omalt poolt õigusest Elsass-Lotaringen peale ametlikult ära ütleb. Rheini lepingu erisuseks on see, et peale asjast otsekohe huvitatud poolte talle veel Inglismaa ja Itaalia alla kirjutatud. Viimased oleksid erapooletuiks lepingu täitmise järele valvajaiks.

Vahukohtu lepinguid kirjutati 4 alla — ühel pool Saksamaa, teiselpool Prantsusmaa, Poola, Belgia ja Tšehoslovakkia. Kõigi 4 lepingu tekst on üks ja sama, mis näeb ette kõigi tülküsimuste ja arusaamatuste lahendamise rahulikul teel, andes küsimuste lahendamise kas vahukohtu või alalise rahvusvahelise kohtu Haagis.

Võtame vaatluse alla Locarno kokkulepete tähtsuse üldise riikide kohta.

Inglismaa lepe tähendab Locarno lepingu suurt võitu. „Times“ 21. oktoobrist s. a. kirjutab, et Locarns tehtud töö annab Inglise riigimeeste suurest andekusest tunnistust. Inglise prestiihi on Locarno lepingu läbi suuresti tõusnud. Paar aastat tagasi polnud Inglismaal Euroopas sõpru. Nüüd on olukord täiesti muutunud.

Juba varem, kui leping alles arutamisel oli, kirjutas Saksa leht „Neue Freie Presse“ (28. juuni 1. a.), et lepingu vastuvõtmise korral „kaitseb Inglismaa oma sõjariistus jõuga ühel ja samal ajal Prantsuse ida ja Saksa lääne piire ja samuti tuleb temal otsustada — kaudestl Rahvaste Liidu läbi, tegelikult ise — kas kallaletung oli provotseeritud või mitte, ja kas kooskõlas sellega tuleb tal abiks välja astuda või mitte. Seega muutub ta vahemeheks Prantsuse ja Saksamaa, Belgia, Itaalia ja Saksamaa vahel“.

Mis Saksamaasse puutub, siis tähendab talle Locarno leping, võrreldes Versailles' omaga, suure sammu edasi. Esimest korda esineb siin Saksamaa pärast Versailles rahulepingut üheõiguslise poolena. Ohver, mis Saksamaa tõi, on, et ta „üldiselt lõpulikult ja jäädavalt oma õigustest Elsass-Lotaringeni peale loobub.

Prantsusmaa ainsaks, kuid selle eest suureks saavutuseks Locarnos oli Saksamaa lõpulik loobumine õigustest Elsass-Lotaringeni peale. Kuid teisest küljest on ta palju oma mõjust Euroopas kaotanud. Poliitiliselt kõige tähtsamat osa Euroopa riikide vahelistes küsimustes ei etenda enam Prantsusmaa, vaid Inglismaa. Viimase asjaolu põhjused on juba varem, Locarno lepingu tähtsust Inglismaa kohta kõneldes, selgitust leidnud.

Locarno lepingul on ka Nõukogude Vene kohta, kuigi viimane Locarno konverentsist osa ei võtnud, määratu tähtsus. Venemaa on sunnitud oma välispoliitikas uut kurssi võtma, mis meile tema otsekohelele naabritele, vähese tähtsusega ei ole. Tabavalt kirjeldab Nõukogude Vene välispoliitilist seisukorda pärast Locarno lepingut Prantsuse kindral Fonville (La France Militaire“ 16. det. 1. a.) artiklis „Nõukogud ja Locarno“. Ta kirjutab: „Õeldakse, et Locarno kokkulepped on ainult algus ja et nende mõju alles pika-peale end tunda annab. Kuid on riik, kus see mõju oma ilmutamisega octama pole jäänud, vaid end on otsekohe näidanud. Nimetatud maa on N. Vene. Nõukogude Vabariikide Liidu valitsus on neist kokkuleppeist nähtavasti väga suurde ärevusse sattunud. Nad on ta välispoliitilise orientatsiooni, ta vaated Euroopa probleemide kohta segi ajanud. Selle tundemärgiks on välis-asjade rahvakomissari Tshitsherini jõupingutused, et Lääne riikidega, nimelt Prantsusmaaga, normaalseid suhteid uuesti jalule seada.

Muidugi tuleb neid sümptoome äärmise ettevaatlikusega, ütleme isegi sügava umbusaldusega võtta. Sest kogemused on meile näidanud, et Moskva valitsus ei tõenda alati oma tegudega püüded, mida ilmutavad need, kes välismail tema nimel kõnelevad. Moskvas on veel iga asi III internatsionaali täidesaatva komitee valju kontrolli all, ja lõpuks on need kommunistlike partei juhid, kes määravad ära Nõukogude Vabariikide Liidu togevuse rahvusvahelisel alal. Kuid kommunistlik partei jääb kõige pealt ilma revolutsiooni parteiks. Ning Nõukogude Liidu kätte all püüab ta oma mõju kõigis riikides levitada.

Kuid tuleb siiski arvesse võtta teatavaid tundemärke, mis olukorra soodustusel tõelisteks ajamärkideks võivad saada. Näiteks, jutuaJamised, mis mõni nädal tagasi Tshitsherinil olid Varsavas krahv Skrzynskiga. Neid jutuaJamisi iseloomustas Tshitsherini poolt vastastikuse koostöö soov. Poola-Vene vaheliste suhete paranemine, mis sellele järgnes, näitab tähelepanu väärivat edu üldpoliitilise seisukohast.

Teatavad andmed lasevad oletada, et Nõukogude valitsus püüab läheneda Balkani riikidele, eriti Rumeeniale, korraldades küsimusel, mis Moskvat Bukarestist lahutavad. Kui see tõestub, oleks see suure tähtsusega, sest pärast seda kui Vene-Poola konflikti võimalused on kõrvaldunud, kaoks ka kartus, et Nõukogude Vene võiks Rumeeniale kallale tungida.

Siis veel Tshitsherini jutuaamine Briandiga: Nõukogude esitaja Pariisis, Krassin, kellele mõningaid eksisamme ette heidetakse, asendati Rakovskyga, kellele, niipalju kui seda seni võib otsustada, juhtnõidrid on kaasa antud oma ja Pariisi valitsuse vahel usaldusrikkamat koostöötamist luua.

Moskvasse näib suuresti mõjunud olevat asjaolu, et Saksamaa, Rheini lepingule alla kirjutades, lääne riikidele läheneb ja, astudes Rahvaste Liitu, asub riikide hulka, keda Nõukogude Vene loeb leppimatult vaenulikuks tema riigikorrale. Locarno kokkulepped hävitavad tegelikult Kromli diktaatoritele Vene-Saksa Rapollo kokkuleppe, mille põhjal mõlemad riigid arvasid, et Saksa ja Vene poliitikal tuleb Euroopa koalitsiooni suhtes koostöötada. Nüüdsest peale on mõlemad riigid teadlikud Nõukogude Vene täieliku poliitilise isoleerituse kohta.

Tõsi, Venemaale jääb veel laialdane revolutsioonilise liikumise korraldamine Aasias, kuid ükskõik misuguse kavatsusega ta end idasse pöörab, lähimasse või kaugemasse, ta ei suuda leppida sellega, et ta pole enam Euroopa riik, sest Euroopast tuleb tal odada tarvilikku abi oma majanduse uuesti ülesehitamisel.

Moskva püüdis võimatut, katsudes Saksamaad ära hoida Rahvaste Liitu astumast ja Läänega lepingut

sõlmimast, milles ta näeb ainult inglaste laialdast manöövrit Nõukogude Liidu vastu. Et ta katse ei õnnestunud, seisab tal nüüd teelahkmel, kus tal mitu haru valida.

Jätkab Nõukogude Vene kangekaelselt oma revolutsioonilist võitlust terve ilma vastu, võitlust, kus teda saatulik kaotus tabab? Locbub ta lootusest end tsivilisatsiooniga lepitada, organiseerides teadlikult Aasia Euroopa vastu? Suudab ta elada lahus, oma enda hooles jäetult?

Oleks liig julge oletada, et ta juba ühes või teises sihis otsuse teinud. Nähtavasti kahtleb ta, mõtleb, kaalub poolt ja vastu. Kuid juba see ütleb palju, et ta esitajad avalikult lepituse teele asumisest kõnelevad ja pinda katsuvad, kus selle lepitusega algust teha.

Muudab Nõukogude Vene, nagu seda kõik tundemärgid lasevad oletada, tõesti oma välispoliitilist kurssi, püüdes Läänega läheneda, siis ei ole see meile, Balti riikidele, mitte vähes tähtsusega. Sest N. Vene ühenduse pidamine Läänega läheb üle nende riikide. Viimased ei tohi selles ühenduse pidamises takistuseks olla, vaid sillaks, mis Läänt Idaga ühendab. Arusaadav, et nii Vene kui ka meie huvides on alal hoida head sõbralikku vahekorda, ilma üksteise sisemistesse asjadesse ja valitsuskorda segamata. Ühtlasi sunnib see Balti riikide, eriti liitlaste Latvia ja Eesti, välispoliitikat veel tihedamalt kooskõlastama kui see senini on sündinud. Sest ühiste huvide hulga kasvamisega kasvab arusaadavalt ka tihedama koostöö vajadus.

V. Kruus.

Majapidamine üksikus väeosas rahuajal.

Majapidamine väeosades on meil väga keeruliseks ja raskeks muutunud. Patareis, näiteks, peetakse ainult raamatuid 25 plus kõikisugu aruanded ja kirjavahetus majanduse alal, mis nõuab rivi üleamatelt väga palju aega ja muret.

Kuni tänapäevani järjekindlalt tegutsemine majapidamise alal oli raskendatud, sest igaüks sõjaväe juhtivast jõust loeb ennast ka majandusalal asjatundjaks ja nõuab selle või teise korralduse maksmapanemist. Majandusalal juhtiv jõud, koormatud oma igapäevase jooksva tööga, on püüdnud kõik teha, mis vähegi suutis. Töötati välja ja pandi maksuma seadlustega, käsukirjadega ja ringkirjadega kõik see, mis hädatarvilik oli, mida nõuti ja millela läbi ei saanud. Tegelik elu omakord nõudis kõikisugu erandite tegemist ja antud korralduste muutmist. Alatasa tuli uusi varustuse artikleid juure (keemiline varustus), riigi arvepidamise süsteem — kord ja riigikontrolli nõudmised on olnud iga aasta ühesugused, mis omakorda suuri raskusi tekitas.

Niisuguses raskes olukorras töötamise tagajärjel ongi vabadussõja algusest 7 aasta jooksul kogunud kappidetäid käsukirju, käske, ringkirju ja juhtnõore, milledes orienteerumine nõuab suurt vilumust ja millega korda saavad ainult vanemad sõjaväelased, kes vabadussõja algusest majandusalal ametis on olnud. Kui arvesse võtta, et ühtlasi meie rikkaliku käsukirjade j.n.e. varaga meil ka maksvad on endise Veneriigi sõjaväe seaduste kogu raamatud, siis on veel arusaadavam meie keeruline seisukord. Praeguse maksva korra juures läheb kirjavahetus riigile väga sageli kallimaks maksma kui asi, millest räägitakse, seda väärt. Selle parandamiseks on esimesed sammud tehtud. Tallinna väeosadest kokkukutsutud asjatundjate komisjoni poolt on varustusvalitsuse majandusandjanduses

väljatöötatud uus majapidamise seadlus, üksikus väeosas läbivaadatud ja heaks kiidetud.

Tähtsamad uuendused uues kavas on järgmised:

1. Väeosajandusalal tegutsevatele ametisikutele on rohkem iseseisvust ja õigust antud kui neil praegu on. Väeosajandusale on küll jäetud inspektori kohustused majanduse alal, aga tema sanktsioon ega allkirju majanduslike sisuga paberitel ei nõuta, sest uue ajal ei ole väeosajanduse õpetamine ja varustamine enam nõnda lihtne kui enne oli ja nõuab mitme inimese tööd ja tööjõu jaotust.

2. Majandusalal tegutsevatele ametisikutele, peale väeosajandusülema, on uued omapärase nimed antud nagu arve-, vara-, toitusohvitser j.n.e. ja tööjaotus nende ametisikute vahel on teine kui praegu, mis tõesti õiglasem paistab olevat, sest praegu väeosades tööjaotus ei ole kohane, sest asjaajajad näiteks, on liialt tööga koormatud võrreldes kortermeistri ja laekahoidjaga.

3. Kompaniides on arvepidamine ära kaotatud ja kõik väeosajandamine on koondatud väeosajandusosakonda, seega võimalust andes kompanii ülematele täielikult oma töövoimet ja jõudu pühendada sõdurite väljaõppele. Niisugune majandustegevuse tsentraliseerimine väeosas on ka majanduslikult kasulikum kui arvesse võtta tööjõu, raamatute ja teise kantselei materjali kokkuhoidmist.

4. Sõdurite toitmine on ratsionaalsemalt ette nähtud kui enne oli. Toitude valimistel ja valmistamisel on väeosadele rohkem vabadust antud, mis võimaldab sõdurite korraliku, rikkaliku ja ökonoomilise toitlustamise toitudega, millega meie rahvas kodus on harjunud ja mis vastab meie sõduri maitsetele. Räägitakse küll, et küla leib maitsevat parem kui oma, aga siin tuleb mõista ikkagi küla leiva all oma eesti

leiba ja siin ei ole jutt mingisugusest võõra rahva leivast. Vaevalt saaks meie sõdur sõõnuks ja maitseks temale Jaapani või Prantsuse sõduri toit!

Teenistuse aeg on sõjaväes sõdurile ühtlasi ka kooliks, mispärast korralik toit, söömine, puhkus j.n.e. peab väeosas eeskujulik olema, et sõdurite teenistusest lahkumisel väeosas saadud teadmised ja kogemused kannaks vilja ka meie rahva kultuuri ja teadmiste tõstmiseks.

Sõdurite toitlustamiseks on ettenähtud rahanorm, millega väeosa on kohustatud sõdurit toitma, kusjuures toidu väärtus ei või kindlaks määratud normidest madalam olla. Raha ja toidunormi väärtuse piirides on väeosal õigus tegutseda oma äranägemise järele, anda ühte ehk teist toiduainet rohkem või vähem arvesse võttes sõjaväelaste maitset ja kohapeal saadavaid ainete rohkust ja odavust. Aineid, mis intendantuurist antakse, väeosa omal algatusel ilma eriloata muretseda ei või. Intendantuuri ladudest võib väeosa oma äranägemise järele ühte või teist toiduainet võtta ja väeosas tarvitada piiramata arvul kui temale antavad rahanormid seda lubavad.

5. Kraamivarustuse jaotus, arvestamine ja märkimine tähtajaliseks ja tähtaja väljateenimiseks, kui tülikas ja kulukas liigitamine, on väeosas äramuudetud. Varustus nõutakse väeosa poolt koosseisu piirides tegeliku varustuse tarviduse järele. Kaitseväge kraamiga varustamine seadluse tabelites ettenähtud asjade tähtsajad ühes väeosas tegelikult olnud inimeste arvuga mõõdalainud aasta eest, on seaduslikuks aluseks riidevarustuse peale väeosa aruande kokkuseadmisel. Sõdurite arv, mille peale väeosal mõõdunud aasta eest õigus varustust saada oli, võetakse keskmine aritmeetiline nimekirjas olnud inimeste arvust (väeosa rivi jaoskonna igakuuliste andmete põhjal). Väeosas oleva kõiksugu normeerimata varustuse peale esitatakse väeosa poolt täielik aruanne igal kolmandamal aastal ja aruanne varustuse läbikäigu (muudatuste) kohta nende aastate eest, kus täielikku aruannet ei esitata. Ühes aruannetega esitatakse kõik dokumendid, nõnda et kraamivarustuse alal järelkontrolli mõõdalainud aasta eest juba järgmisel aastal võib teostada.

6. Keemia osakonna alla kuuluva varustuse kohta on ettenähtud eraldi arvepidamine.

7. Varustuse muretsemisel, valmistamisel ja tarvitamisel väeosades saavutatud ökonomia summad kantakse igal juhul väeosa ökonomia summadesse, mis annab väeosa majapidamisele tarviliku paenduvuse ja tõstab ametisikute huvi ja kokkuhoidmist väeosa majapidamisel: ametnikkude töö ja korralduste tagajärjed peegelduvad täielikumalt kui praegu igakuulistes väeosa aruannetes. Ökonomia summadest muretsetav varustus, mis väeosades praegu eraldi sööstvara seadluse alusel arvestatakse, saab kui iga teine väeosa varustus arvestatud ja mingisugust erandit selle varustuse mahakustutamisel ei tehta. See kord vähendab märksa väeosades tööd ja kulusid. Tegelikult ökonomia summad kui ka nende summade arvul muretsetud varustus on riigi varandus ja nende summade eesmärk ongi selleks, et väeosa majapidamist paenduvamalt ja ökonomilisemalt korraldada.

8. Alalise koosseisuga komisjonid määratakse väeosa majandusülema korraldusel majanduslale tegutsevatest ametisikutest. Komisjoni liigete hulgas on ka üleajateenijad. Kõik aktid normeeritud varustuse peale kinnitab väeosa majandusülem ja normeerimata varustuse peale, kus asjade valmistus ehk ostu üksushind ei tõuse üle 30 kuldkrooni, kinnitab diviisi varustusülem. Aktid normeerimata varustuse peale, kus asjade valmistus või ostu üksushind tõuseb üle 30 kuldkrooni, kinnitakse väeosa inspekteerimisel vastavate keskasutuste poolt komandeeritud isikute poolt. Aktide kokkuseadmine, kinnitamine ja aktide järele varustuse likvideerimine sünnib kiirelt ja suuremal osal koha peal.

9. Väeosade poolt esitatakse keskasutustele täielikud aruanded, milles leiduvad keskasutustele ja riigikontrollile kõik tarvisminevad teated.

10. Uue seadluse kava vastuvõtmisel kaotaksid oma maksvuse pea täielikult S. S. K. r. XX ja selles osas kõik majapidamise alal seadlusega, käskkirjaga, käskude ja ringkirjadega maksuma pandud korraldused.

D.

Meie kantseleid.

Issand, päästa meid paberipuutusest, ohkab mõnigi tegelik töömees, äraeksides mõnda asjaajamise keerdkäiku. Küll võib aga tühja asja pärast sisse kukkuda, kurdab teine, kui mõne kirjutamata jäänud paberi pärast tal uurimiskomisjonide ja kohtute tartarusest läbi tuleb käia. Nii ta on — tühine asi, kuid arutihti saatusliku tähtsusega. Arvan siis, et mind vabandatakse kui ma sarnase tühise asja jaoks ajakirja ruumi peale prätendeerin.

Mul on mitmeski ametasutuses, eriti sõjamineisteriumis, vaielda tulnud just paberite üle ja selle korra üle, kuidas neid sepsitatakse. Imestusega olen konstateerinud, et vaieldes õige asja eest, ma ka oponendile õiguse pean andma, kuna ka tema oma väiteid seadusjõuliste määrustega põhjendada suudab. Toon näite.

Seaduste mõiste ja loogika ütleb, et iga dokumendi sisu eest on vastutav isik, toonitan, et just isik, kes dokumendi kokku seadnud ja seda tõendab see isik oma allkirjaga dokumendil. Vastutus võib muidugi kollektiivne olla, kuid siis peab ka igapäev vastutaja allkiri olema. Kui dokumendi väljaandja toimib juriidilise isiku või asutuse nimel, siis tarvatakse lisa veel pitsatit, mis tõendab, et allkirjutajad tõesti õigustatud on asutuse nimel toimima.

Nüüd aga määrab neile põhimõtetele vastandina Riigiasutuste asjaajamise juhtnõrde § 27, et asutustel tulevad väljaantavad ära kirjad tõestada ainult pitsatiga. See mõte võib ju originaalne olla, kuid ta on täielik absurdum. Ükski seadus sarnaseid dokumente ei tunnusta ei meil, ega mujal. Pitsat võib küll tõendada, et dokument on teatud asutusest välja antud, kuidagi ei saa tema aga asendada individuaalset allkirja, mis dokumendi sisulist õigust tõestab. Oleme, et on võltsitud üks sarnane dokument — ära kiri. Kuidas suudetak määrata, kes on dokumendi võltsinud, ja kas on ekspertiis võimalik? Ehk kas saab kedagi vastutavaks teha sarnase pitsatiga varustatud seadusvastase dokumendi eest? Ega pitsat ei ole ju igavesti üheded kätes. Tean näituseks asutuse, kus pitsat on päeval adjutandi käes, öösel aga vahiohvitseri käes. Kas võib siin adjutanti vastutavaks teha kui kusagil keelatud kohas selle asutuse pitsatiga varustatud ära kiri — dokument ilmsiks tuleb. (Muidugi võib, kui adjutandil puudub seaduslik alus pitsati üleandmiseks. Toim.) Siin on tõsine hädaoht, ja imestada tuleb, et seni sel alal suuremaid õnnetusi ei ole juhtunud. Toodud väited olid praktilisest seisukohast, kuid nagu juba üleval tähendasin, ei ole määruse kokkuseadja osanud vahet teha allkirja ja pitsati juriidiliste tähenduste vahel. Tähendan veel

Kindral Bangerski,
end. sõjaminister, nüüd sõjam. abi.

kord: allkiri tõendab, et dokument sisult õige on, pitsat aga tõendab dokumendi kuuluvust, ja neid kahte mõistet ei peaks segama.

Üldse on seadusandluses individuaalse allkirja puhtast mõistest vähe kõrvalekalduvusi olemas.

Saksa kaubandusseadus lubab, näiteks, alla kirjutada juriidilise isiku nimega, misjuures väljakuulutatud peab olema, kes sarnast allkirja tohib teha. Näit. kirjutavad mõnesuguse firma Schmidt & Hansson direktorid ja prokuristid kõik ühteviisi „Schmidt-Hansson“ alla. See oleks nagu juriidilise isiku individuaalne allkiri ja see ei riku veel allkirja puhtast mõistet. Meie seadused ei luba sedagi ja sellepärast on täiesti arusaamatu, kuidas sarnane juriidiline nonsens asjaajamise juhtnõrde § 27 näol tekkida võis.

Sõjaministeriumis on need juhtnõrid Sõjainistri käsikirjaga nr. 31 — 1924 a. maksma pandud, ning asutused tarvitavad lubatud õigust väga laialdaselt. Määrus püsib juba kauemat aega ja ehk küll Sõjaministeriumi enese juriskonsult selle seaduspärasust eitab, ei muudeta teda siiski mitte ära. Loodan, ehk annab seks tõuke käesolev kirjutus.

Huvitav on veel, kuidas Riigikantselei seda määrust kaitseb. Ei tähendavat midagi, et kohtuasutused sarnaseid ärakirju ei tunnista, juhtnõrid olla antud ainult administratiiv-asutustele omavahelise kirjavehete korraldamiseks. Imelik — just nagu dokument asutusvahelises läbikäimises ei olegi dokument, vaid

muutub selleks ainult kohtuasutusse sattumisel. Nii viisi järeldades ei oleks ükski dokument enne dokumendi väärtusega, kui ta kohtusse satub.

Teadmata on, kuidas vaatab Riigikantselei asutuste ja eraisikute vahelise asjaajamise peale, kas ta ka siin allkirjadeta dokumente tarvitada lubab. Mitmes asutuses praktiseeritakse seda küll ning sarnaste dokumentidega on sekeldusi olnud, kuna neid kusagile tõendustena esitada ei saa, asutus aga tõrgub seaduslikke väljaandmast, põhjendades juhtnõridega.

Selle asemel, et sarnast ränka eksitust kaitsta, oleks mõistlikum astuda samme selle määruse muutmiseks.

Ka muis osades tarvitaks mainitud asjaajamise juhtnõrid hädasti revideerimist. Juhtnõrid on väga ühekülgsed ja näib, nagu oleks nende kokkuseadja teatud ainult endine vallavalitsuste ja politseijaoskondade asjaajamise kord, ja seda korda on ta püüdnud algpäraseks muuta, sisse põimides mõned algupärasused.

Näit. resolutsioonide küsimus. Autor oleks pidanud teadma, et sõna resolutsioon tähendab lühikest motiveerimata otsust, ning ta on seetõttu tarvitav ainult teatud juhtumistel, näit. kui võimukandja isik midagi lubab, kinnitab j. m. s.

Kirjavahetuses see viis ei kõlba, sest siin peavad otsused ikka motiveeritud olema, ja ainult resolutsioonide tarvitamine viiks mõttetuseni. Ei olekski ju siis kantseleisid ja alade järgi differentseerunud toimikonde vaja, vaid ametkonna kirjavehetust toimetaks ainult üks isik resolutsioonide teel telegraafi koodi järele.

Resolutsioonide teel, seda mõistet laiendades ja neid motiveerituna kirjutades, jõutaks kirjavehetust toimida ainult väiksemates asutustes (näit. vallavalitsustes), suuremates ametasutustes jõuab aga asutuse juht ainult põhimõttelise otsuse teha, juhiseks alluvatele, mis mõttes kiri tuleb valmistada, viimased aga juba formuleerivad täpsemalt need otsused ja motiveerivad. Resolutsioonid on mõistetavad ametkonna sisemistes piirides, kus ametnikud üheteise lühikestest märkustest aru suudavad saada, ametkondade vahel aga ja, veel hullem, eraisikutega läbikäimises ei ole resolutsioonide tarvitamine, võib öelda, isegi korrekt. Väga imelik on saada asutusest, kuhu oled annud igatpidi motiveeritud avalduse, selle peale motiveerimata resolutsiooni, mis tihtipeale mitte midagi ei ütle.

Näit. tuli mul ühe sarnase äräitleva resolutsiooni peale administratiivkorras Riigiohtusse kaevata. Saadud resolutsioon oli ise järgmine: „ei ole seaduslikku alust“. Raske oli siin kaebust kirjutada, kuna teada ei võinud, missuguse seaduslike aluse puudust võimukandja toonitas, ja mul tuli kohtusse ainult esialgne avaldus muutmata kujul saata. Sarnaseid ja palju teiselaadilisi kurioosume, mis olenevad resolutsioonide määrusest, võiks palju jutustada.

Ruum ei luba neid küsimusi laiemalt arutada, tähendan vaid lõpuks, et ehk asi küll näib olevat tühine, paberline, siiski on temal alati suured tagajärjed ja sellepärast — Riigiasutuste asjaajamise juhtnõrid tuleks tingimata asjatundlikule revideerimisele võtta.

Cyr.

Prantsuse sõjaväe 1926 a. eelarve arutamisel.

Prantsuse sõjaministeriumi 1926 aasta eelarve arutamisel saadikute voajas aruandja seletusi ja saadikute mõtteavaldusi vaadeldes, võib öelda, et Prantsuse sõjaväe olemasolu tingimused sugugi hiilgavad pole. Sõjaministeriumi eelarve kohta üldisi vaieldusi avades, ütleb eelarve aruandja Builloux Lafont piltlikult, et

käesoleval momendil sõjaväele ta riided liig avarad on, s. o., ei suudeta üksusi koosseisudes ettenähtud jõududega täita. Sõjaväe reorganiseerimise kohta käivad seadusi peale ühe vastu ei ole võetud. Moraalsele pödurusele seltsib materjaalne pödurus. Nii hästi ohvitseride kui ka allohvitseride palga krediitid on

puudulikud. Kui eelarve veel suurena näib, siis ainult sellepärast, et kõik, mis tarvis läheb, frangi väärtuse langemise tõttu kallis on. Tegelikult on sõjamineeriumi eelarve 40% vähem 1913 a. eelarvest, kuna samal ajal Ameerika Ühisriikide eelarve, ennesõjaaegsega võrreldes, 140% ja Jaapani oma 80% on tõusnud. Kokkuhoidmise poliitika ei luba uut varustust osta ega vana uuendada.

Kuna teenistuse aega lühendada tahetakse, siis peab temaga, et mitte hädaohtlikuks saada, kaasas käima sõjaväe ümberkorraldamine, millest aga ei saa loota, et ta väljaminekuid vähendaks.

Saadik Fabry ütelse järelle olla sõjavägi täiesti desorganiseerumas. Maksva süsteemi juures põhjeneb kõik alaliste koosseisude olemasolule. Kuid praegu olemasolevatele kaadritele pannakse peale ülesanded, mis tema suurusega võrreldes tal üle jõu käivad. Kui saadikute koda sõjaväe organisatsiooni seaduse vastu võttis, nähti ette järgmised koosseisud: 375.000 meest kokkukutset, 100.000 elukutselist sõjaväelast, 30.000 tsiviilametnikku ja 200.000 pärismaalasest sõjaväelast, üldse: 700.000 meest.

Praegusel momendil on 335.000 meest kokkukutset 75.000 elukutselist sõjaväelast, 16.000 kuni 18.000 tsiviil ametnikku, 180.000 pärismaalasest sõjaväelast, üldse umbes 600.000 meest. Niisugustel tingimustel muutuvad 32 diviisi luukeredeks. Tuleks eelistada vähem diviise, kuid elujõulisi, nagu seda kõneleja oli nõudnud, ennem kui Marokko ja Süüria sündmused seisukorda veel olid jõudnud halvendada. Kõige selle tagajärjeks on ettevalmistuse kriis väeosades ja moraalne kriis kaadrites.

Edasi näitab kõneleja arvudega, et mõne rügemendi tegelik koosseis on seks liig nõrk, et võimalik oleks õppust tõsiselt toimetada. Soovi, ühe aastase teenistuseni välja jõuda, mida terve saadikute koda jagub, võib ainult siis teostada, kui kõige pealt diviiseid ja vähemate üksuste ümberkorraldamisele asutakse.

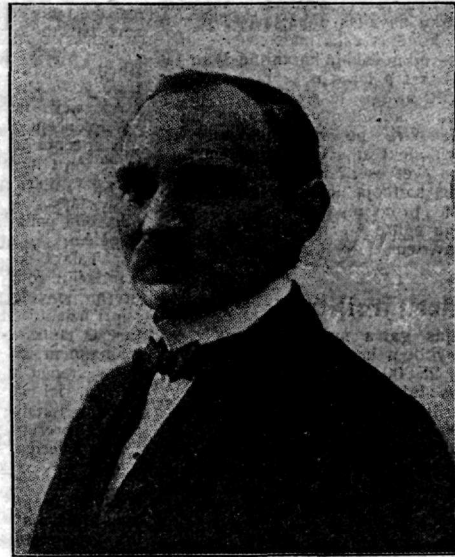
Kõneleja kahetseb, et Elsassi ja Lorrain'i kindlustusi korras ei peeta, et enne vaheahu aegset materjali ei ole ümber vahetatud, et ladud ei ole ettenähtud hulganii täidetud. Samuti kahetseb ta, et valitsus ei ole veel saadikute kojalt õpelaagrite jaoks tarvilikke krediite saanud.

Kõneleja arvates ähvardab sõjaväelist ehitust täielik kokkuvarisemine, mida iga hinna eest tuleb vältida. Edasi, kui tahetakse teenistuse aega lühendada, tuleb valitsusele anda võimalused selle ettevalmistamiseks.

Sõjainistri abi teatab selle peale, et sõjaväe organisatsiooni kava esitatakse jaanuaris.

Kõneleja tervitab seda valitsuse sammu. Edasi juhib ta tähelepanu asjaolule, et oktoobrist detsembri kuuni on esitatud kuus ülendamise täiendusnimekirja, kus figureerivad 19 ohvitseri ministri kabinetist, kuna teised, kes võitlevad, sääl puuduvad. Varem pole sarnast skandaali nähtud. See demoraliseerivat kaadreid.

Kommunist Faure, eelarvet arvustades, imestab, et mitu aastat pärast viimast sõda Prantsusmaal on veel 31.622 ohvitseri, üle 600.000 mehe, ja 169.174 looma. Talle vastatakse, et ajal, kus Prantsusmaa aastase teenistusaaja juure tagasi pöörab, Venemaa oma sõjalisi jõude ja teenistusaega suurendab. Edasi ütleb kõneleja, et Prantsusmaa peab ülal väikese liidu sõjavägesid. Talle tähendatakse, et see on ta isiklik arvamine. Edasi ütleb ta, et rahvad, kellele Prantsusmaa võlg, teades, et sõjaväe peale kuus ja pool miljardi

Sõjainister J. Goldman.

Läti uus sõjainister Jahnis Goldmanis sündis 1875 aastal. Juba enne maailmasõda oli ta tuntud poliitikamees, olles saadikuks Vene asutavas kogus ja kaitses seal Läti rahva huvisid. Goldmanis'i populaarsust tõstis veel Läti küttide pataljoni organiseerimine maailmasõja ajal. Goldamanis'il on ka suured teened Läti riigi asutamisel. Sõjainistriks on ta juba teist korda. Teises seimisis oli Goldmanis sõjast hävitatud põllumeeste esitaja.

A. Tr.

.....

kulutatakse, on õigustatud oma võlgade tasumist nõudma.

Kommunist Vaillant Couturier ütleb, et Locarno meeleolu ei sega siin ja seal ilmas konflikte tekkimast. Prantsusmaa on kaks koloniaal sõda alustanud, et kapitalistide nimelt Pariisi ja Pays-Bas panga huvisid kaitsta. 6½ miljardi kulutatakse maa ja mereväe peale, kuna samal ajal kõigest 2½ miljardi produktiivsete tööde peale kulutatakse.

Kolonel Picot näitab sõjaväes meeleolu ülalhoiidmise tarvidust. See meeleolu kindlus on hädaohus, sest hoolitakse vähe kaadritest. Allohvitserid on seisukorras, mis ühtelugu halvemaks muutub. Mitte ainult selle pärast, et neil palk naeruväärselt väike, vaid et allohvitseride teenistuskäigu seda ust pole, ei ole nad homse eest kindlustatud. Allohvitseri elukutse tuleks ligitõmbavaks teha. Nende jaoks tuleks uusi paremusi luua. Allohvitser, kes vanem veltveebli (adjutant-chef) auastmeni jõudnud, peaks rohkem palka saama kui koolist tulnud noor ohvitser.

Nagu ülaltloodust näha, kipub Prantsusmaal, kes majanduslise kitsikuse all kannatab, suurearvulise tehniliselt hästi varustatud sõjaväe ülalhoiidmine üle jõu käima.

Belgia kaitseministeeriumi uus kord.

(Meie kaastööliselt Belgias).

Tänasest lehtedest loen, et Belgia kuningas on allakirjutanud käsukirjale, millega rajatakse uus kord Belgia kaitseministeeriumis. Maksma hakkab see seadus 1. jaanuaril 1926 aastal.

Peale ministri kabineti leiame tulevikus Belgia kaitseministeeriumis järgmised jaotused:

1) sõjaväe kindralstaap, mille eesotsas seisab kindralstaabi-ülemana üks kindralleitnant.

2) üldine sõjaväevalitsus, mida juhib kindral, kel on laialdased kogemused sõjaväe-administratsiooni alal, ja millele alluvad allpoolnimetatud osakonnad oma juhtidega, kellele antakse kas kindraldirektori või direktori nimetus:

- a) varustus- ja relvastusamet;
- b) arstlis-farmatsöidiline amet;
- c) intendantuur ja toitlusamet;
- d) autode ja küttevastuse amet;
- e) sõjaväe lennuasjandus;
- f) loomaarsti- ja remonttööde amet;
- g) tööstusliku mobilisatsiooni amet.

3) üldine tsiviilvalitsus, mida juhib eraadministraator, keda kutsutakse kindraldirektoriks, ja kellele alluvad järgmised osakonnad, mille juhtideks on eraametnikud kindralinspektori või direktori astmega:

- a) üldised asjad ja erakoosseis;
- b) üldine ja eelarve raamatupidamine;
- c) pensionide, abirahade ja toetuste amet;
- 4) sõjaväelise koosseisu ja mobilisatsiooni amet;
- 5) sõjaväeliste ehituste amet.

Kahte viimast osakonda juhib jällegi kas mõni kindral või koloneli astmega kindraldirektor.

Ülal mainitud viie suure osakonna ehk ameti ülemad moodustavad ühes ministri kabineti ülemaga ministri nõuandekolleegiumi; nad on

ministri otsekoheised kaastöölised ja valitsevad — ministri otsekohease käsu all — nende kohuste üle, mis neile ameti järgi kätte usaldatud.

Peale selle loetakse iseseisvateks kindraldirektori või direktori kohtadeks järgmisi asutusi: mobilisatsiooniamet; armeekor-puste valitsused; sõjaväelise informatsiooni amet; raamatukogu, statistika ja tõlkide amet; sõjaväeliste matuste ja mälestuskomitee.

Peale selle jäävad iseseisvate asutustena püsima sõjaväelise kartograafia instituut, mis aga ühendatakse trükikoja ja päevapildi-kinematograafilise ametiga; juhiks siin kas kindral või staabiohvitser — ning 2) gaasivastase võitluse kese, mil juhiks staabiohvitser.

Sõjaväe kindralstaabis kuuluvad kõik kohad sõjaväelastele; teistes osakondades on olemas piiratud arv kohti eraisikutele, kuna enamik ka siin kuulub sõjaväelastele.

Eraisikute kohta, keda teenistusse võib võtta, on üldises ette nähtud maksimum. See on järgmine: 1 peadirektor, 2 peainspektori, 8 direktori, 16 bürooülemat, 30 jaoskonnaülemat; 61 toimetajat 1. ja 2. klassis; 80 kutselist ametnikku; 22 tõlki; 10 kiirmasinakirjutajat; 40 masina kirjutajat; seega kokku 282 ametnikku, kuna senise seaduse järgi see arv 412, kellest oli 1 peasekretär, 3 peadirektorit, 8 direktorit, 16 abidirektorit, 20 bürooülemat; ja 264 abi-ülemat, ametnikku, tõlki, stenodaktülograafi ja masinakirjutajat.

Võib juure lisada, et see eraisikute arvu piiramine pole sündinud mitte mõne vihatudega eraisikute vastu, vaid asjaoludel, et sinne katoliiklik-sotsialistlik valitsus üldse on läbi viinud koosseisude kärpimise sõjaministeeriumis.

H. H.

Antwerpen, 14. XII, 25.

Jalgväe tankide lahingpraktika.

Toimetuse märkus. Käesolev artikkel on tõlge osast Ameerika 1925 a. „Jalgväe tankide lahingpraktika“ nimelisest määrustikust. Et meil vastav määrustik seni puudub, toob „Sõdur“ tõlke kui huvitava näite selles küsimuses. Toimetus loodab selle tõlkega pakkuda ka tarvilikke näpunäiteid tankide lahingpraktika kohta meie oludes.

I. Üldine.

§ 1. Ulatus. Need reeglid on tankide võitlustegevuse üldiseks aluseks. Nad annavad tankide üksustele juhatusi võitluspraktika harjutuste ettevalmistamiseks, kauguse hindamiseks, eelotsuse tegemiseks, laskemärkide kindlaksmääramiseks ja osavuse katsete läbiviimiseks.

§ 2. Definiitsioon. Tankide võitluspraktika koosneb: tulevõime kasutamisest ja arvatavast taktilisest situatsioonist.

§ 3. Õpetus koha peal. Võitluspraktika kujutab viimast faasi, mis ettenähtud tule instruksioonides. See võimaldab lõpulikku katset üksuse tulevõime kohta ainult selle vahega et siin on õppus ja mitte lahing.

§ 4. Otstarve. a) Võitluspraktika otstarbeks on — õpetada tankide meeskondi tule juhtimises, tingimustes, mis lahingus võivad ette tulla ja harjutada tankide koostöötamist üksustes, et saavutada maksimaalset tule võimet. b) Ta annab tankide ja rühma ülematele vilumuse taktikalise situatsiooni täpselt hindamiseks, kiirelt otsustamiseks ja olukorrale

vastavalt tule juhtimiseks. Harjutused võimaldavad ühtlasi ka juhtidel ründavate tankide tegevust olukorrale vastavalt hinnata.

§ 5. Eelnõuded rekruteeritud¹⁾ meeskonna kohta. Enne võitluspraktikale asumist peavad sõdurid põhjalikult tarvitusel olevaid relvu tundma, kahuri drilli, lahingkorra formatsioone, märgi tabavuse täpsust ja tankide ning nende rühmade võitluse põhimõtteid.

§ 6. Eelnõuded ohvitseride kohta. Ohvitseril peab kindlad teadmised igal alal olema, milles tal sõdureid õpetada tuleb. Ta peab ka teadma tankide kompanii ja pataljoni tarvitamise põhimõtteid. Peale selle ei tohi tal ka puududa teadmised laskurühmade, kompaniide ja pataljoni tegevuse kohta, kes tankidega koos töötavad. Ta peab veel oskama olukorrale vastavalt taktikalisi otsusi teha ja neid käskudes selgelt väljendada. Sarnaste oskuste kättesaamine on kõige kergem taktiliste rännakute, maastikul õppuste, kaartidel õppuste, kaartide probleemide ja liiva kastidel õppuste abil.

§ 7. Üksused, kes teostavad tulilahingu praktikat. Ainult need üksused, kellele meeskonnast vähemalt 60% vastavad kursused tankide laske alal läbi teinud, võivad teostada tulilahingu praktikat.

§ 8. Lahingupraktika. Lahingupraktikat teostatakse regulaarse laske hooaja lõpul, peale nõutavate tankide laskekursuste läbimineku.

§ 9. Laskemoona määr. Laskemoona määr on ettenähtud vastavates reeglites.

§ 10. Osavuse katsed. Igale rühmale antakse vähemalt üks katse aastas, kui seda teenistuse tingimused lubavad. Kompanii võimet hinnatakse rühmade osavuse järele.

§ 11. Kompanii ülemate kohused. Kompanii ülem on vastutav temale alluvate üksuste ettevalmistuse ja õppuste eest võitluspraktikas. Ta valmistab ette ja juhatab võitluspraktika õppusi rühmade väljaõpetamise alal.

§ 12. Pataljoni ülemate kohused. Pataljoni ülem on vastutav selle eest, et temale alluvate üksustele saaks antud vastav õppus lahingupraktika alal enne aastast osavuse katset. Ta peab igal aastal temale alluvate üksuste osavuse katsete juures olema.

§ 13. Grupi ülemate kohused. Grupi ülemad on vastutavad neile alluvate tankide pataljoni võitluspraktika õppuste ja osavuse katsete ühtlustamise eest.

§ 14. Rühmade lahingupraktika ulatus. Tankide üksuste lahingupraktika on jaotatud kahte faasi: a) Esimene faas sisaldab õppusi: 1) kauguse hindamiseks, 2) laskemärkide äramääramiseks, 3) simuleeritud tulistamiseks ehk tulistamiseks paupadrunitega üksikutest liikuvatest tankidest mitmesugusel maastikul, 4) tulistamiseks lahingpadrunitega üksikutest liikuvatest tankidest mitmesugusel maastikul. b) Teine faas sisaldab lihtsaid harjutusi, mis kujutavad tulivõitlust ja rännaku faase lahingus. Need harjutused peavad nii väljatöötatud olema, et nad esile tooks tankide koostöötamise põhimõtted vaenlase vastupaneku nõrgestamiseks. Rühmade tegevus olgu juhitud nii, et üksikute tankide ülemad koostöötades rühma ülesande võiks edukalt läbi viia.

II. Õppus lahingupraktikas.

§ 15. Õppeperiood. Vähemalt kaks nädalat peab pühendama üksuste õpetamiseks võitluspraktika alal enne osavuse katset. Õppus peab olema simuleeritud tulivõitluse kujuline, mis järgneb kohe peale regulaar laske hooaja ja tulivõitluste harjutuste läbivõet-

mist. Ta järgneb kohe peale harjutuste, kus tulistamist simuleeritakse.

§ 16. Eelõppus. Eelõppustes peavad kahurlaskurid erilist tähelepanu pöörama laskemärgi ülesleidmise, kauguse hindamise, maastiku uurimise ja trikile vajutamise peale sel silmapilgul, kui sihik on vastavalt laskemärgile suunitud.

§ 17. Õpemetod. a) Õppust toimetatakse lihtsate harjutuste näol. b) Maastiku uurimist ja kiiret otsustamise võimet peab arendama harjutuste abil, mida antakse sagedasti teatud aja möödumisel kogu üldise õpeaja vältusel. Näiteks mõne aja möödumisel, õppus rännakul, seab kompanii ülem lihtsa ülesande kokku ja nõuab tankide ülemailt ning kahurlaskurilt selle ülesande lahendamist. Sarnaste harjutuste peaeesmärgiks peab olema otsustusalgatusvõime arendamine tankide ülemates ja kahurlaskurites ning viimaste võime väljendamiseks laskemärkide ehk maaalade lokaliseerimiseks, kuhu tankide ülem soovib tule koondamist. c) Kõikidele õpeharjutustele järgneb arvestamine, kus kõik ülesannete lahendused selgitatakse harjutusi juhtiva ohvitseri poolt.

§ 18. Võistlused. Õppused peavad omama võistluse kuju üksuste keskel. Niisugused võistlused elustavad harjutusi, pakuvad huvi tööks ja annavad võitluse mõõdupuu mitmesuguste üksuste hindamiseks võitluspraktika alal.

§ 19. Tulivõitluse harjutused. a) Võitluspraktika õppuste lõpufaas omab tegeliku tulivõitluse kuju, kus simuleeritud lahingu tingimustes tulistatakse märke, mis vaenlast kujutavad. b) Rühmadele peab andma mitu praktilist harjutust enne osavuse katset.

§ 20. Tulivõitluste harjutuste nõuded. Tulivõitluste harjutused peavad olema lihtsad. Nad peavad kohanema tegelikule maastikule, kus neid teostatakse. Kujutatavaid maastiku situatsioone võib ainult siis tarvitada, kui ilma nendeta tegelik maastik ei luba igakülget õppuse läbiviimist. Laskurüksuste — keda tankid toetavad — asukohad ja ülesanded peavad täpselt selgitatud olema. Kui võimalik, siis peavad ka naaberüksused teiste vägede poolt tegelikult õppuse väljal esitatud olema. Võitluspraktika õppustel peavad laskurüksused tankidega koos töötama.

§ 21. Tankide ülemate probleem. a) Tankide ülemate ülesandeks on juhtida kõige mõjuvamat tankide tuld ehk rusuvat võimet vaenlase vastupanu peale, mille vallutamine on toetava laskurüksuse suuremaks ja otsekoheks ülesandeks. Tankide ülemad täidavad selle ülesande, liikudes otsekohe vastupanu punkti peale, neutraliseerides ehk hävitades teda tule või rusuva jõuga. Kui oma vastupanu vaenlane toetab tankide vastase relvadega, siis peab temale liginema kas sigsaagina ehk tüvalt. b) Tulivõitluse harjutuste lahendus tankide ülemate poole peitub peasjalikult järgmistes ülenõuetes: a) tugenedes suunade peale, mis annab harjutusi juhtiva ohvitser, ja koostöötades rühma teiste tankidega, tankide ülem 1) määrab kindlaks oma pealaskemärgi, 2) määrab kindlaks lähenemise metodi, 3) tulistab pealaskemärki, 4) määrab kindlaks ja ründab teise järgu laskemärke, 5) määrab kindlaks kuulipildujate hävitamise vajaduse, 6) ta otsustab, millal tema ülesanne on täidetud. b) Võitluspraktika harjutuste arenemine nõuab rea sarnaste situatsioonide lahendust.

§ 22. Rühma ülemate probleem. a) Rühma ülem ülesandeks on juhtida oma rühma tuld ja rõhuvat võimet kõige mõjuvamat vastase vastupaneku punkti peale, mille vallutamine on otsekoheks, toetatava laskurüksuse ülesandeks. Tal tuleb silmaspidada, et rühmas kaob (väljaarvatud, kui rühma ülem tank võib äranäidata laskemärke läikivate kuulidega laskmise abil) kontroll tegelikult rännaku momendil. b) Rühma ülemad viivad harilikult selle ülesande läbi

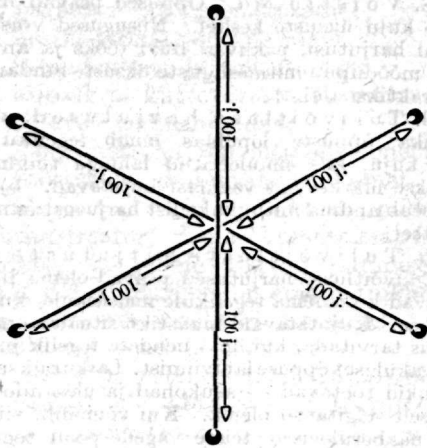
¹⁾ Sundusliselt sõjaväe teenistusse võetud.

1) täielikult arusaades toetatava laskuriüksuse nõuetest ja ülesandest, 2) kokkuseades tegevusplaani, 3) andes selged instruksioonid üksikutele tankide ülematele enne võitlust, 4) otsustades, millal tema ülesanne täide on viidud, 5) reorganiseerides oma rühma peale ülesande täitmist.

§ 23. Võitluspraktika kursuste ulatus. Kogu võitluspraktika õppused jagunevad kahte faasi: eelharjutused ja täielikud õppused. a) Võitluspraktika eelharjutused. Eelharjutused sisaldavad: 1) kauguste hindamist, 2) laskemärgi äramääramist, 3) maastiku uurimist, eelõppusi. b) Täielik võitluspraktika õppus. Ta peab sisaldama tule probleeme, mis tugenevad oletatava võitluse situatsioonidele. Võitluspraktika all mõeldakse ainult ründamise situatsiooni.

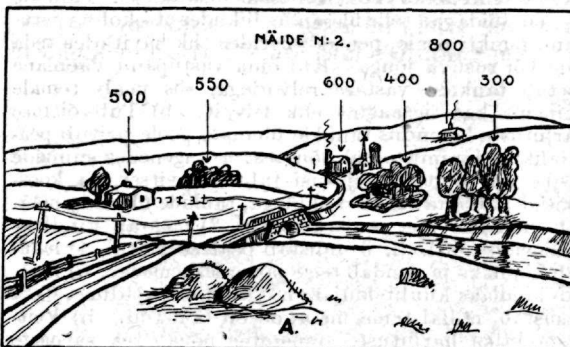
III. Võitluspraktika eelharjutused.

§ 24. Kauguse hindamine. a) Õpilaste ettevalmistamine. Praktiliseks kauguste hindamiseks valmistatakse õpilasi ette tundmata maastikul, mitte aga seal, kus toimetatakse võitluspraktika laskmisi.

Joon. nr. 1. Näide nr. 1.

Keskpunkt valitakse välja muhtlikul maastikul, kust kaugused 100 jardi teivastega ära tähendatakse (joon. 1 näide 1.). Kaugused mõnest punktist A (joon. 1 näide 2.)

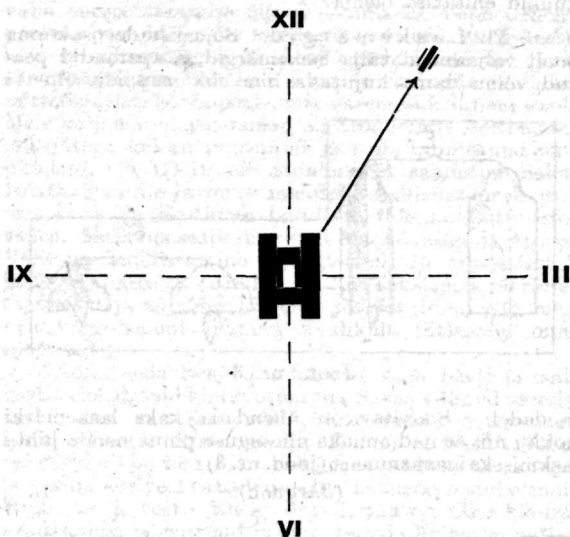
Joon. nr. 1.

kergelt märgatavate punktideni, muhtlikul maastikul, mõõdetakse täpselt ära ja märgitakse üles. b) Hinnatud kaugused. Vähemalt 75% harjutustest peavad sündima kaugustel, mis ligemalt kui 600 jardi asuvad. c) Harjutused. 1) õpilasi tutvustatakse esiteks 100 jardi kaugustega kändides nendega mitu korda maest üles-alla. 2) Peale selle vaatlevad nad samu 100 jardi kaugusi tanki seest, mis asetatud kauguste kesk-

punkti (joon. 1 näide 1). 3) Edasi tegutsevad õpilased paaridena. Teibad, milledes kaugused märgitud, lüüakse maa sisse kuni nende ülemised otsad maapinnaga tasa on. Üks õpilane läheb siis tanki sisse vaatluspunkti juure vaatleja sealt oma kaaslast, kes kauguste suunas lipuga seisab, käseb temal liikuda tankile ligemale ehk kaugemale, kuni ta arvab teda 100 jardi kaugusel olevat. Lipuga mees liigub siis 100 jardi kauguse märgi peale, tehtud vea hindamiseks, kui niisugune on, vaatleja märgib selle üles ja vahetab siis oma seltsilisega kohad. Seda harjutust jätkatakse, kuni kõik laskurid kauguste hindamisega rahuloldavalt tuttavad on. 4) Edasi näidatakse õpilaste grupile 200, 300, 500 ja 600 jardi kaugusi, kus iga 100 jardi on selgelt ära märgitud. Neid kaugusi vaadeldakse esiteks väljastpoolt seisvat tanki, siis seisvat tankide seest. 5) Järgmiste kauguste hindamiseks õpetatakse õpilaste grupi sihti mööda, mis selleks valmistatud. Harjutusi toimetatakse väljastpoolt tanki, kuni õpilased rahuloldavad tagajärjed on kätte saanud. Peale selle korratatakse samad harjutused seisva tanki seest.

§ 25. Laskemärkide äramääramine. a) Tankide laskemärkide iseloom. Tankide laskemärk on oma tähtsuse poolest kahte pealiiki jaotatud. 1) Laskemärk, millede tuli on otsekoheseks hädaohuks toetatavatele laskurvägedele. Sarnasteks märkideks on eriti kuulipildujad. Üksik mees on viets laskemärk. Väikesed meeste grupid on kohased laskemärk. Ka üksikud kuulipildujad on nende tule võime tõttu kohased laskemärk. 2) Laskemärk, millede tuli otsekohe tanke ähvardab. Tankide vastane kahur reserveerib normaalselt oma tule tankide vastu tegutsemiseks. Senikaua kuni vaenlase tankide vastane kahur tegutseb, or kõik tankid tema laskepiirkonnas tõsiselt hädaohus. b) Kelle poolt hävitatakse. Laskemärkide äramääramist ja nende hävitamist toimetavad kahurlaskurid, tankide ja rühmade ülemad. c) Äramääramise metodid. Laskemärkide äramääramiseks tarvitatakse kahte metodi. 1) Lääkivad kuulid. Kahurlaskurid tarvitavad teatud protsendi läikivaid kuule ja nende abil näitavad märgid, millede pihta nad lasevad. 2) Suusõnaline äramääramine. Rasketes tankide ülem määravad laskemärkide, mida nad 6 naelaliste kahuritega tulistada soovivad, kõnetoru abil kindlaks. d) Suusõnaline äramääramine. 1) Raske tanki ülema äramääramine 6 naelaliste kahurite meeskonnale sisaldab ainult niisugust informatsiooni, mis näitab kahurit ehk kahurisi laskmiseks ja laskemärke. 2) Kahuri ehk kahurite laskmiseks annab tanki ülem käskluse: „Parempoolne kahur,“ ehk „vasakpoolne kahur,“ ehk „mõlemad kahurid“. 2) Kauguste äratähtsuseks annab tanki ülem käskluse: „kaugus“, millele järgneb, näiteks, „kaugus 600.“ Selle peale võtab kahuri laskur vastava kauguse. 4) Suuna näitamiseks tarvitab tanki ülem horisontaalset kella numbrilaua süsteemi. Selle metodi juures oletatakse, et tanki ülem ja kahuri laskurid asuvad kella numbrilaua keskpunktis ja et kella 12 aja punkt on suunas, mida mööda tank liigub (joon. 2). Suuna antakse siin laskemärgi asukoha näitamiseks kella numbrile järele. Näiteks: „kell 1.“ Kahuri laskur vaatab siis tähendatud suunas. 5) Laskemärgi äratähtsuseks käskleb tanki ülem: „laskemärk“, mille järele järgneb lühike laskemärgi kirjeldus, näiteks, „kuulipilduja“ ehk „tanki vastane kahur“. 6) Kui laskemärgi ligiduses on mõni silmapaistev, kergelt tuntav ese, võib seda laskemärgi asukoha kindlaksmääramise täienduseks tarvitada. Sarnase eseme iseloom lisatakse kohe peale kella numbrile ütlemist juure (p. 4). Näide: „kell 1, punane küün, ukse juures“. Sellele järgneb laskemärgi kirjeldus, nagu tähendatud p. 5. 7) Täielikule kindlaksmääramisele järgneb siis käskluse kuju: „Parempoolne kahur, kaugus 600, kell 1, rohu lapid, laskemärk, kuulipilduja“. e) Harjutused. 1) Seisvast tankist. Laskemärgi äramääramise õpetust 6 naelalise kahuri meeste toimetatakse esi-

teks seisvast tankist. Tarvitades kõnetoru, määravad tankide ülemad laskemärgid kindlaks ja lasevad kahuri meestel nende peale sihtida. Sihtimine registreeritakse. 2) Liikuvatest tankidest. Õpetust laskemärkide äramääramiseks 6 naelise kahuri meestele toimetatakse liikuvatest tankidest võitluspraktika hooaja kestvusel, igal ajal, kui selleks võimalus on. Laskemärkide asukohtade kindlaksmääramise võimet arendatakse maastiku uurimise abil.

Joon. nr. 2.

§ 26. Maastiku uurimine. a) Tähtsus. Lahingus on raske märkide asukohti kindlaks teha, kuid sellegi peale vaatamata peab seda tegema, sest tulistamine tankidest sünnib otse laskmise meetodi järele. Kui soovitakse, et tulel oleks nõutav mõju, peavad laskurid täpselt laskemärkide asukohti teadma. b) Kes peavad väljaõpetatud olema. Arvesse võttes, et ühenduse pidamine tankis on raske ja laskemärkide asukohti tuleb tankide meeskonnal ülesleida lahingus sel ajal, kui tank ei tulista, peavad kõik kahuri mehed, nende abid ja tankide ülemad olema väljaõpetatud maastiku uurimiseks. c) Tegurit. Maaala uurimise probleemid tulevad esile kolm tegurit: 1) peab teadma punkte, milliseid vastane arvatavasti okkupeerib, 2) uurima kiirelt, 3) peab olema võimeline leida uuesti laskemärke, milliseid ta kord juba oli leidnud, kuid ajutiselt kaotanud. d) Meetodid. Maastiku uurimise juures vaatab kahuri mees ehk tanki ülem järele kõige esiteks temale lähema osa maaalast, isäralist tähelepanu kardetavate kohtade ja varjete peale pöörates. Ta uurib esiteks paremalt poolt vasakule kitsa riba enese juure, paralleelselt tema rindele, siis vasakult poolt paremale teise riba kaugemale, mis esimese ära katab. Niiviisi jätkab ta oma uurimist, kuni terve silmapirkonnas olev maaala on läbiotsitud. e) Harjutused. 1) instruktor viib oma üksuse punktile, kus näha võib kogu maaala, kuhu asetatud laskemärgid, mis vaenlase gruppe kujutavad. Viimased on osaliselt varjatud. Ta paneb oma mehed väljastpoolt tanke maastikku uurima, tarvitades ülalkirjeldatud meetodi. Iga mehe poolt ülesleitud laskemärk, kauguse ja suuna tähendamiseks, märgitakse üles paberi lehele. Instruktor jätkab harjutusi kuni soovivate tagajärgedeni, mille lõpul paberi lehe õigete andmetega võrdlemiseks saadab. 2) Samasuguseid harjutusi peetakse õpegrupiga paigalseisvast tankist. 3) Järgmisena peetakse samasugust harjutust liikuvatest tankidest. Tankide liikumise ajal leitud laskemärgid tähendatakse paberile, peale tankide algpunktisse koondamist. Kui laske-

märgid on õieti paigutatud, siis ühendab see harjutus kolm tegurit, nimelt: maaala kriitiliste punktide teadmist, kiiret uurimist ja kaotatud laskemärkide uuesti ülesleidmist.

§ 27. Eelharjutused. a) Otstarve. Eelharjutuste otstarbeks on harjutada kahuri mehi liikuvast tankist kiirelt suunima ja tulistama, silmapilgul, kui tal laskemärk käes on. b) Ulatus. Need harjutused piirduvad õppustega väli-laskemärkide abil, mis nii asetatud peavad olema, et nad eksitusi esile ei too. Tankid peavad liikuma üle mitmesuguse maastiku. Õppust simuleeritud lahingu tulistamises, otse, viltu ja risti liikumisel laskemärgi suhtes, peab võimaldama iga kahuri mehele. c) Juhtimine. 1) Rühma ülem seletab kahuri meestele iga harjutuse otstarbe ja seloomu ning spetsifitseerib kursi tankide juhtidele, kust kaudu tuleb liikuda. 2) Tankid liiguvad üksikult. Kahuri mehed suunivad ja simuleerivad tulistamist ehk tulistavad äranäidatud laskemärke. 5) Peale harjutuste lõpetamist liigub iga tank määratud koonduspunkti, kus rühma ülem uuteks harjutusteks käsud annab.

IV. Tule tarvitamise põhimõtted.

§ 28. Tule tarvitamise põhimõtted. a) Nii hästi kuulipildujate, kui ka kahurite tuli peab olema juhitud kindla laskemärgi pihta, nagu varjud, kuulipildujad jne. b) Paremaks laskemärgiks tanki kuulipildujale on vaenlase meeskond. c) Paremaks laskemärgiks tanki kahurile on vaenlase materjalosad. d) Kuulipilduja peab lühikeste valangutega tulistama. e) Kui nähtavale ilmub uus laskemärk, peavad kuulipildurid, kes seda märkavad, esiteks läikivate kuulidega tulistama. f) Neutraliseeritud vaenlase relvad tulevad hävitada, kui see teostatav on. g) Pealaskemärgid (kuulipildujad) peavad enne hävitatud olema, kui teisejärgulisi (laskureid) rünnata. h) Tegutsedes kahuri vastu, tuleb kõikide rühma tankide tuli tema pihta juhtida. Kui lahingu tingimused lubavad, on tankide vastane kahur paremini neutraliseeritav ehk hävitatav küljelt peale tungides, kusjuures üksikud tankid sigsaagilist kurssi tarvitavad. Tankidel on võimalik tegutseda visketulega ehk kaudse suunimisega.

V. Tule probleemide ettevalmistus.

§ 29. Tule probleemide ettevalmistus. a) Tulivõitluse harjutused teostatakse tule probleemide kujul, mis sisaldavad seletust situatsiooni kohta, sarnastes piirides, mida üksuste võitlusviisid nõuavad. b) Tule probleemide ettevalmistuses peab silmaspidama järgmisi nõudeid: 1) sisaldama kindlat õpet koondatud tule põhimõtete kohta, 2) otsekohene tule ülesanne peab selgesti ära tähendatud olema, 3) situatsioon peab lihtne olema.

§ 30. Piirid. a) Tulivõitluste harjutustel ei lubata tankide ja rühmade ülematel kontrolli teostamiseks tarvitada mingisuguseid meetode ehk teid, mis oleksid ebapraktilised tegeliku lahingu tingimustes tarvitamiseks. b) Tulivõitluse harjutused piirduvad üksikute ülesannetega. Niiisugusteks ülesanneteks võivad olla tugivate punktide, võitlusgruppide jne. ründamine. c) Tulivõitlusteks olev maastik on harilikult omas ulatuses piiratud. Samuti on piiratud ka tule suun, mis selle ohvitseri tarvitada, kes harjutusi juhatab.

§ 31. Tule probleemi seletuse kuju. a) Tule probleemi seletus jaotatakse kahte ossa. Esimene osa sisaldab tarvilikku informatsiooni juhataja täieliseks arusaamiseks, mis temalt nõutakse, ja näpunäiteid, kui teised teed peale tule probleemi algust selleks puuduvad, laskemärkide asukohtade, mille kohta temal varem andmed puuduvad, ülesleidmiseks. Enne probleemi algust, võib olla, on tarvis rühma ülemale anda mõnesugused teated, mis tal harilikult enne rühma võitluse astumist puuduvad. Esimene osa sisaldab järgmist informatsiooni ehk viimasest niipalju, kui võrd leitakse tarviliku olevat. 1) Üksus. Rühm

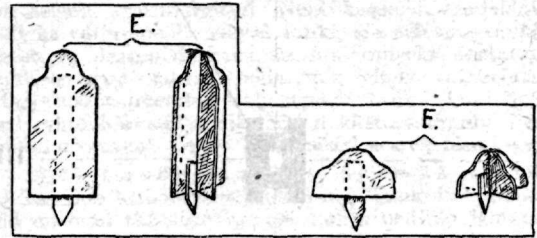
(raske, kerge). 2) Laskemoon. Probleemi tarvis määratud arv. 3) Situatsioon. a) Informatsioon vaenlase kohta, mis sisaldab laskemärke iseloomu ja asukohti. b) Oma vägede kavatssetav tegevus. 4) Nõuded. Tankide rühma tegevuse seletus ja mis temalt nõutakse. 5) Piirid. Seletus laskemoona julgeoleku ja tema kokkuihu piiride kohta sarnases ulatuses, kuivõrd see tarvilik võib olla. 6) Märkused. Seletused asjade kohta, mida on tarvis teada üksuse juhatajal, kuid mida eelmised punktid ei sisalda. Informatsioonid tähendatud pp. 1 ja 2 peavad juhatajale varem äraantud olema, et tal võimalik oleks oma üksust vastavalt harjutusteks varustada. b) Teine osa sisaldab lisainformatsioone, millele abil vahekohtunik ja tema abi võivad korraldada laskemärke ja ettevalmistada tulistamise kriitikat ning aruannet. See teine osa sisaldab harilikult järgmist: 1) Eesmärk. Õpped, mis on seotud tule põhimõttega. 2) Kauguse ettevalmistamine. Informatsiooni, mis puutub laskemärkide asetamise, varjete üksikasjalisse korraldamisse, kauguse valvaja ja sisse. 3) Punktid kriitiseerimiseks. Eripunktid, kus tähendatud, mille peale tuleb harjutustel rõhku panna. Need punktid peavad kriitika aluse kujutama. 4) Märkused. Informatsiooni, mida ülaltähendatud punktid ei sisalda.

VI. Kauguse valimine ja tulivõitluste probleemide ettevalmistused.

§ 32. Maastik. a) Tulivõitluste probleemide ahendamiseks on tarvis muutlik maaala, mis tulistamist kuni 600 jardini võimaldab. Soovitav on tarvitada maastikku, millega üksuse meeskond, kes tulivõitluste harjutusi toimetab, tuttav ei ole. b) Kaitse-

koobaste ja varjete ehitamine on sellega seotud kulude pärast ebapraktiline. Pealegi on sellega laskemärkide asukohtade kindlakstegemine tugevasti piiratud. c) Kauguste valimise juures tuleb rõhku panna selle peale, et ülelligine kuulide lend oleks loomulikkude takistustega piiratud. Sarnasteks takistusteks oleksid tihedad metsad ehk künkad. d) Laskemärgid vaadatakse järele ainult peale probleemi lahendamist. e) Laskemärkide ja materjalosa hoidmiseks peavad laskeplatsil küübid ehitatud olema.

§ 33. Laskemärgid. Sõjariistade osakonna poolt väljaantud välja laskemärgid ja aparaadid peavad võimaldama kujutada liine ehk gruppide siluette

Joon. nr. 3.

laudadel. Soovitav on ühendada kaks laskemärki kokku nii, et nad annaks ühesuguse pinna nende pihta laskmiseks igast suunast (joon. nr. 3).

(Järgneb).

L.

Okkupatsiooni aeg.

(Lõpp).

Toimetuse märkus: Selle artikli algus, mis annab ülevaate Eesti Vabariigi väljakuulutamise eelsetest ja sellele järgnevatest aegadest ja vaaleb tolaeagseid tähtsamaid välispoliitilisi sündmusi ja Eesti sõjaväge tema sünnipäeval, on ilmunud „Sõduris“ Nr. 50/51 m. a.

Meie Eesti ohvitseridest tulid mitmed otsusele, et kodumaal viibimine hädaohtlik on, sest sakslased võivad neid vangilaagritesse kinni panna, aga Vene valgetes vägedes on võimalusi teenistust saada. Tulid kuuldavale jutud, et Murmanis korraldavad Vene valged vägesid inglased. Avaldati lootust, et seal oleks ehk võimalus organiseerida Eesti väeosa, missuguse pärast poole, kui sakslased Baltimaalt lahkuvad, Eestimaaale võiks tuua. Mitmed ohvitserid lahkusid salaja Eestimaaalt ja sõitsid Arhangelski. Mitmesuguste sekelduste järele loodi seal „Eesti Legion“. See oli väikearuiline väeosa ja jõudis kodumaale 1918 a. lõpul — 1919 a. algul¹⁾.

Mitmed Eesti ohvitseride kogu liikmed sõitsid ka Koltshaki ja Denikini juurde. Ka Ukrainasse on mõned sõitnud Skoropadski teenistusse.

Augusti kuu lõpul panid enamlased tähele, et ohvitserid Arhangelski poole sõidavad ja raudteel sai kõva kontrollsisse seatud. Peterburis tulid kuuldavale jutud, et enamlased on Murmani raudteel palju ohvitseri kinni võtnud, kes tahtsid Valge mere kaldale pääseda. See hirmutas palju ohvitseri ära ette võtta teekonda Põhjamere kallastele. Mitmed ohvitserid, kes Eestimaaalt Saksa okupatsiooni võimude eest põgenesid ei teadnud, kuhu minna.

¹⁾ Pikemalt vaata „Iseseisvuse tuleku päevilt“, Postimehe kirjastus, Tartus 1923 a. lehek. 88—102.

Samal ajal just algas Peterburis punakaartlaste rügementide formeerimine endiste vene kaardiväe Semenovi ja Ismailovi rügementide kasarmutes, missugused peasjalikult eestlastega komplekteeriti. Nende formatsioonide kohta oli kuulda, et need rügemendid Jamburi väerinna kaitseks moodustatakse. Eesti enamlased — Anvelt, Kingisepp ja teised olid nende väeosa eesotsas. Sellest võis järeldada, et ka enamlased ei uskunud okupatsiooni võimu püsivusse (olid ju nemad hästi informeeritud Saksamaa seisukorra üle oma Berliini saadiku Joffe kaudu) ja valmistasid ette igaks juhtumiseks väge, millega oma korda okupeerida Eestit.

Vene esitaja Londonis h-ra Litvinov oli ühel kokkusaamisel meie delegatsiooni liikmele vastanud temale ettepanud küsimuse peale, kui sakslased Eestist lahkuvad ja eestlased oma riiki korraldama hakkavad, kas siis enamlased saavad tunnistama Eesti iseseisvust või saavad nemad oma väe saatma Eestisse, järgmiselt: Vaevast, et Moskva saaks vägesid saatma Eestisse, neil olla tegemist küllalt oma valgetega. Kui aga Eesti kommunistid ise peaks korraldama sõjakäiku ja kui nemad häta jäävad, siis saab muidugi Moskva ruttama neile toetust andma. Nii oli siis selge, et sakslaste lahkumisega on enamlasi oodata.

Kindral Laidoner, kes tol ajal Peterburis elas ja kellega kõnelesin Eestist tulnud ohvitseride kohta, oli arvamisel, et see halb ei teeks kui mõni ohvitser ka enamlaste juurde teenistusse astuks. Selle läbi saaksime kontrollleida Eesti enamlasi ja võimalikul korral saaks ehk ka teada nende kavatsusi, vägede ümberpaigutusi meie piiril j.n.e. Muidugi oli see iga ohvitseri isiklik asi ja riskeerimine tema oma vastutusel.

Nõnda sündis ka. Mõned ohvitserid astusid enamlaste teenistusse, kes sealt kodumaale teatasid enamlaste vägede suurusest ja dislokatsioonist. Pä-

rast, vabaduse sõja ajal tulid nemad oma väeosadega üle meie väkke. Nende poolt saadi ka teateid okupatsiooni lõpul, et enamlastel on kogutud Tsarskoe ja Krasnoe Seloos ja Jamburgis sõjaväge Eestisse saatmiseks¹⁾.

Saksa võimud Eestimaal olid hästi informeeritud kõikidest Eesti iseseisvuse püüetest. Ja seda ei varjatud ka mitte. Toetades Ameerika presidendi poolt üles seatud sõjaeesmärkide peale — igal rahval olgu vaba enesemääramise õigus, — mis ka Vene pahempoolsed parteid omaks loosungiks võtnud, oli iga eestlane veendunud oma õigusest püüda iseseisvuse poole ja vaatas Saksa Valitsuse surve ja vägivalla peale kui mitteõigluslike korra peale, mis varem ehk hiljem kaob. Meie väljamaa delegatsioon oli Stokholmis Balti aadeli esitajatega kokku puutunud ja neile kinnitanud oma püüdeid. 20.III.19 oli Stokholmist saadetud Saksa Riigikantslerile ja terve maailma ajakirjandusele protest Liivi- ja Eestimaa Landesraatide kokkutulemise vastu. Maikuus saadi liitlastelt Maanõukogu ja Ajutise Valitsuse tunnistamine (3. inglase, 13. prantslastelt ja 29. itallastelt). Juuli kuul, kus sakslased väerindel taganesid ja sõjaõnn liitlaste poole kaldus, olid meie välisdelegatsiooni liikmed avalikult liitlastele õnne soovinud¹⁾.

Kõiki seda teadsid sakslased väga hästi ja selle vastuseks algasid kinnivõtmised. Saksa võimud vangistasid terve raa Eesti väljapaistvamaid tegelasi nagu h-rad Päts'i, Strandman'i, Koonik'u, Olesk'i, kindral Pödder'i ja teised. Sakslased käisid otsimas tegelasi, kuid kes veel vabaduses olid, katsusid endid eemale hoida nende eest. Ka kindral Larka oli ühes kindral Tõnissoniga põgenenud Soome, teised ohvitserid katsusid Venemaale põgeneda ehk sõitsid maale kuhugile peitu.

Saksa okupatsiooni võimude surve oli kohalikkude sakslaste mõjul augustis ja septembris oma haripunktile jõudnud. Toimetati hoolimatult järsult. Septembris lõpus ja oktoobri alguses hakkas aga ka juba selgelt Saksa ajakirjandusest läbi paistma, et Saksamaa sisemine seisukord päevast päeva ikka halvemaks muutub.

Kõigest Saksa ajakirjandusest tundus, et Saksa rahva närvid enam kaua vastu ei pea, rahvas oli sõjast tüdinunud. Saksa riigipäeval hakkasid pahempoolsed rühmitused valitsusele etteheited tegema ja oma rahulolematust üles näitama. Liitlaste propaganda Saksa valitsuse vastu muutus intensiivsemaks, iseäranis vihaseks kipputi Saksa keisrile kallale. Üldises poliitilises konjunkturis oli ette näha suuri muudatusi lähemas tulevikus. See ergutas Eesti rahvast ja võitluse idee iseseisvuse eest kasvas.

Keskriikide võidukäik tõusis oma haripunktile 15. ja 16. juulil 1918. Reimsi all. See oli viimane Saksa sõjariistade edu. Juba 17. juulil oli Saksa vägede edasi- tung seisma pandud ja marshal Foch oli kohati sakslasi tagasi tõrjunud. 18. algas liitlaste pealetung ja 10. päeva jooksul oli Chateau Thierry poogen sisse- vajutatud, Saksa väed olid sunnitud taganema. Soissons-Reimsi liinile. See oli esimene ja ka suurepäraline liitlaste võit peale sakslaste suuri pealetungimisi. Ja siis tuli 8. august, Saksa vägede must päev, — nagu seda kindral Ludendorff nimetab. Liitlaste tungisid sakslastele kallale Albert ja Compiègne vahel, löid Saksa väed segi ja kihutasid nad põgenema. Pealetung oli nõnda äge, et nagu kindral Ludendorff ise jutustab omis „Sõjamälestustes“ — tankid ilmusid ootamatult diviiside staapide ette¹⁾. Liitlased arendasid oma pealetungi ja surusid Saksa vägede liini tuntuvalt tagasi. Kindral Ludendorff ütles²⁾, et 8. augusti

pealetung tõi selgust, et suure ilmasõja lõpuvõitlus algas, mis liitlaste poolt suure energiaga alati, ja näitas, et Saksa väed enam endisel kõrgusel ei seisnud.

Juba 13. augustil oli kindral Ludendorffil selge, et Keskriigid võitluses sõda lõpetada ei suuda¹⁾ ja ühel nõupidamisel tuldi otsusele seda diplomaatilisel teel teha. Keskriikide sõjaline jõud oli raugemas. Liitlaste oma aga kasvas iga päevaga. Ameerikast tulid uued väed võitlusrindele ja sõjatehnika algas tankide valmistamist suurel määral. Aga kõige tähtsam oli, et Saksa soldati meeleolu langes, kuna liitlaste võidulootused järjest kasvasid. Saksa vägedes kasvas samal ajal väejooksikute arv. Saksa vägedel ei olnud enam inimeste tagavara ja purustatud diviisid täiendati olemasolevate arvel. Selleks oli terve rida diviise likvideeritud²⁾, mis aga siiski ei jatkunud koosseisude komplekteerimiseks: meeskonna arv Saksa kompaniis kõikus 80—100 mehe vahel. Vaheerahu tegemise ajal olla Saksa jalgväe rügemendi kompaniis keskmiselt ainult 50 tikku olnud³⁾.

Kui Saksa väed veelgi võrdlemisi heas seisukorras olid, siis olid Austria-Ungari monarhia õed juba kaunis halvast seisukorras ja vägede juhataja arvab, et need vaevalt suudavad talvet läbi veel vastu panna. 14. aug. oli Saksa väejuhatuse ja Saksa valitsuse nõupidamine, millest ka Saksa keiser osa võttis. Sellel nõupidamisel tuldi otsusele algada ettevalmistusi sõja lõpetamiseks ja Saksa diplomaatiale tehti ülesandeks Hollandi kuningannat rahusobitajaks paluda⁴⁾.

Liitlaste edu aga arenes vahetpidamata. 20. augustil algas uus pealetung Soissons-Noyon'i liinil. Seda lahingut nimetab kindral Ludendorff Saksa vägede teiseks mustaks päevaks¹⁾. Kui see liitlaste pealetung ka sakslastele teada oli, sündis see siiski niisuguse hooga, et Saksa väed segi löi. Järgmisel päeval, 21. augustil, algas suur pealetung Arras — St. Quentin'i liinil²⁾. Mõlemal kohal surusid liitlased Saksa väed tagasi uutele seisukohtadele.

Ka enamlasted aitasid kaasa Saksa vägesid demoraliseerida ja Saksamaa sõjapidamist murda. Vene saatkond Berliinis toimetab antimilitaristlikku propagandat kaunis avalikult ja sunniti sellepärast Saksamaalt lahkuma. Saksa väed, kes seisid Vene piiril olid, niivõrd demoraliseeritud, et Saksa vägede juhatus ei usaldanud neid lääne väerinnale saata.

Vaevalt oli Arras — St. Quentin'i pealetung lõppenud (30.VIII), kui juba Ipern-Béthune'i pealetung algas (2.IX) ja Saksa väed läksid jälle kord tagasi. Sellega oli ka Lys'i poogen liitlaste poolt sisse surutud³⁾.

Ümber nädal peale selle tulid teated, et lounapol Verdun'i kindlust liitlased ägedalt sakslastele peale tungivad (12.IX). Seekord suruti⁴⁾ St. Mihieli poogen liitlaste poolt sisse.

1) Ludendorff, „Meine Kriegserinnerungen“ S. 552 ja edasi.

2) Ludendorff, „Meine Kriegserinnerungen“, S. 585. kindral Ludendorff ütleb ise, et Saksa väejuhatuse oli sunnitud 22 diviisi lahutama teiste täienduseks, s. o. 66 rügem.

3) „Die Gründe der deutschen Kapitulation vom 11. November 1918“. Amtliche Urkunden des französischen Gronen Hauptquartiers. 10. Januar 1918. Paris, Imp. Lang, Blanchong et Cie, lehek. 28 ja edasi. Nende andmete järele olla sakslased 32 diviisi lahutanud teiste täienduseks ja 500 kerget ja 545 rasket patareid, üldse 7000 suurtükki, ehk ühe kolmandiku võrra vähendanud oma kahurväge.

4) Ludendorff, „Meine Kriegserinnerungen“, S. 553, 567.

1) Ludendorff, „M. Kr.“ S. 559—560.

2) Ludendorff, „M. Kr.“ S. 557.

3) Ludendorff, „M. Kr.“ S. 562—563.

4) Ludendorff, „M. Kr.“ S. 572.

1) Võrdle J. Pitka, „Minu Sõjamälestused“, lhk. 36.

1) Vaata: „Iseseisvuse tuleku päevilt“ (Postimehe kirjastus 1923) A. Piip, Iseseisvuse esipäevilt lhk. 52—59.

1) Ludendorff, „Meine Kriegserinnerungen“, S. 547.

2) Ludendorff, „Meine Kriegserinnerungen“, S. 551.

Kaks päeva peale seda sai terve ilm üllatatud Austria-Ungari peaministri poolt. 14. septembril avaldati krahv Burian'i noot kõikidele sõdivatele riikidele, milles üleskutsutakse rahu üle läbi rääkima. See samm üllatas kõige rohkem sakslasi, sest krahv Burian oli selle noodi saatnud välja, ilma et varemalt oma liitlase — Saksamaaga — oleks selle üle nõu pidanud.

15. septembril algasid liitlased pealetungi Balkani poolsaarel bulgaarlaste vastu. Bulgaarlased ei pidanud vastu ja taganesid. Liitlaste väed tungisid edasi Uesküb'i sihis ja varsti oli terve Balkani väeliin taganemisel. Sellest, kuidas bulgaarlased taganesid, oli selgesti näha, et Balkani väerinne on murtud ja Bulgaaria kokkuvarisemine on ainult veel aja küsimus. Ümber samal ajal said ka türklaste väed Palestiinas lüüa ja taganesid tervel väerinnal.

Saksa Valitsuse seisukoht muutus septembri lõpuks väga halvaks; Saksa Riigisekretär, krahv Hertling astus ametist ära. Uue ministrite kabineti kutsus kokku Baden prints Max, kes kohe märksa pahemale poole tüüris riigi poliitikat.

Kõiki neid sündmusi jälgiti meil Eestimaal suure põnevusega ja huviga. Oli ju meie maa edaspidine saatus seotud sündmustega, mis arenesid lääne väerinnal. Keskriikide võit tähendas meile Eesti rahva surma. Seda oli näha Balti aadeli võimuhääramise piüetest, seda oli teada ka niisugustest Saksa poliitikeridest nagu von der Goltz. Kõik sakslaste kolonizatsiooni plaanid olid nõnda väljatöötatud, et need Eesti rahvast ärälämmatama pidid¹⁾. Liitriikide võit aga tähendas tulevikku Eestile. Võis julge olla, et liitlased kunagi ei luba sakslastele Balti mere rannikut oma kätte võtta. See aga tähendas meie Eesti rahva mittekadumist. Iga eestlane tundis, et lääne väerinna võitluse tagajärg otsustab Eesti rahva elu ehk surma. Kui augustis ja septembris olud muutusid liitlaste kasuks, siis oli see ka meie tulevik. Iga jalg maad, mida liitlased võitsid, viis meid kohutavast kõiksakslusest eemale, iga Saksa vägede taganemine oli pandiks meie paremale tulevikule.

Iseäranis julgustavalt mõjusid meie rahva peale septembri teise poole sündmused: sakslaste lüüasaamised, krahv Buriani üleskutse, bulgaarlaste ja türklaste taganemine, uue valitsuse ametisseastumine Saksamaal. Need olid sakslastele kurjad märgid; nagu tormilinnud enne tormi kuulutasid nad suuri sündmusi ette.

Oktoobri kuu viis Saksamaa kiirelt kuristikku äärele, mis lõppes Saksamaa täieliku purustamisega. 27., 28. ja 29. algas Läänes uus liitlaste pealetung, mis

ikka suuremat hoogu võttis. Väejuhatusel oli selge, et Saksamaa saab lõppude lõpuks kaotama, et Saksamaa kokkuvarisemine on ainult ajaküsimus. 28. septembril harutavad Ludendorff ja Hindenburg seisukorda ning tulevad otsusele, et vaja võimalikult ruttu vaherahu sõlmida, enne kui Saksa vägi täiesti vastupaneku võime kaotanud. Järgmisel päeval arutatakse neid küsimusi riigi keskvalitsuse esitajatega ja siis ka keisriga. Selle kõigi tagajärg on, et senine riigikantsler krahv Hertling ametist lahkub ja tema asemele tuleb prints Max.

Prints Maksi uus kabinett kuulab major Busche ettekande väerinde olukorrast ära ja seab kokku vaherahu ettepaneku Ameerika presidendile Wilsonile, mis tema tuntud 14 punktile toetab. See ettepanek saadetakse 5. oktoobril ära. 9. oktoobril tuleb Wilsonilt vastus, mille öeldakse, et igasuguste vaherahu läbirääkimiste aluseks võib olla ainult Saksa vägede tagasimine läänepool oma riigi piiride taha. Selle peale saadab Saksa valitsuse 12. oktoobril uue ettepaneku, milles üldine nõusolek Wilsoni tingimuste vastu kinnitatakse. Vahepeal on väerindade seisukord veel halvemaks muutunud ja Saksamaa võib iga silmapilk oodata, et tema liitlased erarahu teevad ning ta üksi liitlaste vastu sõdima jätvad. 17. oktoobril saadi Wilsonilt teise ettepaneku kohta vastus, mis nõudsid veelaluse sõja lõpetamist ja Saksa vägede metsiku sõjapidamise viisi piiramist läänes.

Saksa vägede juhatus oli nende tingimiste täitmise vastu, kuid riigi valitsus ja parlament pooldas nõudmise rahuldamist. Sellest tekkis konflikt väejuhatuse ja riigi keskvalitsuse vahel, mis oma teravus tipule jõudis ühes Hindenburgi käsus, milles tema käsib väge edasi võidelda ja tembeldab Wilsoni ettepaneku nurjatuks alatuseks. Riigi keskvalitsuse liikmed arvasid, et see käsk on kindral Ludendorffi poolt välja antud ja mõjusid Saksa keisri ees, et see Ludendorffi ametist tagandaks. Kindral Ludendorff tagandati ametist 26. oktoobril.

Sellest momendist arenesid sündmused Saksamaal kohutava kiirusega. Revolutsiooniline liikumine, mis seni salaja ja tagasihoidlikult ainult propagandat tegi, astus vabalt üles. 9. novembril kuulutab riigikantsler Maksi, et Saksa keiser Vilhelm II troonilt ära on astunud. Kaks päeva hiljem kirjutatakse sõjariistade vaherahu alla. Nõnda lõppes kohutav maailmasõda ootamata ja keskriikide kohutav tont oli kadunud. Meie kodumaale tähendas see ühelt poolt lootust uue elu peale, uut vabadust, kuid teiselt poolt uusi muresid, uusi vaenlasi.

R..

„Voennõi Vestniku“, № 36 ja 37 1925 a., ülevaade.

„Vojennõi Vestnik“ — sõjapoliitiline nädalikirj, ilmub Moskvast.

Nr. 36 algab J. Läkivi artikliga „Territoriaal-kokkukutsed Ukraina parempoolsel kaldal“, mis peetud 1925 aasta 10. augusti ja 15. septembri vahel. Tuleb tähendada, et enamuse diviisidest mõõdunud 1925 aastal esimest korda koondusid diviiside üldistesse laagritesse. Paljud diviisidest ei saanud mingisugust pärandust ja pidid kõik uuesti looma äärmiselt piiratud võimalustega. Sellepärast puudus laagritel mõnes kohas lõpulik kuju. Palatid, köögid, hobuste kammitsad on muretsetud, mõnes kohas isegi tallid ehitatud, kuid on olemas terve rida puudusi.

Autori arvamise järele „vastab juhtiv poliitiline koosseis oma enamuses määramisele. Suuremal arvul

on juurde tulnud komandeere, kes lõpetanud normaal- ja kõrgemad sõjakoolid... Kuid töö territoriaal osades on väga keeruline ja mitmekesine ja sellepärast ei saa arvata, nagu oleks töö juhtiva poliitilise koosseisu valikus lõpetatud“....

Mõõdunud asatal, kokkukutsete vaheaegadel tehtud töö ei rahulda küllalt autorit. See töö seisib kaadri side loomises vahelduva koosseisuga: esiteks — küla- ja raioonides asuvate vahetatava koosseisu hulgast volitatud isikute kaudu; teiseks — kompaniide kaadrite 2—3 kuuks küllasse saatmise teel. See kaader toimetas koha peal õpetegevust ja kasvatuslikku tööd õhtuti sõjaväe õpetusruumes. Tähendatakse, et raajoonide õpepunktid sisseseade ja ehituse poolest palju soovida jätvad.

Üldiselt jõuab autor otsusele, et territoriaal diviisid on „vaimliselt sõjaväelised organismid, valmis täit-

¹⁾ Lähemalt vaata Ed. Laamann: Eesti lahukumine Venemaast.

ma omi kohustusi ja valmis oma osade võitlusvõime mõttes.“

Kirjutuses „Varustajate nõupidamise puhul“ (nr. 37) D. Osvkin, näidates, et praegu antakse territoriaal-väeosade vahelduval koosseisule õpekogemiste perioodil välja sama varustus, mis määratud punaväelasele, peab soovitavaks seda vähendada, territoriaal-süsteemiga ühenduses seisvate üleriiklike kulude kokkuhoidmiseks.

Autori arvamus järele, täielikult alal hoides põhimõtet, luua territoriaal-väeosades kõiki neid riide varustustagavarasid, mis tarvis läheksid väeosade varustamiseks sõjategevusele asumisel, — tuleks vähendada välja antavate asjade arvu õpekogumiste perioodil, piirates neid järgmistega: suvimüts, pluus, palitu (kui kogumised sügiskuudel), vooditarbed ja rakmed. Tuleb nõuda, et territoriaal-armeelane omaga kaasa tooks püksid, jalanõud ja pesu, millede eest temale tasu maksetakse kandmise järele.

Samas kirjutuses leiab D. Osvkin, rääkides territoriaal-vägede elamisruumide soetamisest, kasarmute ehitamise täiesti võimatu olma ja näitab Revvoensoveti poolt antud direktiivi peale, algada tuleval eelarve aastal massilist laagrite ehitamist. Edasi räägib autor, „kuid laagrite loomine peab nõudma kogumisaegade läbivaatamist, mis täiesti arusaadav, sest raske on ju ette kujutada võimalust, mahutada laagritesse inimese külmadel sügise, ehk mis täiesti uskumata, talvekuudel“.

Kirjutuses „Kasarmute ehitamine“ (nr. 37) näitab Evg. Burnak, et sel korral, kui vahelduva koosseisu kogumist läbi viia laagrites, võib piirduda asulate (поселок) ehitamisega territoriaal-väeosade kaadrite jaoks.

Üldine ehituste arv territoriaal-diviisi kaadri koosseisu jaoks, väljajättes eriliiste laduruumide ehitamist, võtaks, näiteks, oma alla maa-ala suurusega 27 000 ruut-sülda, ja mis läheks maksma 2 miljoni rubla.

Asula territoriaalrügemendi kaadri jaoks peab mahutama endasse mitte vähem kui 6000 kub. sülda, hin-

naga umbes 450.000 rubla, s. o. kulud tema peale võrduks ühe kolmandikule alalise rügemendi jaoks olevate ehituste hinnast.

Artiklis „Tegevus küti-spordi ringides“ (nr. 37) V. Karaev, näidates tuleviku sõdade klassilise iseloomu peale, toonitab küti-spordi organisatsioonide laiaulatuslist tähtsust Liidu töölis-talupoegade masside kohta.

Tema soovitab küti-spordi ringide tiheda võrgu loomist vabrikute ja linnade raioonide kui ka külade lugemistubade-juure ja esitab küti-asjandusega süsteemiliseks tutvunemiseks ja selle õppimiseks terve programmi.

Kirjutuses „Üldharidusline juhtiva koosseisu ettevalmistamine“ (nr. 36) näitab V. Makerov, et tuntavalt suur osa juhtivast koosseisust ei oska omi mõtteid öieti, seotult, asjatu sõnade hulgata avaldada nii kõnes, kui kirjas, osaliselt pole isegi suutnud kirja tehnikat tarviliselt omandada.

RVS käsikirjaga Nr. 1515 — 1924 a. vabastatakse juhtiv koosseis, kes 1923 aastal ja hiljam normaalsed sõjakoolid lõpetanud, üldhariduslisest ja poliitilisest kordamisõppusest. Et normaal-sõjakoolidesse astuva kontingenti üldharidusline tasapind ei ole keskmiselt suurem, kui küla kooli maht ja kolmeaastase õppimise kestvusel sõjakoolis üldharidusliste teadmiste tasapinda kätte ei saa, siis leiab autor tarviliku organiseerida väeosades sunduslikud üldhariduslised õppused juhtiva koosseisuga.

Sama idee saadab J. Savitsky't kirjutuses „Juhtivpoliitilise koosseisu iseharidus“ (nr. 37). Tema kirjutuse järele on 90% kompoltostavist (rühma komandeerist kuni eskadroni komandöörini) kuidagi lõpetanud külakooli ja ainult 10% on ligikaudu keskkooli haridusega.

Artiklis „Korterikriis ja korteriraha“ (nr. 36) tähendatakse, et 1. oktoobrist 1925 a. pannaakse maksma sõjaväe juhtide jaoks korteri kommunaalsed maksud 4—5 ja 8—9 rubla suuruses kuus. E. V.

Nõukogude jalgväe laskurkorpuse organisatsioon 1926 a.

Täienduseks „Sõduris“ 31. X. 1. a. Nr. 44 ilmunud artiklile tuuakse allpool nõukogude jalgväe laskurkorpuse organisatsiooni skeem.

Nagu nõukogude sõjaajakirjandusest näha, kavatses punaväe juhatus punase jalgväe laskurkorpuse organisatsioonis veel rea muudatusi järk-järgult läbi viia. Need muudatused on sihitud peaaegselt punaste jalgväe osade maksimaalse relvastusele tehniliste lahingvahenditega, eestkätt tugeva kahurväega, mis ülekaalus oleks võimalikkude vastaste jalgväe korpuste ja diviiside kahurväe suhtes. Seda asjaolu kriipsutab alla ka uus punaväe välimäärustik, II osa (diviiside ja korpuste lahingtegevuse alused), 1925 a. väljaanne.

Mõned jalgväe organisatsioonilistesse muudatusesse puutuvat küsimust diskuteeritakse käesoleval ajal nõukogude sõjaajakirjanduses, eriti punaväe keskhäälkandja sõjapoliitilise ajalehe „Krasnaja Sveda“ veergudel. Nendest küsimustest võiks muu seas nimetada järgmisi: 1) juhatusrühma moodustamist jalgväe laskurpataljoni koosseisus, 2) luurekompanii ehk jalgluurejate rühma moodustamist laskurügemendite koosseisus ja 3) luurejuhatajate ametide loomist laskurkorpuse, diviisi ja rügemendi staapide koosseisus.

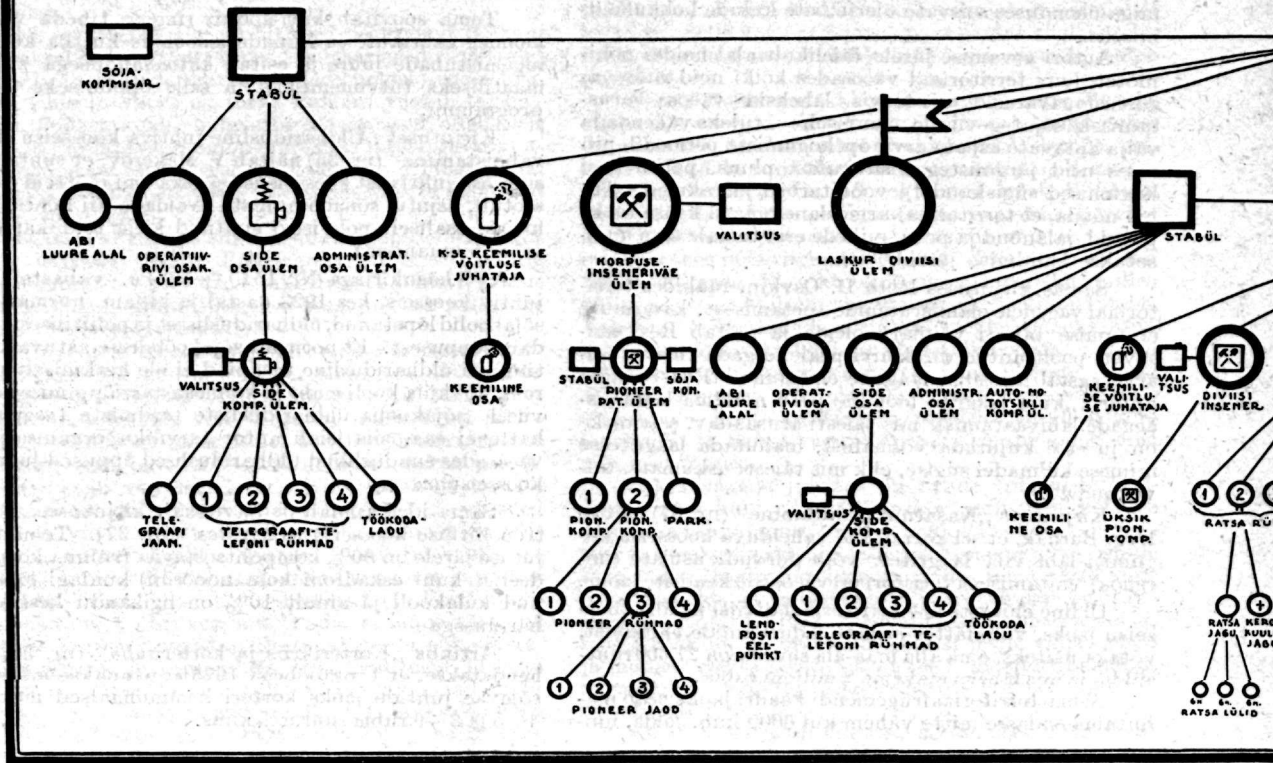
Vajeluste alla on sattunud ka raskete Maximi süsteemi kuulupildujate juureandmine laskurühmadele, kuid seda küsimust nähtavasti loetakse punaväe kesk-

valitsuse poolt lõpulikult otsustatuks. Arvatakse, et praegune punase kindralstaabi ülem Tuhatshevski, senine Lääne (Smolenski) sõjariigkonna juhataja, endine kaardiväe leitnant, on küllalt kaaluvalt omal ajal põhjendanud Maximi süsteemi kuulupildujate juureandmise tarvidust vähematele jalgväe lahingüksustele kuni laskurühmadele. Tuhatshevski poolt sellel puhul avaldatud väidetest võiks siin meelde tuletada: 1) Maximi kuulupildujate võrdlemisi suure tulistamise võime kasutamine laskurkompaniide ja rühmade lahingtegevuse intensiivseks toetamiseks ja 2) punase jalgväe organisatsiooniliste vormide ja lahingvarustuse kohandamine nõukogude liidu reaalsele sõjatehnilistele ressurssidele.

Iseäranis suurt tähelepanu pühendatakse nõukogude sõjaajakirjanduses jalgväe territoriaal-miilitsa osade organisatsiooniliste aluste igakülgselt selgitamisele. Oma organisatsioonilise üldise struktuuri poolest sarnanevad ter. jalgväe osad n. n. alaliste kaadri jalgväe osadele, erinedes viimastest peaaegselt oma komplekteerimise süsteemi, ja mõnede organisatsiooniliste üksikasjade poolest.

Laskurkorpuste moodustamist alustati nõukogude liidus 1922 a. Kuni tähendatud aastani olid punase jalgväe suuremateks strateegilisteks üksusteks laskurdiviisid, mis koosnesid 2—3 laskurbrigaadist, & 3 laskurügementi.

PUNASE JALGVÄE LASKURKORPUS

Märkused (skeemi juure):

I. Laskurüksuste koosseisus on:

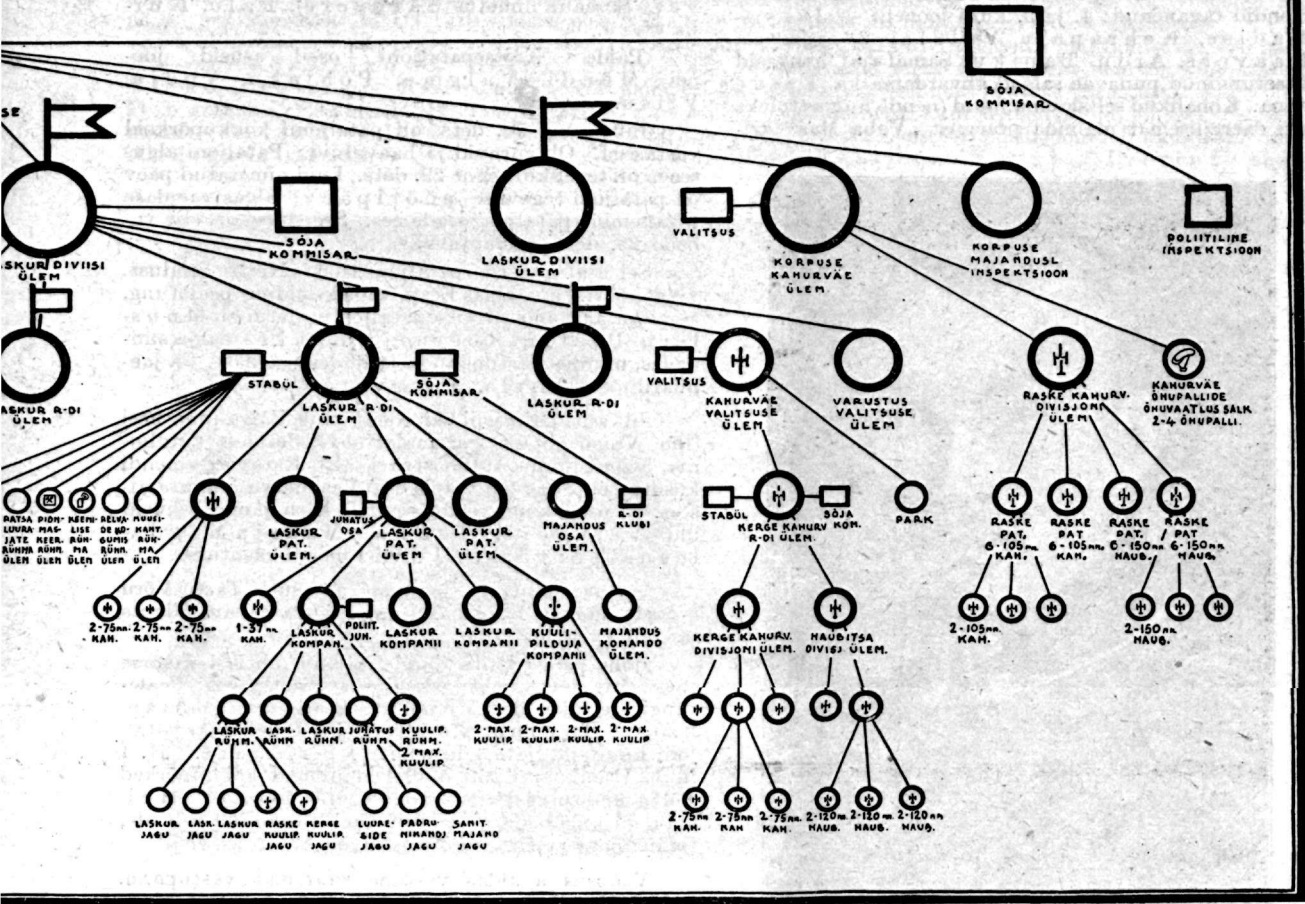
- 1) 3-diviisilises askurkorpuses: a) 27 laskurpataljoni; b) 3 ratsaeskadroni; c) 24 rasket (105 mm kahur ja 150 mm haubits) kahurit; d) 36—120 mm haubitsat; e) 54—75 mm kahurit; f) 54 — laskurrügementide koosseisu kuuluvat 75 mm kahurit; g) 2—4 seotavat õhupalli; h) umbes 35—40.000 meest.
- 2) laskurdiviis: a) 9 laskurpataljoni; b) 1 ratsaeskadron (mõnedes laskurdiviisides on 3-eskadronilised ratsarügementid); c) 12 — 120 mm haubitsat (mõnedes laskurdiviisides on 18—120 mm haubitsat); d) 18—75 mm kahurit; e) 18—75 mm laskurrügementide koosseisu kuuluvat kahurit; f) umbes 10.000 meest.
- 3) laskurrügementis: a) 3 laskurpataljoni; b) 1 ratsaluurajate rühm; c) 6—75 mm kahurit; d) 3—37 mm kahurit; e) umbes 75 Maximi kuulipildujat; f) umbes 35 kerge Lewisi, Chochati ehk Madseni kuulipildujat; g) umbes 15—25 Feodorovi süsteemi automaatpüssi (?); h) umbes 2.500 meest.
- 4) laskurpataljonis: a) 1—37 mm. Rosenbergi ehk Makleni süsteemi kahur; b) 23 Maximi kuulipildujat; c) 9 kerge Lewisi, Chochati ehk Madseni kuulipildujat; d) 3—6 Feodorovi süsteemi automaatpüssi (?); e) umbes 550—600 meest.
- 5) laskurkompanis: a) 5 Maximi kuulipildujat; b) 3 kerge Lewisi, Chochati ehk Madseni süsteemi kuulipildujat; c) 1—2 Feodorovi süsteemi automaatpüssi (?); d) umbes 150—180 meest;
- 6) laskurrühmas: a) 1 Maximi kuulipilduja; b) 1 Lewisi, Chochati ehk Madseni kerge kuulipilduja; c) umbes 40—45 meest.
- 7) laskurrühma laskurjaos — umbes 9 meest; raskekuulipilduja jaos — 1 Maximi kuulipilduja, kerge kuulipilduja jaos — 1 kerge Lewisi, Chochati ehk Madseni süsteemi kuulipilduja ja mõlemas jagudes umbes à 5—6 meest.

II. Territoriaal jalgväe osad koosnevad:

- 1) alalisest kaadrist, mis võrdne umbes 10—15% nende sõjaaegsest üldkoosseisust, ja
- 2) vahelduvast koosseisust, mis täiendab alaliste kaadrite koosseisu kuni vastavate ter. väeüksuste sõjaaegse koosseisuni;

III. Punase jalgväe osad sisaldavad sõjaaegsete üksuste moodustamiseks vastavaid mobilisatsioonilisi kaadreid.

ORGANISATSIOONI SKEEM 1926. A. ALGUL.

1925 a. alguseks on punaväe koosseisu moodustatud umbes 23–25 laskurkorpust, millede koosseisu kuuluvad: 1) umbes 30–35 alalist ja 2) 35–40 ter. laskurdiviisi, 3) 23–25 rasket välikahurväe divisjoni ja muid inseneri-tehnilisi osasid.

Käesoleval ajal võiks punaste laskurkorpuste meeste klooosseis võrduda umbes 65–70% alalise punaväe üldarvulisest koosseisust, kuhu praegu kuulub umbes 550–600.000 meest, kuna järele jäänud 30–35% punaväe koosseisust moodustavad ratsaväe, eriülesannetega kahurväe, lennu-, soomusväe ja mitmesugused inseneri-tehnilised osad.

Punaväe juhatus kavatseb järk-järgult muuta seda protsentuaalset vahet ratsaväe ja tehniliste väeüksuste arvulise koosseisu kasuks, jätkates olemasolevate alaliste laskurdiviiside järk-järgulist üleviimist territoriaal-süsteemile.

Laskurkorpuse rahuaegne koosseis erineb sõjaaegsest oma arvulise suuruse ja osalt ka oma organisatsioonilise koosseisu poolest.

Sõja ajal kõvendatakse laskurkorpuste koosseisu organisatsiooniliselt suuremate ratsa- ja kahurväe, lennukorpuse, keemiliste, pioneer-maskeerimise, side-, liikumise ja mitmesuguste muude tehniliste osadega.

Peale selle võivad laskurkorpustele juure antud saada sõja ajal eriülesannete täitmiseks strateegilise ratsaväe iserahaliste ülesannetega raske kahurväe n. n. „TAONI“, soomusauto laskurdivisjonid („strelkovõje avtobronedivisjonõ“) ja suuremad autotranspordiosad.

Oma organisatsioonilise ja arvulise koosseisu poolest kujutavad punased laskurkorpused ja -diviisid õige võimsaid lahingüksusi; kuid, olles arvuliselt suuremad Lääne-Euroopa vägede vastavatest lahingüksustest, on nad tehniliselt viimastest veel märksa nõrgemad.

Selleks, et sõja puhkemisel neid tehniliselt soovitava määral kõvendada, puuduvad käesoleval silmapilgul punaväe juhatusel veel tarvilikud määratud ainelised ressursid. Selle tagajärjel võiks mobilisatsioonil väljakuulutamisel ainult üht osa punaseid laskurkorpuseid ja -diviise tehniliselt suuremal määral kõvendada.

M.

Endise 7. jalgväe rügemendi (polgu) 7-daks aastapäevaks.

29. XII. 1918 — 29. XII. 1925.

Toimetuse märkus: artiklis leidub huvitavaid ajaloolisi andmeid.

Detsembri keskpaiku 1918 olid meie jalgväe rügemendid taganenud: 4. ja 5. kuni jooneni — Järva-Madise, Kehrapalu, Valkla; 2. — joonele Kaavere, Aidu, Tapiku. Samal ajal hakkasid sissetunginud punaväe salgad ahvardama ka Paide linna. Kohalikud seltskonna juhid (nende hulgas tuleks kui energilisemat mainida praegust „Vaba Maa“ äri-

Leinnant K. Kanep.

Järvamaa Kaitsepataljoni esimene ülem.

juhti härra Veiler'it) ühinesid, et organiseerida Paide kaitseks sõjalist jõudu. Seltskonna juhid ja Maakonnavalitsus pöördusid ülemjuhatause poole abisaamiseks Paide kaitsele. Ülemjuhataja lubas moodustada kohalikkudest jõududest iseseisva üksuse Paide kaitseks.

Tekis esile selle tulevase üksuse juhi küsimus. Pöörati 1. jalgväe rügemendi poole. Tehti ettepanek mitmele selle rügemendi vanemale ohvitserile, nagu al.-polk. Kann'ile, kapten Luigale (nüüd reserv kol.ltn.) j. t. hakata tulevase Paide väeosa juhiks. Jaatava vastuse andis leitnant Kanep (praegune major, Toompää lossi komendant). Juba 18. dets. saadeti Kanep umbes poolteisesaja püssiga Paide poole teele. Kohale jõudes, asus Kanep kaitse üksuse organiseerimisele. Alguses pidi looma miskisuguse „löögiroodu“, kuid pärast lepitati kokku ja nimetati loodud üksus Järvamaa Kaitsepataljoniks.

Leinnant Kanep oli Saaremaa mees. Paide linn ja olud olid temale tundmatud. See asjaolu tegi organiseerimise töö raskeks. Kuid kindel tahe ja usk oma ülesandesse mõjusid kaasa, et dest. lõpuks oli loodud kaitse üksus.

Samal ajal punaväe salgad lähenesid Paidele. 29. dets. õhtuks asusid punased Paide ees järgmisel joonel (kaart 1/300.000) Prandi, Nurmsi, Sügavere (kohalik nimetus Särgevere), Palu, Kurjaveri.

Paide Kaitsepataljoni osad asusid joonel: Mündi, Valgma, Põhjaküla, Vodja, Viisu.

Juba enne 29. dets. oli pataljonil kokkupõrkeid vastasega. Oli surnuid ja haavatuid. Pataljoni algus seega oli tegelikult enne 29. dets., kuid nimetatud päev on pataljoni tegevuse pööripäev: algas vaenlase taganemine pataljoni osade ees. Seepärast on vist valitud 29. dets. aastapäevaks.

Sel ajal koosnes pataljon 4-jast Kaitse-roodust. 7. jaanuaril, kui algas Eesti vägede üldine pealetung, algas ka Järvamaa Kaitsepataljoni pealetungi M ü ü leri, Peetri, Koeru, ja Rakke jaama suunades, murdes vastupanu ja jälitades vaenlast. 15. jaanuaril jõuti Hirle, Paasvereni.

Siit anti pataljoni üks rood lipnik Vaigo juhatusel (Ipn. Vaigo oli üks paremaid ohvitseridest pataljonis; langes juunis 1919 Ostrovi all) Ratsa rügemendi käsutusse. See rood võttis osa Vasknarva vallutamisest. Teised kolm roodu saadud käsu järele liikusid üle Veruvere, Torma, Maarja-Magdaleena Tartusse II diviisi ülemale käsutusse.

Tartuse jõuti 18. jaanuaril ja asuti Tartu-Võru maante suunas Ropka, Purde, Pihkva tänava idaotsa raiooni kaitsele.

Mõne päeva kaitse järele (mis oli ühtlasi vastase passiivsuse tõttu puhkusoks) jätkati pealetungi. Pealetungi tee läks üle Võnnu, Rasina, Moisekatsi, Räpina, Võõbsu. 30. I. vallutati pataljoni kuulipildujate kdo poolt Piirisaare. 31. I ja 1. II oli pataljoni osadel suuremad kokkupõrked Põlva ümbruses Partsi mõisas, Lutsu ja Holvandi külades, kus saadi rikkalik sõjasaak relvade, toiduainete ja riidevarustuse näol.

Võõbsus avaldas vastane suuremat vastupanu, kuid 2. II vallutati alev. Siin tegutses üks vastase aeroplaan nii madalalt, et langes pataljoni relvade tule ohvriks.

See oli esimene juhus Vabadussõjas ja esimene omapärane sõjasaak, sest pataljoni 2. rood tõi ta omal jõul ära maandumiskohalt Osootno poolsaarelt (Vene poolsel järve kaldal.)

5. veebruaril nimetatakse Järvamaa Kaitsepataljoni ümber 7. jalgväe polguks. Ülemaks nimetati alam-polkovnik V a h t r a m ä e. Polku täiendatakse. Siin oleks juhus alla kriipsutada pataljoni ja pärast 7. polgu kurba osa — sundust omi üksusi anda teiste väeosade käsutusse.

Kui sõbralikud ka naabrid ei oleks, siiski oma huvi on sageli ikka esimesel kohal. Nii näiteks kohe pataljoni algpäevist Ratsa polgu käsutusse antud Ipn. Vaigo roodust ei tahtnud ratsapolgu ülem lahkuda, vaid kasutas teda oma polgu nimel parema eduga. Ülemjuhataja korraldusel anti Ipn. Vaigo rood veebruari keskpaiku 1919 a. 7. polgule (end. Järvamaa k.-pat.) tagasi.

See polgu jaotamine lõppes augustist 1919., kui polgu ülemaks määrati alam-polk. Paul Kunnus. II diviisi ülem polk. V. Puskar aitas ka aug. 1919 alates igatpidi kaasa, et 7. polgust luua võimas üksus Pihkva kivitee ja Ostrovi maantee suunade kaitseks Irboska raionis.

Nii siis veebruaris uuesti loodud 7. polk liigub üle Võru Misso m. alla. 17—21 veebruarini on temal siin ühes Tallinna Kaitsepataljoniga ägedad lahingud. Misso vallutades saadakse rikkalik sõjasaak vangidest ja varustusest. 22. II on lahingutes Kiviorus ja Lauras. Juba 24. II on polk terves koosseisus Võrus, et osa võtta Vabariigi iseseisvuse aastapäeva pühitsemisest. 4. III 1919 viiakse polk Peterseri alla, nimelt Väike ja Suure Nedzäja (Nedshajeva), Võmorskovo, Helbi, Suur ja Väike Räbtsovo, Kolodavitshi joonele. Peab suuremaid lahinguid 12. III—4. IV Orava mõisa, Luiska, Kliima, Madi, Marga, Hanikase raionis.

16. augustil määratakse 7. polgu ülema kohuseid täitma (hiljem ülemaks) alam-polkovnik P. Kunnus ja 1. sept. 1919 tema abiks kapten E. Ahman.

Nagu juba eelpool manitud oli II diviisi ülem kolonel V. Puskar otsustanud luua ja asetada kindlaid üksusi Ostrovi ja Pihkva kivitee suunade kaitseks, seepärast avaldas ta igakülgset abi ka 7. polgu kui materiaalse nii moraalse väärtuse tõstmiseks.

Polk sai II div. tagavara pataljonist üle 400 hästi väljaõpetatud mehe täienduseks, samuti kümme konda kuulipildujat ja muud tarvilist varustust.

Septembrist kuni Vabadussõja lõpuni võitles 7. polk Irboska eelsetel positsioonidel umbes 27 klm. rindel (Belkovo, Novaja, Iverino) suure

Kol.-leitn. (al.-polk.) P. Kunnus, 7. rüü. ülem augustist 1919 (istub). Kapten E. Ahman rüüli abi septembrist 1919 (seisab).

Samal ajal tegutseb ka siin Scouts pataljon. 6. IV kuni 24. maini asub polk kaitsel Arisotova, Zalesje, Barkanova, Lebedõ, Mitkovitsi joonel (kagu pool Petersit).

24. mail võtab osa tollaegse polgu ülema kapten Andersoni juhatusel Pihkva operatsioonist. Asetatakse alguses Irboska alevi raiooni Ostrovi suuna kindlustamiseks. Ajutiselt kuni 29. juunini antakse polgu II pataljon 5. polgu käsutusse, kuna I ja III pataljonide ülesandeks on kindlustada positsioon Pihkva kivitee ja Ostrovi maantee vahel Poddubje, Novaja, Zujevo, Krääkovo, Slesova, Zagrivje, Teševitsi külade joonel (millisest joonest umbes 1 klm. eespool on meie praegu riigi piir).

24. juulil asetatakse polgu I ja II pat. Palkino raiooni (Ostrovi kivitee (maantee) raionis) kuna III patalhon saadetakse 5. polgu käsutusse.

7. polk võtab osa lahingutest Pihkva kaitsel 15. juulist kuni 26. augustini, millal lõplikult asub kaitsele Irboski eelsetele positsioonidele. Juuli keskpaika asusid polgu osad mõlemal pool Velikaja jõe Palkino Gribuli, (Gribuhi) Dulovka raionis.

eduga. Lõi tagasi punaste mitmekordsed ägedad suurte jõududega pealetungid, nagu 4. sept. Novaja juures, okt. algusel Volkovo-Krääkovo juures, üldise pealetungi tervel polgu rindel ja läbimurde Belkovo juures 17. dets. ning tungis ise suure eduga välja kuni Velikajani 13.—14. okt. ja 5—7. nov.

Vahekord naabritega, mis Pihkva langemise puhul oli kaunis teravaks muutunud, paranes täiesti. Rügemendi meeleolu tõusis. Kolonel V. Puskar kui diviisi ülem on 1920 a. alguspäivil ametlikult 7. polgu teenid Irboska raiooni kaitsel kõrgelt hinnanud.

Kuni 1. I. 1921 lasus polgu peal vastutusrikas piirivalve teenistus tollaegsetes oludes, kus meil tuli kaitseda väljavedu ja takistada igasuguse elemendi üle piiri tulekut. 1. I. 1921. koondati 7. polk 7. pataljoniks ja viidi Tartusse kui 2. polgu üks pataljonidest. Endine polk likvideeris end puudujääkideta.

7. juulist 1921. organiseeriti uuesti 7. polk, mis asub praegu meie riigi kagupoolses osas suurte aja-loomistel sõjateedel, mille kaudu nii mitmed korrad

Teševitshi külas (Pihkva kivitööl) mai 1919. 2. rood ühes r. klp. rühmaga. Ohvitseridest — lipnik Schmidt, lipn. Elken ja lipn. Sepp.

vaenuvanker meie kodumaale on veerenud. Nüüdiseks 7. rügemendi ülemaks on Vabadussõjaaegne 3. polgu ülem kolonel J. Kruus, kes teoreetilise ettevalmistuse on omanud Kindralstaabi kursustel.

Seitsemendal aastapäeval pilku heitse endise 7. polgu tegevusse võib rahuldusega konstateerida, et ta

rahuloldavalt on täitnud oma ülesande rahva iseseisvuse võitlustel. 144 langenud ja 292 haavatud endise Järvamaa Kaitsepataljoni ja 7 polgu ohvitseri ja sõdurit on selle tõenduseks.

Need read on mõeldud selleks, et kergendada tööd tulevasele Vabadussõja ajaloo kirjutajal. E. E. A.

Tartu Emajõe uus sild.

Avati 4. I. 26.

Sõjanduses on ühendusteedel esimese järgu tähtsus. Tartu Emajõe uus sild on suur saavutus ühendusteede täiendamise alal riigi lõuna osas (Tartu raionis). Sillaga lähemaks tutvumiseks toon üksikasju „Vaba Maa“ andmetel:

Sild on ehitatud kodumaa materjalist, välja arvatud need osad, mida meilt pole saada. Ta ehitati raudbetoonist Gerberi ehk konsol-tala keskmise rippuva osaga süsteemi järele.

Silla mõõdud on järgm.: silla pikkus 65 mtr., sõidutee laius 10 meetrit ja iga kõnnitee laius 1.80 mtr. Silla üldine puhas avaus 59.50 meetrit, kusjuures keskmine 23 meetrit. Sillal on pikuti kallak 2 prots. silla keskpäigast tasase üleminekuga ja põikkallakus sõiduteel 2½ prots. mõlemale poole. Kõnniteed aga 1 prots. sissepoole.

Kalda- ja jõesambad on ehitatud lihtbetoonist ning segu sammaste alustes 1:10; betoonerimiseks vee sees pidi lepingu järele tarvitama 1:6 segu; sammaste ülem osades 1:8; silla kandeosade ja sõidutee betoon 1:4. Kuid tõelikult on segu parem võetud kui lepingus ette nähtud; ka on rauda alusesse pandud, mis sündis väljaspool lepingut. Samuti pidid liikumata laagrid rauast pandama ja liikuvad terasest, kuid ettevõtja on pa. n. n. mõlemad terasest.

Jäämurdjad on asetatud jõe nullist kuni keskmise kõrge veepinnani tahutud kividega. Samuti ka kaldasammaste nurgad on kaitstud jäämurdjatega.

Kõige kõrgem punkt keset silda asub 7,33 m. Emajõe nullist.

Sõidutee on prügitatud parkett-kividega, kõnnitee asfaldiga. Kandepeinna ja sõidutee vahel asub isolatsioon kahe asfaltipapi kihi näol. Ettevõtja on isolatsiooni teinud ka asfaldist, kuna lepingu järele pidi isolatsioon prügist olema.

Nagu teada, andsid 29. ja 30. dets. korraldatud proovimised häid tagajärgi.

Nimelt koormati keskavaus ja üks ääreavaus parkettkividega. koguraskuses umbes 15.000 puuda. Selle all seisis sild 15 tundi. Seejuures mõõdeti kandjate läbipaenduvust, kus mõõtjad näitasid äärteavause juures paendumist 1,5 mm ja keskmise avause juures 6 mm, kuna ministeeriumi n. järele oleks see võinud olla vastavalt 13,3 ja 16,3 mm.

Siis vabastati silla keskpäigas kolme meetri laiune riba kividest ja kivid laoti ka enne koormamata jäänud avausele päale. Sellejärele sõideti ühe maantee rulliga (raskus 1000 puuda), kolme linna autopritsiiga, (igaüks nendest raske 500 kuni 600 puuda) ja ühe pudretiautoga (raskus 450—500 pd.) üle silla mitmesuguse kiirusega. Selle liikuva koorma all kandjate läbipaenduvus ühes otsas 0,1 mm, teises otsas ei olnudki. Peale koormast vabastamist seisid sild ühegi raskuseta 14 tundi. Nüüd mõõdeti jääv läbi paenduvus, mis ministeeriumi eeskirjade järele äärtel 3,3 mm ja keskel 4,2 mm. kuna tõelikult oli keskmisel 1,2 mm. ja äärtel polnudki.

Elarve järele läks ta maksma 20.200.000 marka, millest riik tasub poole. K.

Kõrgema sõjakooli II lennu lõputööde ülevaade dets. 1925.

Jalgväe ja suurtükiväe koostöötamine meie oludes.

Muljed kapten Kulbushi ettekandest 16. dets. 1925 a.
Keskkaasiinos.

Täna astub avalikkuse ette oma lõputööga üks Kõrgema Sõjakooli 2. lennu õpilasist. See on garnisonis otse sündmuseks ja seepärast koguski hea hulk kuulajaid kokku. Pealegi on see esmakordne esinemine, mispärast teerajajast sellel alal ollakse iseäranis huvitatud. Varsti järgneb küll tervelt 14 samasugust ettekannet, kuid erakorraline ja huvitav võib olla ikkagi ainult algus, kus olukord on veel tume, kus uudisi toob endaga kaasa iga hetk.

Juba ooteruumis otsib iga juuretuli ja tänase päeva „kangelast“, soovitakse temale kordaminekut, küsitakse meeleolu järele jne. Mõni teab isegi rääkida, et oponentidel olla nähtud vastuväidete kogu umbes sama suures kaustikus kui lõputöö ise, kuid sarnased kuuldused võivad sigineda ainult tumedas, selgusetus olukorras ja siin ei puudunud selleks soodne pind. See on eestkätt esineja närvide proov, millele varsti peavad järgnema ka muud „katsumised“.

Määratud ajaks kogub saali suur hulk kuulajaid. Sajad silmapaariid jälgivad ettekandjat. Jgaüks mõtleb: tänini istusid sa vaiksel koolipingis või avaldasid oma teadmisi kitsamas ringkonnas, nüüd tule turule oma kaubaga, näita, et oskad ka iseseisvalt mõelda, teadust „tümaks“ teha., populariseerida ja osa sellest rahvale anda. Mis aga peaasi — su töö ei pea purunema oponentide vastuväidete kaljuse müüri alla kokku põrgates. Kui viimased su maha matavad, oled elavalt maetud, kuna kuulajate kirju perega ja nende lahku minevate vaadete ees ei pruugi niipalju arvestada, nad ei saa sinule nii saatuslikuks.

Referent kannab ette kättenäidatud osa oma tööst määratud aja jooksul. Esinemine sünnib kaunis rahulik tempos ja väliselt polegi märgata seda rahutust, mis peaks valdama esimest selle ala pioneeri. Ta selgitab eestkätt lühidalt neid puudusi, mis tema arvates on nendeks komistuskivideks meie oludes, millega pörkame kokku igal sammul rahuagesses koostöö-väljaõppes. Edasi käsitleb ta neid tingimusi ja nõudeid, kuidas peaks see koostöö läbi viidama üldse ja eriti meie oludes, kusjuures leiab selle küsimuse väga raske teostatada olevat.

Oponentidena esinevad kolonel Reek ja kolonel Brede.

Esimesena võtab sõna kolonel Brede ja arvustab tööd nii üldiselt, kui ka üksikasjades. Leiab, et töö ei ole õnnestunud kõige paremini, iseäranis selles osas, mis puutub koostöötamist meie oludes. Tema arvates oleks pidanud autor oma ettekannet illustreerima mõne skeemiga vastavast olukorrast, mis oleks kergendanud kuulajatel jälgimist ja ära näidanud kindla oma ettepaneku. Kokkuvõttes loeb siiski töö rahuloldavaks.

Kolonel Reek leiab, et autor pole vastust annud sel määral, kui seda võis arvata töö pealkirjast, selleks puudub kindel ettepanek meie oludest, puudub selge joon. Suuremaks pahaks loeb töömetoodi ebahõlpsust ja analüüsi puuduse, mis ei lubanud ainsesse küllalt süveneda, ühes sellega kannab ta ette kava, mis peaks olema iga teadusliku töö aluseks, selleks vundamendiks, millele rajatakse töö. Kui on olemas kindel alus, võib kergemini sellele ehitada teaduslikku tööd. Ühtlasi loetleb ja selgitab ta üksikasjalikke puudusi ja konarusi töös.

Kokkuvõttes tähendab kolonel Reek, et see teem on väga vana, ta oli, on ja jääb ka tulevikus põnevaks, sest seda pole tänini suudetud rahuloldavalt lahendada, ol-

gugi et selle kallal on palju tööd tehtud. Näitena tuuakse ette tuntud Saksa autoriteedi, kindral François arvamine, kes seda probleemi on püüdnud lahendada, kuid ka lõpuks on jõudnud arvamisele, et koostöö on ikkagi ainult teoreetiline targutamine, mida praktikas iialgi ei teostata. Ja seda ütleb François Tannebergi lahingu kohta, kus sakslased võitjateks tulid, kus pidi olema koostöö kõige laiemini läbi viidud. Oponent leiab siiski töö rahuloldava olevat vaatamata loetletud puudustest.

Selle järele võtab sõna veel ettekandel viibiv kindral Tõrvand, kes selgitab neid motiive, mis võeti aluseks tööde valikul. Neist loodeti meie oludele ja võimetele vastavad ettepanekud saada. Mn.

*

Piirivalve mobilisatsiooni korral üldse ja meie oludes eriti.

Kapten A. Tomander'i ettekanne Ohv. Keskkaasiinos
18. dets. 1925.

Oponentideks olid kindralid Tõrvand ja Lebedev. Ettekanne oli määratud kinniseks.

Autor selgitas omas ettekandes järgmisi küsimusi
1) piirikatte erilise tähtsuse mobilisatsiooni korra:
2) piirikatte möödunud sõdades, 3) möödunud sõdade tulemuste piirikatte korraldamisel ja 4) piirikatte korraldamine meie oludes. Vaieldusi tekitas ainult viimane küsimus. Suuremaid lahkuminekuid vaadates piirikatte peale meie oludes autori ja oponentide vahel esile ei tulnud. Leiti puudusi töö tehnilises täitmisel. Kindral Tõrvand'i otsusel oli autor töömetoodi õieti tabanud ja hinnanud õieti meie olukorda. A-r.

*

Riigi õhukaitse meie oludes.

Kapten H. Matsoni ettekanne 19. XII. 25 a. Keskkaasiinos.

Ettekandeks on määratud suurem osa tööst, mis pärast lubatakse rääkida tavalisest rohkem aega: harilikult 45 minuti asemel 55 min.

Kõige esiti tutvustab referent töökavaga, et kuulajatel oleks kergem jälgida ettekannet. Kavast selgub, et töö on jaotatud kolme ossa: esimene, üldosa, käsitleb Vabariigi lühikest strateegilist seisukorda ja vaenlase lennukiväe võimalikke tegevussuuni ühes nende hindamisega; teine osa on pühendatud meie õhukaitse korraldusele, nagu ta peaks olema meie oludes; kolmas osa vaatleb meie praegusi võimeid õhukaitseks, tarvisminevate tähtsamate abinõude arvestamist ja väljavaateid nende soetamiseks.

Strateegilises ülevaates näitab autor, et ilma sõjas tekkis clemasolevatele rünnetele lisaks veel uus, s. o. „õhurinne“. Tulevikus sõjas mängib ta suurt osa juba esimestel päevadel ja tema kaitsele tuleb pühendada palju tähelepanu. Ka meil ei puudu sarnane rinne, ta on lahti igalt poolt ühesuguselt ja see raskendab tema kaitset. Sellel rindel on olemas siiski enam- ja vähemtähtsust suunad vaenlase lennukiväe tegevuseks, millest esimesed vajavad iseäranis tugevat õhukaitset. Kui suured riigid võivad tugevada oma territooriumi suurtele kaugustele õhukaitse, vajades viimast ainult rindel ja lähemas seljataguses, siis oleme meie siin erilises seisukorras, sest meie oludes kaugused ei kaitse ainustki punkti; õhukaitse peame looma üle kogu oma riigi territooriumi.

Õhukaitse korralduse juurde meie oludes üle minnes, näitab ettekandja need ülesanded, mis peab teostama õhukaitse ja mis moodi on see meie oludes läbiviidav. Selle järele asub ta olukorra ja abinõude loetlemisele ja hindamisele, millega on võimalik meie oludes õhukaitset teostada. Juhtimise ja organisatsiooni küsimuste selgitamisel vaadeldakse eraldi rahu- ja sõjaaegset korraldust, mis tihedalt üksteisega seotud ja mille otstarbekohane rahuajaline korraldus lubab sõja korral kiiresti tegevuseks valmis olla. Sellele järgneb õhukaitse abinõude paigutamise kava selgitamine nii rahuajal kui ka sõja esimesteks päevadeks.

Kolmanda osa ettekandel selgitatakse eeskätt meie praegusi õhukaitse võimalusi, millest selgub, et meil sellel alal on palju ära tehtud, kuid seda tööd tuleb veelgi süvendada ja laiendada, sest õhukaitse ala on praegusel ajal veel väljakujunemise ja katsete staadiumis. Evolutsioneerub lennuvägi ja temaga käsikäes peab arenema ka õhukaitse. Edasi näidatakse ära arvestamise teel, mis oleks tarvis, et luua meie oludes soodsad õhukaitse läbiviimise tingimused.

Üksikasju kõrvale jättes, suudeti määratud aja kestel kõik küsimused selgitada. Ettekannet illustreerisid tarvilikud skeemid.

Oponentidena esinesid kindral-major Tõrvand ja kolonel Reek.

Esimesena võtab sõna kolonel Reek, kes leiab, et töö pole õnnestunud kahel peapõhjusel: esiteks — töö süsteem ei vastavat nõuetele ja teiseks see, et teem oli kavatsatud taktikaline, mitte strateegiline, nagu sellest töö täitja aru oli saanud. Üksikasjade arvustamisele asudes, saavadki kõige enam sarjata need põhimõtted. Töö tulemuse üldkokkuvõttes loetakse see rahuldavalt tehtuks, sest arvesse tulevad võtta need raskused, millega oli seotud teemi uurimine ja väljatöötamine.

Sellele järgneb kindral Tõrvand'i lühikene kokkuvõte ettekandest, tööst ja selle tulemusest. Leiab, et tööd on tehtud, teatud tagajärjed on saadud, kuid puuduvad tihti üksikasjad ja põhjendused teatud otsuste tegemisel. Leiab üldise mulje tööst ja ettekandest olevat rahuldava.

H-s.

*

Rahva ja sõjaväe moraalne ettevalmistamine praegusaja sõjaks ja selle tähtsus.

Major R. Masing'i ettekande 21. XII. 1925 a.

K a v a.

I. Praegusaja sõja iseloom.

Üldse sõja iseloomust.

Praegusaja sõja mõju rahva peale.

Sõda psühholoogilisest vaatepunktist.

Sõja iseloomu isäraldused Eestis.

II. Edu peatingimused praegusaja sõjaks.

Edu tegurid sõjas.

Moraalsed ja materjalsed tegurid.

Moraalsete tegurite ülekaal.

Võidu peatingimused Eestis.

III. Rahva ja sõjaväe moraal ja üksikud moraalsed omandused praegusaja sõjas.

Üldse moraalist.

Rahva moraal.

Üksikud tähtsamad rahva moraalsed omadused.

Eesti rahva ja riigi moraal.

Sõjaväe moraal.

Sõjaväe erilised moraalsed omadused.

Isäraldusi Eesti sõjaväe moraalses omadustes.

IV. Moraali ettevalmistamine.

Moraali tekkimine.

Kasvatus, õpetus ja kihutustöö.

Riiklise kasvatus, õpetuse ja kihutustöö vajadus.

V. Moraalse ettevalmistuse alused.

Aated.

Moraalse ettevalmistamise alus Eestis.

VI. Eeskujulik moraalne ettevalmistamise süsteem.

Ettevalmistamise astmed.

Ettevalmistamine rahvas.

Moraalne ettevalmistamine sõjaväes.

VII. Moraalse ettevalmistuse abinõud.

Üldse abinõudest.

Kasvatuse ja kihutustöö abinõud rahvas.

Abinõud sõjaväes.

VIII. Tegelik rahva ja sõjaväe ettevalmistamine välisriikides.

Nõukogude Venemaa.

Prantsusmaa.

Inglis- ja Saksamaa.

Poolamaa.

IX. Tegelik moraalne ettevalmistamine Eestis ja selle puudused.

X. Moraalse ettevalmistamise tähtsus.

Major Masing on analüüeerides teemi tulnud otsusele, et ta koosneb 3-est osast (mõistest): 1) praegusaja sõda, 2) rahvas ja sõjavägi ja 3) moraalne ettevalmistus.

XX. aastasaja sõda iseloomustab:

1) ta on äärmiselt rahvuslik, osa võtab kogu rahvas, sõjavägi on moodustatud kõikidest rahvaklassidest; 2) Suured massid on rindel, kuid kogu rahvas sõdib ka seljataga;

3) Sõjaväe ja rahva vahel suur hulk ühendusi; 4) Võitlejad hulgad on närvilikud, tundelikud; Ennem maksis professionaal sõjaväe psühholoogia, nüüd valitseb massi psühholoogia.

5) Võitluses rahva moraalsed jõududega tarvita-takse igasuguseid abinõusid.

Autor iseloomustab sõda meie oludes. See ei ole sõda, mis ette võetakse rikastamise otstarbel, vaid enese kaitse, millest saavad osa võtma mehed ja naised. Terroriismi väiksele tõttu kannatame sõja all rohkem, kui suurriigid. Meie peame arvu ja materjalselt ülekaalu vastase juures asendama moraalse ülekaaluga eneste juures.

Moraalne ettevalmistus sõjaväes koosneb kahest osast: ohvitseride ja allohvitseride moraalne ettevalmistus ja sõdurite moraalne ettevalmistus.

Ohvitseride ja allohvitseride ettevalmistajalt nõutakse kõrgeid moraalseid omadusi ja sügavat isamaa armastust.

Ettevalmistuse abinõusid on palju. On tarvis neid juhtida ühest tsentrumist ja panna liikuma ühes suunas. Üldised abinõud moraalseks ettevalmistuseks on: ajakirjandus, kirjandus, teater, kujutatav kunst, muusika jne. Sõjaväe juhtide autoriteet ja isiklik eeskujus on mõjuvama abinõu moraali kasvatamiseks ja üldse sõjaväe elu juhtimiseks.

Vaatleb moraalset ettevalmistust Prantsusmaal, Poolas, kus sellele küsimusele eriline tähelepanu pööratud.

Tegeliku moraalse ettevalmistuse juure Eestis asudes leiab autor, et siin on viimasel ajal märgata edusamme. Märgib kui positiivseid faktoreid sellel alal „Sõdurit“ ja „Sõjateadlast“. Puudustena märgib, et senini oleme olude sunnil ohvitseride õpetajate hulgas pidanud isikuid, kes ei vasta täiesti meie nõuetele ei ilmavaate kui ka rahvuse poolest. Selles küsimuses on paranemist märgata.

Lõpuks kriipsutab ettekandja alla moraalse ettevalmistuse tähtsuse: „Mis oleks kasu doktoritest, magistritest, ohvitseridest ja nende teadmistest, kui neil

puuduks rahvuslik moraal, kui nad ei armastaks Eesti rahvast, maad, sõjaväge, riiklist korda, kui nad sõprustaks oma rahva vaenlastega. Nad muutuks rahvale üleliigseks raskuseks, millest tahaks igauks lahti saada". Seda pahet loodab autor kõrvaldada järjekindla noorsoo, sõjaväe ja rahva moraalse ettevalmistusega, mis algab kodus, süveneb koolis ja seltskonnas ning tõuseb kõrgema tipuni sõjaväes.

Noorem oponent kolonel N. Reek leiab, et ei ole läbiviidud ühesugust loogilist mõtlemisviisi. Töö on raske, tal puuduvad piirid, kuid autor on ta üldiselt hästi täitnud. Oponent oleks käesoleva töö järgmiselt teinud (kol. Reeki ettepanek):

1) Teemis puudutatud küsimuste teoreetiline vaatlumine, 2) teostamine (Venemaal, Saksamaal, Prantsusmaal jne.), 3) Meie olud ja teostamine meie oludes.

Vanem oponent kindral J. Tõrvand leiab, et töö on kaasakiskuv. Puudusena leiab, et tunnetele on rohkem voli antud, kui mõistusele, mis ei sobi teaduslikus töös.

Major Masingi töö sisu niisama ettekanne ise jättis kuulajatele kõige parema mulje. Kindralstaabi ülem kavatseb major Masingi tööd vastavate täienduste ja parandustega välja anda üldiseks kasutamiseks. E. A.

*

„Partisaan-tegevus ja selle tähtsus meile“.

**Kapten J. Kurvits'i ettekanne Keskkasiinos
22. dets. 1925.**

Partisaantegevuse kohta oli see töö esimeseks Eestis. Kui meil senini oli harutatud ja selgitatud ühte kui teist küsimust teoreetiliselt ja meie oludes, siis peab tähendama, et sel alal ka katseid ei ole tehtud. Nii Sõjakoolis kui Kõrgemas Sõjakoolis pole kunagi aega jäänud selle taktika osa peale, mis pärast autoril töö juure asudes ei olnud ees mitte üksi sihti, vaid ka jalgrada.

Oponentide poolt oli ettekanne määratud terve töö, misjuures lühidalt pidi käsitatama ajaloolist ning teoreetilist osa ja juba üksikasjalikult puht praktilist osa — partisaan-tegevuse tähtsus meile.

Sissejuhatuses märkis autor need raskused, millega on seotud partisaan-tegevuse mõiste definitsioon, olles iseenesest täiesti subjektiivne ning ärarippuv iga riigi erilise olukorrast.

Ajaloolises osas andis autor lühikese ülevaate partisaan-tegevuse tähtsusest mitmesugustes sõdades. Teoreetilises osas kriipsutas alla, aja vähesuse tõttu, ainult tähtsamad momendid. Enne meie olude juure üleminekut peatus autor uute faktorite (massilised sõjaväed, laiad rinded, lahingute pikk vältus, tehnika edu, jne.) juures, näidates, et need pole partisaan-tegevust võimatuks teinud, vaid nende tagajärjel on partisaan-tegevus muutunud keerulisemaks ja nende põhiprintsiipide edukaks kasutamiseks praeguses olukorras on tarvis väga suurt ja põhjalikku ettevalmistust.

Vabadussõja juures peatuses jõudis otsusele, et seda on peetud suure sõja printsiipide järele. Juurdleb põhjusi, mis pärast vabadussõjas partisaan-tegevus laiemat kasutamist ei saanud, ja tuleb otsusele, et sündmuste kiire arenemise tõttu ei suudetud üleväl poolt seda teha. Juhtimise allidantsides tunti aga selle tarvidust, kuid nõrga ettevalmistuse pärast sellel alal ei suudetud saavutada suuremaid tagajärgi ja sellepärast partisaan-tegevus omas vabadussõjas kohalise tähenduse. Näideteks toob 5. rü. l e n d v a d (raids, vene keeli набѣги) Nisõi peale, 1. ratsa rg. lendva Polja peale jne.

Hinnates faktore, mis mõju avaldavad partisaan-tegevuse peale meie oludes, leiab, et meie arvatava tulevase sõja iseloom (aktiivne kaitse) soodustab partisaan-tegevust, kuid nõuab väeosadelt suurel määral partisaan-võtete tarvitamist. Arvab, et meie vaenlase sõda algab klassisõja rime all, mis oma metsikuse tõttu osalt partisaan-tegevust raskendab, kuid ka teatud soodustusi annab vaenlase seljataguses asuvate rahulolematute kodanikkude näol. Edasi asub raioonide ning tegevuse objektide hindamisele ja liigitamisele nii vaenlase seljataguses, kui ka meie territooriumil. Arvab, et raioonid peavad mitte sügavad olema, kuid tegutsemine neis peab olema väga intensiivne. Propaganda olevat tähtsamaks tegevusabinõuks meie partisaanidele. Leiab, et mobilisatsiooni ning koondumise perioodil meie vaenlast segada ei suuda, sest aktiivseks ja sõjalgatajaks pooleks jääb vastane. Suuremat kasu andvat partisaan-tegevus juba peaoperatsioonide perioodil.

Partisaan-tegevus peab partisaan-sõjaks muutuma vaenlase meie territooriumile ilmumisel. Selle tegevuse etteotsa pidavat astuma kaitseliit, nagu aadel 1808 a. Hispaanias ja 1812 a. Venemaal.

Et partisaan-tegevusega maksimum tagajärgi saavutada meie oludes, olevat tarvis:

1) territooriumi ettevalmistamisel sõjaks seda teha ka partisaan-tegevuse mõttes — iga kodanik peaks täiesti aru saama partisaan-tegevusest ja selle tähtsusest;

2) sõjaväge kasvatada laias initsiatiivis, aktiivses pealetungi vaimus ja manöövreerimise oskuses;

3) sõjaväe juhtide põhjalikku ettevalmistust partisaan-tegevuseks;

4) iseäranis suurt tähelepanu pöörata sõjaväe poliitilise ettevalmistuse ja moraalse väärtuse peale;

5) muuta praeguse rühma organisatsiooni, sest kuulip. ja laskurjagude keeruleine kombineeritud ja üksteisest rippuv tegevus ei võimalda oma väikese paenduvuse juures lahingu kiiret läbiviimist. See olevat raske iseäranis öösi, mil suurem osa partisaan-ettevõtteid teostatakse. Soovitab kõik jaod kuulip. jagudeks ümber muuta;

6) rahuajal hoida iga diviisi juures partisaanide kaadri osad;

7) Ülemjuhataja staabis organiseerida osakond ühes osakonna ülemaga, kelle käes üldine partisaanide juhtimine;

8) kaadri osade ettevalmistusel iseäralist rõhku panna selle peale, et iga juht oskaks iseseisvalt sildade ning raudteede lõhkumisi toimetada.

Lõpuks tõendab, et vabadussõjas oli võimalik Narva rinnet (peale Narva tagasivõtmist) väikeste jõududega kaitsta ainult ettevõtete tõttu, mis oma idee kui ka täitmise viisi poolest täiesti partisaan-tegevuse hulka tulevad arvata. See olevat pandiks, et partisaan-tegevus meil väga suure tähenduse omab, kuid jääb ikkagi abitegevuseks, mis peajõududele võib märksa kergendada nende ülesannete täitmist. Soovitab tulevikus tarvitusele võtta taktika, milles laialt partisaan-võtteid.

Oponent kindral Lebedev leiab, et ajaloolises osas puuduvad veel: 1683—1699 a. Saksa-Türgi sõda, 1838—1891 a. Inglise kodusõda, 1701—1714 a. Hispaania troonipäranduse sõda jne.

Vabadussõjast toodud näidete juures peatuses leiab, et autori poolt toodud andmed ei olevat õiged. Näiteks tõendab, et 1919 a. öösi 9/10. veebr. ettevõtet lendvat Nisõi peale olla foimetanud mitte 1 ratsa rügement, vaid ainult 12 ratsanikku. Kapten Kurvits tõendab, et tema olla andmed saanud ratsa rügemendi ajaloo kirjutajalt ja mäletavat ka ise väga hästi seda juhtumist. Kindral Lebedev jääb aga oma andmete juure. Siis palub kapten Kurvits küsida

kuulajate hulgas viibivalt selleaegselt ratsarügemendi ülemalt kolonel Jonson'ilt, kes ka terve rügemendi osavõttu tõendab. Pääle selle teeb oponent märkusi peajasalikult tehnilise täitmise kohta.

Kindral Tõrvand ütleb, et autor on teemist aru saanud umbes nii, nagu seda on mõeldud. Leiab aga, et autor liiga laia mõiste on annud partisaan-tegevusele. Ei lepi ka väitega, et vabadussõda teistel printsiipidel on peetud kui kodusõda Vene lõuna- ja hommikurindel.

Mõlemad oponentid hindavad töö üldkokkuvõttes heaks. P-a.

*

Millised kaitse lahingu pidamise viisid on kõige kohasemad meie oludes.

Kapten Grabby ettekanne 28. XII. 25.

Kava.

I. Kaitsepiirkondade suuruse ning sõjaväe arvu suhteline vahakord välisriikides ja meil:

- 1) praeguse aja kaitse lahingu isearaldus.
- 2) kaitsepiirkonnad välisriikes.
- 3) „ „ meil.

II. Meie kaitse iseloom ja sügavusse esheloneerimise küsimus:

- 1) laiad rinded kaitsele,
- 2) aktiivse kaitse vajadus.

III. Üksikute tugevasti kaitstud vastupanusõlmede vajadus meie oludes:

- 1) tähtsamate raioonide kaitse vastavalt toetuspunktide ja vastupanusõlmede üldnõuetele,
- 2) nende asukohad ja ülesanded,
- 3) toetuspunktide ja vastupanusõlmede vahede kaitse.

IV. Kas pidada kaitset ühel või kahel positsioonil (eel- ja päävastupanu)

- 1) eelpositsiooni ülesanded välisriikes,
- 2) kaitse lahingu kahel positsioonil pidamise hüved ja pahed,
- 3) eelpositsiooni ülesanded meie oludes.

V. Kuivõrd soodustab meie jalgväe organisatsioon kaitse lahingu pidamist:

- 1) vajadus 4-da rühma järele kompaniis,
- 2) selle teostamise võimalused,
- 3) meie jalgväe üksuste tulevõimsus võrreldes venelastega,
- 4) automaat relvade arvu suurendamise vajadus,
- 5) raskused selle teostamisel.

Iga kavas toodud küsimuse peale annab ettekandja selge vastuse, illustreerides ja selgitades vastust meisterlikkude skeemide, graafiliste kujutuste ja tabelitega. Töö juures on kasutatud 22 allikat, nende hulgas Vabadussõja arhiivi, J. Soots'i Eesti Vabadusvõitlus, Kol. Brede taktika loenguid Kõrgemas Sõjakoolis.

Autor on püüdnud süveneda meie oludesse, leida vastust ühe või teise meie oludes tähtsa organisatsioonilise või taktikalise küsimuse kohta. Oponentide kui ka ettekandel viibiva Kaitseväe Staabi Ülema kindral Tõrvand'i otsusel on see püüe autoril õnnestunud.

Kui ettekanne, nii oponentide väited, oma sisukuse ja teadusliku tooni tõttu sidusid täielikult pealtkuulajate tähelepanu ja pakkusid tõsiselt vaimlist naudingut.

Toon allpool üksikuid oponentide vastuväiteid ja märkeid, kuivõrd lubab ruum ja kuivõrd nad kuuluvad avalikkusele.

Noorem oponent kolonel A. Salf leiab, et allikate nimestikus puuduvad need, mis lähemalt käsitleks meie maastikku, meie teedevõrku jne. Maastiku, kliima, teedevõrgu, territooriumi suuruse, piiride, administratiiv tsentrumite mõju on suur kaitse peale, seepärast oleks autor tohtinud alguses

nende juures rohkem peatada. See kõik mõjub eriti liikuva kaitse peale. Kaitseribade laiuste kohta arvab kol. Salf, et prantslaste 1 klm pataljoni peale ei ole tõestatud. Lemoine räägib ainult pataljoni tuletõkke laiusest kaitsele.

Kol. Reek teatab, et 1 klm pataljoni peale kaitsele on prantslastel doktriini alus. Prantslased arvavad, et nende diviis kaitseb normaalselt 6 klm riba; seega oleks 6 pataljoni eeshelonis ja 3 varus.

Edasi kolonel Salf näitab, et autor ei ole lahendanud tiibade probleemi kaitsele. Skeemide abil tahvil näitab, et seda lahendamata ei saa selgitada kaitse lahingu pidamist meie oludes.

Autor (kapten Grabby) selgitab, et tema teem on taktikaline ja seepärast on ta mõõdnud strateegiasse puutuvatest küsimustest, nagu strateegiline tiibade kaitse, mida käsitleb käesoleval juhusel kol. Salf.

Kol. Salf pooldab autori väidet, et meie kaitse peab olema aktiivne ja liikuv, sest meie tiivad on kaitsele lahtised. Kol. Salf ei poolda 4 rügemendilist diviisi, nagu seda soovib autor; arvab et diviisi rinded seega lähevad pikaks (35 klm). Arvab, et meil oleks soovitatav kaitsele luua kolm rinnet. Edasi kol. Salf näitab, kuis tuleks aru saada liikuvast kaitsest meie oludes. Kaitstes teatud suune ja asudes oma varuga keskel, ei saa keskkohtal pealetungile (aktiivsele tegevusele) minna, vaid seda tuleks teha tiival. Arvesse võttes, et autori töö põhimõtted on õiged, hindab töö hääks.

Vanem oponent kolonel N. Reek ei võta tööd vaatlusele sügavstrateegiliselt. Kui vaadelda töös ühe strateegia elemendi mõju, näiteks maastiku, siis tuleks ka teisi vaadelda. Leiab, et autor on püüdnud lahendada rea väga tähtsaid taktikalisi ja organisatsioonilisi küsimusi: kas kaitsta ühel või kahel positsioonil, kas kompaniis 3 või 4 rühma jne. Peatades üksuste rinde laiuse küsimuse juures leiab, et autori analüüs ei ole siin küllalt sügav. Autor ei ole selgitanud ennem kui asuda rinde laiuse küsimusele, üksuse tulejõu küsimust, sest rinde laius on rippuv tulejõust. Prantslane arvab, et tema pataljoni tuleriistad hävitavad kaitsele vastase 1 klm laiuses ribas. Lemoine arvab, et 1 kompanii võib keelata kaitsele 4—500 mtr laiusel rindel igasuguse eluavalduse kuni ta ise täiesti hävitamata. Autor on liig jalgväelase seisukohalt valgustanud kaitse küsimust, suurtükiväest räägib ainult mõõdamises. Prantslastel on kaitse luukereks suurtükivägi, meil aga raske kuulipilduja. Autor oleks pidanud suurtükiväe põimima meie kaitse luukeresse, kui kõvemaid konte. Edasi leiab kolonel Reek, et autor on tööses põiminud palju sholastilisi väiteid endiste sõjaautoriteetide tööd. Kui ei olnud õhuväge, sõjagaasi ja teisi moodsaid võitlusvahendeid, olid need väited õiged; soovib ettevaatlikkust endiste autoriteetide tsiteerimisel. Vanema oponenti arvates oleks töö pidanud algama; 1) kaitse lahingu peategurite definitsioonid — a) tuli, b) maastik, c) nende vahakord; 2) kaitse lahingu pidamise mõistete seisukord 1914 a. ja 1918 a., milline vahe siin ja milline siit õpis; 3) praegusaaja kaitse lahingu pidamise mõistete seisukord määrustikkude ja sõjakirjanduse põhjal; 4) kokkuvõte. Töö meetodi peapuuduseks loeb, et autor ei ole üht joont välja pidanud küllalt selgesti: kas räägib kaitsest liikuvast sõjas, või stabiliseerunud rindel. Rinne stabiliseerus, kui pealetungija ei jõudnud ületada vastase tuld ja fortifikatsiooni ja tekkis uus kaitsemeetod.

Lehitsedes esitatud tööd lausub kol. Reek, et tööle on tehtud tema poolt palju märkeid, tähendab töö meeldib temale. Teeb järgmisi üksikasjalisi märkeid: autori poolt esile toodud tsitaadid kohta „et paigalolija ei olegi nii nõrk kui arvatakse“ — „kaitse lahingu pahed on absoluutsed, kuna hüved tingitud mitmest tegurist (olukorrast)“. Missugune on p a s

siivne ja missugune aktiivne kaitse? Siin tuleks revideerimisele võtta olevad mõisted, sest sarnane kaitse, mida varemalt passiivseks nimetati, ei ole praeguse tule all enam mõeldav. Loeb täiesti õigeks kpt. Grabby poolt esitatud väite: „Igakord peab lahingeelpostidele andma täpse ülesande ja nende tegevuse teiste kaitse üksustega koordineerima, vastasel korral on nad ainult eelkolavad osad. Nende taandumine tuleb nii korraldada, et see ei takistaks peavastupanu positsioonilt tulesüsteemi teostamist. Kahurvägi ja rasked relvad peavad teadma lahingeelpostide asukohtade muutmisest, järelkult — ei tule nimetada eelpositsioon, vaid lahingeelpostide joon, mis täpselt defineerib nende mõiste ja ülesande. Järelkult lahing on ühel positsioonil.“

Kolonel Reek ei poolda autori raske kuulipilduja ühe kaupa laialipaigutamist. Pooldab kahe kaupa paigutamist, sest muidu lõhume raske kuulipilduja rühma. Varude kasutamises ning jaotamises ei ole selgust. See peaks olema.

Kahurväe kasutamise põhimõte oleks meie oludes: tema tuli juhtida sinna, kus jalgväe olukord kõige kibedam; tema tuli sinna, kus r. klp. võimetud. Kol. Reek pooldab autori poolt esitatud 4 rühmalise kompani koosseisu. Samuti on nõus autoriga, et sakslaste dopelttaktika on tingitud nende kerge kuulipild, suurest kaalust (22 klg), mis ei võimaldanud kerge-kuulipilduritel rünnakule kaasaminekut.

Töö tehniline külg, eriti skeemid, on vanema oponenti hinnangul väga head. Üksiku skeemi kohta on märkus, sest puudub skeemi allik. Kokkuvõttes hindab töö heaks.

Kindral Tõrvand tegi ette kantud töö kohta järgmisi märkeid: organisatsiooni küsimustes tuleb alati asuda konkreetsele alusele. Kui käsitada kuulipildujate arvu, siis peab arvestama voori, transpordi, laskemoona küsimustega. Laiade rinnete tõttu peab meil olema maksimaalne liikuvus. Autor ei ole sügavalt analüüseinud olukorda. Üksikute r. klp. paigutamise mõte ei ole õige meie oludes, sest peame kindlustama tulistamise võimaluse ja ohvitseri juhatuse, mis rohkem-vähem mõeldav r. klp. rühmadena (2 kaupa) paigutamisel.

Kol. Sternbeck kannab ette andmeid k. klp. „Madsen'i“ üle, näidates, et see, kui temale lafett juure konstrueerida, omab raske kuulipilduja väärtuse kaitseks. E. A.

*

Lahingmoona tarvitus praegusaja lahingus, selle toimetamine lahingväljale ja väeosadele meie oludes.

Major V. Fiskari ettekanne 29. XII. 1925 a.

Ettekandmiseks on määratud töö sisust üldiselt järgmised küsimused:

1. Laskemoona varustamise küsimuse tähtsus meie oludes.
2. Jalgväe laskemoonaga varustamine:
 - 1) rasant tule piirkonnas.
 - 2) väljaspool rasant tule piirkonda rügemendi koosseisus (praeguse puuduliku lahingvoori kriitika.)
 - 3) strateegilistes üksustes.
3. Suurtükiväe laskemoonaga varustamine (minimaalne kulu, patarei veovahendid, diviisi veoautode kolonn).
4. Eriline olukord Narva ja Pihkva rindel lahingmoona varustamise ajal.

5. Laskemoona paigutamine eesrinnal ja tagaselja.
6. Laskemoona tagavarade soetamine. Ainaline külg.
7. Järeldused laskemoona küsimuse käsitamiseks.

Ettekanne oli kuulutatud kinniseks. Major Fiskari ettekandest kui ka esitatud tabelitest, skeemidest ja graafilistest kujutustest sai kuulaja mulje, et autor on püüdnud parema tahtmisega täita oma ülesannet. Autor tõi esile palju arvustavaid märkeid selle küsimuse praeguse seisukorra üle meie oludes. Ta üllatas kuulajaid paljude omapäraste andmetega ja ettepanekutega.

Käesolev teem on raske teem: kui hästi teemis antud küsimust ka paberil ei lahendata, tegelikus elus lahendub ta ikka omaviisi, nagu seda on tõestanud mõõdund sõjad.

Major Fiskar, tunnustades seda tõe, tõi esile palju meie organisatsioonist, tööstusest dislokatsioonist, mis oleks tarvis revideerimisele võtta, et vähendada ootamatusi selle küsimuse võimalikul lahendamisel tegelikus elus.

Noorem oponent kolonel Brede on saanud major Fiskari tööst ja ettekandest kaks muljet: üks, et on tehtud palju tõsist tööd, teine et autor on üksikuid küsimusi sügava analüüsita käsitanud. Niisama käia autor kergelt arvudega ja mõistega ümber. Näiteks tõi sõna „pillavus“, oponenti arvates pazčibanie, dispersion, Zerstreung, mida autor tarvitada ka „raiskamise“, asjata kulutamise mõttes. Major Fiskar seletab, et ta on sõna ainult viimases mõttes tarvitanud, sest dispersion'i, Zerstreung'i mõisteks on meil sõna „hajumine“.

Edasi juhib kolonel Brede tähelepanu selle peale, et autor on arvusid võtnud kaalumata. Näiteks, kui on tal veoautode kolonn 32 autost, siis ta ei arvesta, millised tegelikud võimed neil autodel enne kolonni tegevusse astumist ja kuivõrd kahaneb kolonni töö võime mitmesugustel põhjustel tegevuse ajal. Laskemoona tagavarade küsimuses ei ole autor konkreetseid vastuseid andnud, kuid toimida laguneva (rikkimineva) laskemoonaga, (kuis täiendada jne.) Stiili leiab mittekohasena teaduslikuks tööks.

Vanem oponent kol. Reimann juhib tähelepanu, et autor on ¼ tundi rohkem ettekandeks tarvitanud kui lubatud. Autor kasutades allikaid on jätnud tegemata oma otsuse, mis ei ole lubatud teaduslikus töös. Mõnes küsimuses on ette toodud liig palju peensusi; teaduslik töö ei vaja neid peensusi. Autor kasutades Prantsuse allikaid on arvestamata jätnud, et seal on peaauglikult positsioonisõja olukord; meie oludeks need andmed ei kõlbaks.

Ettekandel viibivad kaitseväe staabi ülem kindral Tõrvand ja kindralstaabi ülem kolonel Reek. Kindral Tõrvand juhib tähelepanu selle peale, et major Fiskar tarvitas allikana veel ettekandmata kol.ltn. Traksmanni tööd. See on lubamatu tegu. Hoiatab kordumise eest.

Loeb esklikuks major Fiskari väite, et laskemoona kulu ei saa ette näha. Seda kulu on võimalik siiski umbkaudselt ette näha sõjategevuse esimesteks päevadeks. Lööklausetel mõjul olla autor unustanud teadusliku töö.

Kolonel Reek tuletab meele, et teaduslikus töös ei tohi loobuda analüüsist. Voori küsimust ei saa nii lihtsalt võtta: tabel, arvud ja kõik. Siin on palju elulisi nähtusi, mis üksteisega lähedalt seotud ja milliste lahendamine ei ole sageli nii kerge. Küsimuste lahendamisel ei tohi olla nii absoluutne. Siin tuleb esile ühekülgus ja analüüsi puudus. Tarvitades arvusid tuleb neid kaaluda (statistika algtõde). Lahendades voori küsimust, et tohi unustada teede küsimust. Kasutades sõnasõnal do-

kumente ühe või teise väite tõestamiseks, on tarvis näidata allik, lisada oma arvamine, teisiti ei ole see teaduslikus töös lubatav.

Major Fiskari töö tunnustati hääks. E. A.

*

Keemiline sõda meie oludes.

Major H. Vanaveski ettekanne 30. XII. 1925 Ohvitseride Keskkasiinos.

Algus kell 18.00.

Kava.

I. Missuguse kuju omandab keemiline sõda meie oludes:

1. Lahinggaasid, nende liigitused ja omadused.
2. Lahinggaaside tarvitamisviisid.
3. Meteoroloogiliste andmete mõju keemilises sõjas.
4. Sõjakeemia asjanduse seisukord Nõukogude Venemaal.
5. Vaated keemilise sõja peale N. Venemaal.

II. Kaitse sõjagaaside vastu:

1. Üldmõisted.
2. Individuaalne kaitse lahinggaaside vastu.
3. Kollektiivne kaitse lahinggaaside vastu.
4. Taktikalised korraldused gaaside mõju vähendamiseks.

5. Materjali kaitse.

6. Erasikute kaitse lahinggaaside vastu.
7. Loomade kaitse gaaside vastu.

III. Meie lähemad ülesanded:

1. Sõjaväe ettevalmistus keemiliskaitse alal.
2. Keemiliskaitse abinõude muretsemine.
3. Lahinggaaside tarvitamine meie poolt.

Piiratud ettekande aja tõttu (45') oli autor kohustatud omast tööst ette kandma käesolevast kavast, mis ainult osa töö täielisest kavast, I osa p. 4. kuni lõpuni. Autor, et anda kuulajatele selgemat pilti omast tööst, käsitas lühidalt ka siintoodud kavast väljajäetud töö kolme esimest punkti.

Alguses annab definitsioonid ja keemia sõja mõiste piirid. Autor pooldab prof. Julius Meyeri arvamist, et lahinggaasid ise ja nende tarvitamise viisid on jõudnud teatud arenemise lõpuni, edaspidi on võimalikud ainult väikesed parandused ja täiendused. Peale tungiks jäävad ikkagi mürgised ja ruttu-auravad gaasid, kaitseks üperiiditaolised püsivad ained.

Käsitades lahinggaaside tarvitamise viise näitab autor, et lahinggaaside mõju väljendub täielikult ainult siis, kui kinni peetakse teatud tingimustest, mida keemiasõja printsiipideks võiks lugeda. Nii: 1) võimalikult kõrge kontsentratsioon (gaasipilvede loomisel, teatud raiooni mürgitamisel jne.); 2) ootamatus; 3) hulgaline tarvitamine (raioon peab suur olema, et gaasi all olid temast kergesti välja ei pääseks); 4) gaasikaitse paraliseerimine, s. o. nii kaua ja suurel määral mõjuda, et gaasikaitse vastu ei pane, või tarvitada gaase, mille vastu on kaitseollused nõrgad või otstarbetud; 5) tarvidus vaheldada lahinggaasi liike tarvitamisel, et vastane ära ei harjuks ühe liigiga. Lahinggaaside tarvitamise viisidena toob autor ette gaasilained, tulistamine keemiliste mürkudega, pommitamine lennukitelt, maastiku mürgitamine, mürgised suitsuküünlad jne.

Meteoroloogiliste tegurite mõju on eriti suur keemiasõjas. Autor loetles tegureid (tuul, vertikaalsed õhuvoolud, sademed, õhu temperatuur, maastiku mõju jne.) ja selgitas nende mõju ühe või teise lahinggaasi suhtes.

N.-Venes pühendatakse erilist tähelepanu keemilise sõja ettevalmistusele. Punaväele ja rahvale selgitatakse, et ilma keemiliste abinõude ja juba rahuajal hästi arenenud keemiatööstuseta on võimata sõidada. Sõjaväe keemia teenistust korraldavad organid: 1) Asutusvaheline keemiliskaitse nõukogu; 2) Varustusvalitsuse juure kuuluv keemiline valitsus; 3) Kahurväe komitee keemia sektsioon; 4) keemilise ettevalmistuse inspektor; 5) keemilised õpeasutused (näiteks on Moskvas Kõrgem Sõjakeemia kool); 6) V. N. O. (Sõjateaduslik Ühing). Igas korpuses on keemiakaitse juhataja, kellele allub korpuse keemiline osa. Igas küti rügi, on keemiline rühm, mis koosneb instruktoritest ja vaatelejatest.

N.-Venes on alalised iseseisvad keemia väeosad: 1) keemia õppe-katse pataljon Moskvas ja 2) iseseisvad keemia pataljonid, mis koosnevad kahest keemia kompaniist, ühest tulepildujate kompaniist, koolist ja meteoroloogia jaamast.

Väeosade õppe ettevalmistamiseks on Moskva lähedal gaasi poligoon. Peale selle on erilised gaasitamise komandod. Gaasi mõju uurimiseks elavate olevuste peale on olemas bioloogia jaam. Gaasimaskide valmistamiseks on Moskvas töökoda, mis võib valmistada kuus kuni 12.000 maski.

N.-Venes valmistatakse mitmesuguseid seni tuntud lahinggaase; tõenäolik et ka üperiiti.

Suurt osa keemilise tööstuse arenemisel ja keemiasõja ettevalmistuseks püüavad etendada 1924 a. asutatud „Dobrohim“ (Nõukogude liidu keemiliskaitse ja tööstuse sõprade selts) ja kirjandus. Keemiasõda käsitatavaid raamatuid on N.-Venes rohkesti (N.-Venes on üldse raamatu rohkus igal alal; trükipoognate arvuga võrreldes on toodang ennesõjaaegsest kasvanud ümmarguselt 20 korra võrra. E. A.).

N.-Venes vaadatakse lahinggaaside kui lubatud sõjariista peale. Arvestatakse ta mõjuga kui rindel nii seljataga. Tehakse katseid uuenduste alal. Koguni mõeldavat baktereiaid lennupommidesse mahutada taudide väljakutumiseks vastase maa-alal. Üldse oli autor põhjalikult tutvunud N.-Vene keemiasõja küsimustega saadava kirjanduse põhjal.

Käsitades kaitset sõjagaaside vastu puudutab autor iga eelpool esitatud kava punkti pikemalt meie oludes. Lennuväe ja keemiliste võitlusvahendite arenemisega muutub riigikaitse mõiste: rinne ei kaitse enam täiesti seljatagust. Seljatagusel peab olema oma kaitse korraldus, eriti sõjagaaside vastu. Peaks olema neutraliseerivate ainete tagavara, näiteks kloorlubja tagavarad. Autor peatab pikemalt individuaalsete gaasikaitse abinõude juures, selgitades nende konstruktsiooni ja võimeid. Kollektiivsetest gaasikaitse abinõudest asetab esimesele kohale gaasikindlad ruumid. Neid on tarvis kõigepealt gaasihaigete, staapide, telefonistide jaoks. Teisena abinõuna toob ette maastiku puhastamise lahinggaasidest, kas keemiliselt (neutraliseerimine), või mekaaniliselt (pesemine, maaga katmine jne.).

Taktikalisi korraldusi gaaside mõju vähendamiseks. Paljud etetooduist leiduvad Prantsuse gaasikaitse määrustikus („Instruction provisoire sur la protection contre les gaz de combat“) 1924 a. väljaanne.

Materjali kaitse gaasi vastu on esimesel kohal sõjariistad, toit ja joogivesi.

Eraisikute kaitse gaaside vastu meie oludes nõuab autor rohkem tähelepanu; eriti asutustelt, mille esimeseks ülesandeks sisemine julgeolek.

Loomade kaitse gaaside vastu tuleb esimeses järjekorras mõelda hobuste peale. Nende hingamisorgaanid kaitseti ilmasõjas eriliste torbiksar-

naste maskidega, ja lgu (üperiidi vastu) imprägneeritud riidest „hobuse saabastega“.

Käsitades meie lähemaid ülesandeid keemiliskaitse alal autor peatab lühidalt mitme üksikasja juures. Kuulajad said mulje, et meie kaitsekorraldus visa ja kavakindla töö järele saab andma häid tagajärgi. Ettekannet illustreeriti skeemide, joonestuse ja tabelitega.

Huvitavaid märkeid ja vastuväiteid major H. Vanaveski töö kohta tõi esile noorem oponent härra D. Buxhoevden: üperiit ei ole mitte kõige tähtsam gaas, nagu arvab major Vanaveski, vaid on kõige kardetavam gaas. Udu ja õõ ei soodusta mitte ainult ootamatuse loomist, vaid nad soodustavad gaasi laskmist ka temperatuurilistel põhjustel. Fosgeen on rohkem salamõjuga kui üperiit. Sõjagaasi suurim väärtus on ta keemiline püsivus kokkupuutumisel teiste ainetega ja mürsu lõhkemisel. Major Vanaveski tähendas, et kloor on väga mürgine, fosgeen on aga temast 17 korda mürgisem. Levisiit on ainete segu. Mainides teda, tuleb mainida moodustavaid aineid; võib olla, on tal suurem tulevik kui üperiidil, kuid ta on kergemini neutraliseeritav. Sinihape on väga mürgine gaas, kuid ta on kergesti neutraliseeritav ja erikaal on vähem kui õhul, seepärast ei andnud ta ilmasõjas suuremaid tagajärgi. Üperiit ei ole soodne tarvitamiseks meie kliimas: suvel kõlbab, kuid talvel, sügisel ja kevadel ei anna ta nõutavaid tagajärgi. Fosgeen ei kõlba suvel ja külmal talvel, sest aurab ära +8 C ja -8 C. Pommitades vaenlast gaaspommidega tuleb hoiduda sama eseme brisantgranaadiga laskmisest, sest viimane hävitab gaasi laine. N.-Vene katsed (kui sarnased olemas) baktereiate külvamiseks lõhkepommide abil ei anna vist tagajärgi. Pommidega linnadesse visatud gaas on vedel aine ja pritsub laiali igale poole (ka seintele), seepärast cleks puhastamine kloorluba abil raske. Ainult üksiku üperiit granaadi või pommi kloorlubjaga neutraliseerimine lagedal väljal oleks mõeldav. Linnades on hea abinõu vesi. 1 liitri üperiidi sulatamiseks (neutraliseerimiseks) on tarvis 1000 liitrit vett. Ka seinu võib veega puhastada. Major Vanaveski on unustanud mainimast kaks peanõuet respiraatori vastu: 1) temas peaks olema kerge hingata ja 2) ta peab võimaldama loomuliku hingamise. Inglise ja Prantsuse gaasimaskid ei võimalda viimast, sest nad suruvad nina kinni; sakslastel oli hingamine loomulik, kuid suur kahjulik ruum. Ameerikal on seni parim respiraatori konstruktsioon. Üperiidi vastu pole teist kaitset leitud, kui temaga mürgitatud alalt väed ära viia. Parim abi üperiidilt puudutatu vastu on vahetada riided ja pesta inimesi sooja tuši all, sest üperiit ei mõju otsekohe. Ameeriklased ka tegid nõnda ilmasõjas. Erasikute kaitse organi-

seerimise gaasi vastu linnades peaks linn oma peale võtma, sest nii oleks see kergesti läbiviidav. Tähtsad on taktikalised korraldused gaaside mõju vähendamiseks ja nende peale tulebki aegsasti pöörata tähelepanu.

Vanem oponent kindral D. Lebedev juhtis tähelepanu allikate kasutamise peale autori poolt. Puudub allikate hindamine. Esitatud allikates on leida valeandmeid Vene rinde suhtes; näiteks toob väljavõtteid. Hanslian'i und Bergendorff'i „Der Chemische Krieg. Berlin 1925.“ Kaaluvamaks allikaks loeb Prantsuse 1924 a. väljaantud gaasikaitse määrustiku.

Kindral juhtis tähelepanu major Vanaveski üldlausetele, nagu „sõjariistalt ei nõuta humaansust“, „rahvusvahelises läbikäimises ei ole moraali“. Esimese väite suhtes tuletas meelde jaapanlasi, kellel väikekalibriiline vintpüss selleks, et vastast ainult lahingust eemaldada ja kol. Sterbeck'i väiteid puuduli 9 mm kalibri kasuks, et vastast üldse eemaldada... Teist väidet soovitas ette kanda Rahvaste Liidus. Juhtis tähelepanu, et ameeriklastelt soovitatud gaasivihm ei anna tagajärgi, sest aurab enne vastaseni jõudmist ära. Major Vanaveski väite vastu, et „tulepilduja on hädaohtlikum sellele, kes tarvitab, kui sellele, kelle vastu tarvatakse, väidab kindral Lebedev, et taktika pooldab seni tulepildujat kui sõjariista. Kindral leiab, et major Vanaveski poolt puudutatud mõte, et N.-Venes katsetid tehakse baktereitatega pommitamises ei kuulu gaasisõja (keemiasõja) valda: „kui meile lutikaid ja kirpe visatakse, siis see pole gaasisõda“, arvab kindral.

Kokkuvõttes näitas kindral Lebedev, et autor ei ole küllalt süvenenud ettekandes sellesse osasse, mis puutub gaasi taktikasse. Leiab, et meil oleks tarvis vastavaid gaasiasjanduse kursusi ja määrustik. Edasi luges ette omad andmed, mis kogutud gaasisõja kohta ilmasõjast Vene rindel. Üldise tähelepanu osaliseks sai näide lahingust Narotsi järve piirkonnas märtsil 1916., kus kümnete tuhandete mürskude mõju vaenlase peale osutus väksemana kui 400 gaasishrapnelli mõju.

* * *

Ettekanne lõppes. Pealtkuulajaid on koondunud gruppideks. Arutatakse gaasishrapnelli küsimust. Kaheldakse ta võimetes. Pommitamine kirp- ja lutikpommidega annab põhjusi lõbusateks ettepanekuteks ja „teaduslikkudeks“ oletusteks. Eelmistel ettekannetel oponentide poolt loodud tõsine ja teaduslik toon oli paljudele uudiseks. Täna ettekande lõpul tunti jälle end kodus. Nii lõppesid ühe osa Kõrgema Sõjakooli õpilaste lõputööde ettekanded anno 1925. E. A.

Side organiseerimine linnades tänavõitluste ajal.

Hiljuti ilmus V. Tseitlin'i sulest sideteenistust mitmesugustes olukordades käsitlev raamat kahes jaos pealkirjaga „Side“, kokku 385 lhk. Raamat on kirjastatud R. K. K. A. sõjatehnilise valitsuse poolt. Esimeses jaos käsitleb Tseitlin ainult sideabinõusid ja nende tarvitamise viise. Teine osa on pühendatud side-taktikaliste küsimuste arutamiseks. Uudist ei paku meile nad midagi — kujutavad enesest peaaegu täielikult vastavate prantsuse ja saksa määrustikkude ärakirju. Siiski on peaaegselt II osas mõned andmed kodanlike sõja kohta ja nimelt valgestatud puht tehnilisest küljest. Sellepärast ei peaks meie mitte üksikõikseks jääma nende meetodide

vastu, mis meie punased naabrid tarvitavad side organiseerimisel päämiselt uuiltsalahingute ajal.

Pealinnade kui riigi juhtimise keskkohade tähtsus on praegusel ajal võrratu suur. Rääkimata suurest moraalsest mõjust, mida avaldab rahva peale pealinna langemine on veel suure tähtsusega see asjaolu, et valdaja kätte langevad ka kõik n. n. riigi juhtimiseks tarvisminevad närvid, s. o. kesktelefonid, telegraafi ja raadiotelegraafi jaamad. Nii ütleb Tseitlin: „Tuletame meele seda suurt tähtsust, mis oma veebruari revolutsiooni päevil, telegraafi ja raadiotelegraafi jaamade valdamine Tsarskoe Selos seks, et orienteerida pealinna sündmustest väerinnal asu-

vaid väeosi ja tervet Venemaad“. Edasi toob autor terve rea näiteid kodanlisest sõjast, allakriipsutades seda osa, mida mängib igasuguste riigipöörde toimepanemisel telegraafi- ja telefonikeskjaamade valdamine linnades ning iseäranis pealinnas. 1. detsembri sündmuste kohta Eestis ütleb Tseitlin, et: „sarnane pilt oleks ka Tallinnas olnud, viimase mässu ajal!“, s. t. riigipöörde toimepanemiseks oleks küllalt olnud postkontori ja sõjaväe telegraafi- ja telefonijaamade valdamisest?

Kuidas linnades side organisatsiooni kaitset korraldada, selle kohta tähendab Tseitlin, et iga kõrgema juhi käsutuses, kelle peale linna üldine kaitse on pandud, peab olema — side ülem, kellele peavad alluma kõik linna piirides asuvad nii riigi kui ka sõjaväe sideabinõud. Side ülem peab täielikult orienteeritud olema linna kaitse plaanist, sest ainult sarnasel korral suudab ta ettevalmistada vastavat sidekaitset.

Linna plaanil peavad äramärgitud olema kõik telefoni-, telegraafi, raadiotelegraafi- ja telefonijaamad, kõik eraasutustes ja linna abipostkontorites üleväljad olevad kommutaatorid, telefoni kaabli kastid ja maaaluse kaabli kaevud.

Linna jaotamisel kaitse sektoritesse peab ka iga sektori ülema juures side ülem olema. Kõik telegraafi-telefonijaamad tulevad sõjaväe poolt oma alla võtta. Kahtlased posti-telegraafi ametnikud kõrvaldada ja sõjaväe eriteadlased asemele panna. Suurem osa abonentidest otsekohe kommutaatoritest välja ühendada. Ülejäänud kõnesid kontrollereimiseks pealt kuulata. Ilma sarnaste abinõude tarvitusele võtmata ei ole telefoni-telegraafi- ja telefonijaamade valdamisest sõjaväe poolt mingisugust kasu.

Suure tähtsuse omab õhu- ja maaaluse kaabli kastide ja kaevude kaitse, sest nende hävitamine võib terved linna raioonid ilma ühenduseta jätta.

Linna telegraafi-telefonivõrgus vaenlase poolt tehtud rikete kõrvaldamiseks luua kõigi sideabinõudega varustatud side komandod, missugusi võimalik oleks veoautodel kiirelt ühest linna raioonist teise saata. Ülalnimetatud side komandod peavad ilmingimata varustatud olema raadiotelegraafi vastuvõtetejaamadega, et avalikuks teha linnas pesitsevaid sala raadiotelegraafi- ja telefonijaamasid.

Optilise signalisatsiooni korraldamiseks võivad suure eduga ära kasutatud saada kõrgeid ehitused, tornid jne. Helgiheitjad, raketi, bengaal tuled jne. võivad siin hästi kasulikud olla.

Lendpostina on ratsaväe kasutamine linnades äärmiselt kahjulik nii suurte kaotuste mõttes tulistamise korral majadest, kui ka üldiselt hobuste tervishoiu mõttes. Tuleb kasutada siin autosid, mootorrattaid ja lõpuks voorimehi, kes hästi linna tunnevad. Iga linna kaitse sektori staabi juures peavad voorimehed järjekorras valvel olema.

Juhusel, kui linna mõne raiooni elanikud sündmuse vastu vaenulikud, on kasulik ära kasutada lendpostina voorimeest, kes ümberriietatud käskjala tarvilise raiooni sõidutab. Mõnikord on soovitatav ka soomusautode kasutamine sideabinõuna raioonis, kus peetakse uulitsalahinguid.

Lõpuks on tarvilik iseäralist tähelepanu pöörata trükikodade kaitse peale. Igapäev korralikult ilmuv ajaleht on parim moraalne sideabinõu.

Suurem osa ülaltoodust käib ka linna valdamise kohta. Loomulik, et enne linna valdamist tuleb vastav luure korraldada, iseäranis, mis puutub vallata kavandatava linna side organisatsiooni kohta. Tarkis on salaagentide kaudu õhku lasta ja ära hävitada telefoni- ja telegraafi- ja telefonijaamad, kaabli kastid ja kaevud. Linnaplaan vastavate märkustega tuleb võimalikult suuremal arvul valdajatele välja jagada. Tuleb ära kasutada linna hästi tundvaid isikuid, käskjaladena ja teejuhtidena. Muude abinõude kasutamine samasugune kui kaitsele.

Uulitsalahingus on side pidamine õige raske. Tarvilik, et võitleja salk oleks varustatud vastava linna raiooni plaaniga, kus tal tegutseda tuleb. Salga juht peab teadma kõik läbikäigukohad hoovist hoovi, katusele katusele. Üle maja katuste veetud telefoniliinide kaitseks tulevad iseäralised kaitseabinõud tarvitusele võtta. Autor soovib siin peasjalikult optilise side kasutamist.

Need oleks lühikeses kokkuvõttes need side organiseerimise meetodid, mis meie punane naaber igasuguste riigipöörde korraldamisel ära kasutada kavatses. Nii kui V. Tseitlin ise ütleb: „on ülaltoodu kodanliste valitsuste kukutamisel omandatud kogemuste vili!“.

R. T-ck.

„Военной Вестник'у“ №№ 38—40 1925 a. lühikene ülevaade.

Pealkirja all „Juhtiva koosseisu ettevalmistust“ (Nr. 38, lehek. 1—9) käsitab A. J. Egorov vähemate jalgväe üksuste (kompanii, rühm) juhtimise praktika ettevalmistust rahuajal. Kuna see küsimus ka meil soovitataval määral lahendatud pole, siis peatan pikevalt autori poolt ette toodud praktilise kava juures.

Meie aja jalgväe keerulik organisatsioon ja taktika, samuti modern sõja lahingulokord, mida iseloomustavad suur tule mõju ja tehniliste abinõude rohkus, teevad jalgväe juhtimise lahingus raskeks. Iseäranis puudutab see vähemaid jalgväe üksusi, nagu rühma ja kompaniid, sest ühest küljest on nende lahingorganisatsioon kõige rohkem muutunud, kuna teisest küljest rahuajal vähe võimalusi pakub harjutusteks sellel alal. Juhtimise juures tuleb tähele panna kahte külge: ideelist ja praktilist. Esimese alla kuulub olukorrahindamine ja otsus, teise alla — juhi otsuse väljendamine käsu näol ja olemasolevate abinõude ära kasutamine oma tahte edasiandmiseks alluvatele. Ideelise külje omandamiseks on mitmesugused abinõud, nagu taktiliste ülesannete lahendamine kaartidel, sõjamängud, manöövrivid jne., kuna praktilise külje,

s.o. juhtimise tehnika äraõppimiseks need peaaegu puuduvad. Põhjused selleks on väga mitmesugused: 1) väliharjutusi on võrdlemisi vähe ja peaaegu kunagi ei sünni nad täie lahingukoosseisu juures, 2) olukord praegustes väliharjutustes juures ei paku võimalusi kõigi küsimuste üksikasjaliseks läbitöötamiseks, mis ühenduses juhtimise tehnikaga.

Ratsionaalseks küsimuse lahendamise viisiks oleks loomulikult välisõppused sõjaaegse lahingukoosseisu juures, võimalikult täpses lahingulokorras. Kuna see aga praktiliselt vaevalt läbiviidav, siis tuleb otsida teisi teid, ja üks nendest oleks: Organiseerida eraldi juhtimisharjutused vähemate üksuste (rühma, kompanii) ülemate tarvis lahingulokorra kohaselt, kusjuures tingimusena tuleb ülesseada nõue, et nad oleksid kergesti korraldatavad olemasoleva kaadri ja rahuagsete koosseisude juures.

Tähendatud harjutused tuleks organiseerida välisõidute tüüpi. Osa võtaks terve üksuse ja selle allodade juhtiv koosseis sõjaaegsete normide järgi. Neile oleksid juure antud kõik tehnilised side abinõud, mis ette nähtud sõjaajal, kui ka täis komplekt sidevaatlejaid.

Harjutustel tuleb läbi võtta üksuse (kompanii rühma) faktiline juhtimine mitmesuguses lahingolukorras, nagu: liikumiste ja tule juhtimine, vaatlus, luure, side rinnetpidi ja sügavusse, tulerelvade varustamine padrunitega jne. Selle juures on soovitatav:

1. tähendada vaenlast tegelikult ja aktiivselt, milleks organiseerida vastav üksus ühise juhi all;

2. sisse viia täiendavad ülesanded — vastase tule mõju ja tehnika hindamiseks;

3. tähendada seljatagused asutused ja naabrid (elavate jõudude puudusel fiktiivselt).

Sarnasel viisil organiseeritud õppused nõuavad vähe inimesi ja on igal ajal läbiviidavad. Punaväes soovitatatakse neid toime panna territoriaalüksustes kogumiste vaheaegadel, kaadri osades — karauli päevadel, so. ajal, kus vähe inimesi alal. Isäranis kasulikkudena osutuvad need õppused reserv-ohvitseridele.

Iga niisuguse õppuse edukas läbiviimine ripub ära kahest faktorist: õppuse organisatsioonist ja õpeprogrammist.

Et õppust korraldada, on tarvis organiseerida: 1) tegutsev üksus, 2) vastane, 3) naabrid ja seljatagused asutused. Peale selle tuleb kindlaks määrata kord, mille järele õppusel tuleb talitada.

Tegutseva üksuse ja allüksused moodustavad, harilikult, üksuste juhid ühes sidepersonaaliga ja abinõudega. Vastase jalgväe grupid tähendatakse kas mõne isikuga ehk vastavate märkidega. Kuulipilduja grupid — ühe kuulipildujaga ja kahe inimesega. Tule äratähendamiseks tarvitatakse pauk-padruneid ja lippusid. Vastase poole juhiks määratakse üks komandöör ja antakse temale juure üksikasjaline kirjalik kava tegevuse kohta. Peale selle tuleb temaga ühendus luua telefoni teel. Naabriasad tähendatakse ära samuti vastava ohvitseri läbi, kellele kirjalik kava ja lipud tule näitamiseks kaasa antakse. Padruni kaarikud ja sidumise punkt tähendatakse ära 1—2 inimesega.

Juhtimise aparaat, samuti ka seljatagused asutused võtavad omas tegevuses, liikumistel jne. arvesse lahingolukorda. Õppusest võtab ka osa kõik selle kõrgema üksuse juhtiva koosseis, millest tähendatud üksus moodustatud. Osa nendest täidab vahekohtuniku kohuseid. Õppuse lõpul on selle üksikasjaline harutus.

Õpeprogramm sisaldab harilikult järgmised punktid, mis enam-vähem üksikasjaliselt välja töötatud:

1. Õperaioon;
2. õpetuse algus ja kavatsetav lõpp;
3. lähtepunkt tegevuseks;
4. kavatsetav õppuse käik;
5. märgitava vastase tegevusplaan;
6. üksikasjaline tegevusprogramm kõikidele vastaspoole äratähendamiseks määratud isikutele;
7. ülesanne üksusele;
8. täiendavad ülesanded.

Kahekülgsed taktiliste õppuste kohta, mis käesoleva aasta septembris Moskva sõjaväeringkonnas toime pandi ja millest osa võtsid üksikud jalg- ja ratsaväe osad, olles täiendatud isäranis suurel määral tehniliste vägedega, kirjutab kokkuvõttes N. Lisovski (Nr. 38, lehek. 10—15) järgmist:

Varjamine rännakul, mida saavutatakse väeosade jaotusega rinnetpidi, esheloneerimisega sügavusse, maskeerimise abinõudega ja rännakdistsipliiniga, — ei olnud mitte igalpool otstarbekohaselt läbi viidud. Jaotust rinnetpidi takistasid halvad külavahelised teed, mis sundisid väeosi liikuma suuremas kolonnis ühte ja sama teed. Esheloneerimisel sügavusse ei arvestatud hästi olukorraga. Maskeerimise tähtsus on,

nagu näha, niihästi punaväe juhtiva koosseisu, kui ka sõduri massi keskel jõudnud läbi lüüa. Ainult voorid demaskeerisid kolonnide liikumist. Kujutades enesest sõitvat põõsast, jäid nad aeroplaanide ilmumisel peatama keset teed, kuna tarvilik oleks olnud mitme-kaua koguda teekõrvale, moodustades roheline loomuliku põõsastiku.

Rännak-distipliin oli üldiselt hea, välja arvatud voorid.

Luure ei oska metoodiliselt töötada: igal pool avaldub tendents liig kiireks liikumiseks ja lahingusse astumiseks. Hästi töötas õhuluure, mis näitab, ühest küljest, lennuväe head ettevalmistust, teisest küljest seda, et väeosad ei suuda ennast veel tavaliselt varjata.

Suuremate suurtükiväe koonduste juhtimisel puudub teatav kindlus ja selgus ülesannetes, sellevastu oli väiksemate üksuste juhtimine ja ülesannete täitmise tehnika eeskujulik. Tehniliste vägede kasutamine ja koostöö jalgväega jätab mõndagi soovida. Kaitseüsteemil puudus tarviline sügavus. Suurema asunduse kaitse ja rünnak, mis õppuste lõpupoole ettevõeti, oli operatiivselt hästi läbi mõeldud ja sai eeskujulikult läbi viidud. Eriti osavasti kasutas kaitsev pool keemilisi abinõusid ja leegiviskajaid. Ühekülgsed taktiliste õppuste juures demonstreeriti pealetungi raskete kuulipildujate toetusel, mis tegutsesid, alates 4000 sammu pealt, üle pealetungiva jalgväe osade peade ja intervallides. Saavutatud tagajärjed tabavuse mõttes olid täiesti head; ühtlasi näitas see veel kord, et sarnane raskete kuulipildujate kasutamise viis täiesti võimalik ja soovitatav. Meeleolu, kohalikkude elanikkude vastutulek, sanitaar ja veterinaar seisukorrad olnud üldiselt head. Poliitilist kihutustööd kohalikkude elanikkude keskel toimetatud laialdasel alusel.

Üldine mulje, mis punaväe juhtidel nendest õppustest jäänud, olla teadmine, et punaväe ettevalmistuse alal on saavutatud suuri edusamme.

Punaväeline ajakirjandus D. Mitjaev (Nr. 38, lehek. 18—23).

Nagu teada, hindab meie idanaaber sõja-poliitilise kihutustöö erilist tähtsust punaväe ja masside keskel. Tähtis osa sellest ülesandest lasub punaväe ajakirjanduse õlul. Tema ülesanne — „olla kollektiivne agitaator, propagandist ja organisaator.“

Selles mõttes on Nõukogude Valitsus organiseerinud laialdase tendentsioos-sõjaväelise ajakirjanduse võrgu, mille kokkuvõtte allpool toon. Üldiste sõjakirjandusliste ajakirjade arv ulatab 23-ni. Nende väljandmise kuludest kannab riik umbes 30%. Peale selle on paljudes üldpoliitilistes ajakirjades teatud osa sõjaväeliseks propagandaks määratud ja tulevikus kavatsetakse seda veelgi suuremal ulatusel teha. Igal sarnasel ajalehel on terve kogu kirjasatjaid punaväelaste seas. Nagu kirjatükist näha, püsitakse juhtivate ajakirjanduse jõudude juures seisukohal, et kirjasatja peab täiesti vabalt oma mõtteid avaldada võima. Praegune sõjalise ajakirjanduse võrk Venemaal on järgmine.

1. Ringkonna ajalehed arvu poolest 9, ilmuvad suuremalt jaolt igal päeval, keskmine läbikäik 60.000 eksemplaari. Nende ülesanne — kasvatada sõduri lahingvõimet, vastavat poliitilist meelsust ja süvendada distsipliini tunnet punaväes, mõjudes ühtlasi kaasa juhtiva koosseisu autoriteedi tõstmiseks.

2. Mereväelaste ajalehed, arvu poolest kaks.

3. Korpuse ajalehed, arvu poolest samuti kaks.

4. Territoriaal ajalehed — 4 tükki. Ilmuvad kord nädalas. Ülesanne — olla siduvaks lüüks territoriaal osade kaadri ja vahelduva koosseisu vahel, isäranis kasvatada sõjapoliitiliselt noori, kes teenistusse pole kutsutud.

5. Natsionaalsed sõjaajakirjad, arvu poolest kuus, ilmuvad enamasti tataarisugu rahvaste ja grusiinlaste juures.

Nagu teada, jääb meil sellel alal palju soovida. Puudub täiesti vastav ajakiri sõduritele, kuna „Sõdur“ niihästi oma sisu, kui ka ülesannete poolest ei ole määratud sõduri nõuete rahuldamiseks.

Üksikud katsed sõduritele ajakohase ajalehe väljaandmiseks, mis mõne väeosa poolt ettevõetud, ei ole, nähtavasti, soovitavaid tagajärgi annud, teisest küljest pundus neil kindel siht.

Liikuvad laagrid — G. Buritsenkov (Nr. 38, lehek. 25—34).

Kirjatükk sisaldab alguses teoreetilisi arutlusi liikuva laagri põhimõtete ja hindamise alal, kuna lõpuosas pikem kirjeldus tuuakse Vladikavkaasi sõjakooli suvisest liikuva laagri organisatsioonist ja töödest.

Et mõttet ja asi praktilise väärtusega, siis toome need pikemalt.

Suve õppuste ülesanne on — kindlustada sõduris talvejooskul omandatud teoreetilisi teadmisi ja läbi võtta laskeharjutused. Seda toimetati seni kindlatel laagripplatsidel. Sarnasel õpeviisil on aga terve rida puudusi. Eestkätt tuleb nimetada laagriteenistust ja korralduse töid, mis kuuluvad sõduri puhtrahuaja talituste sekka ja millistel igasugune tähtsus sõja olukorras puudub. Edasi võtab laagrist õppustele käimine igapäev 3—4 tundi asjata aega ära, kuna vihmased päevad harilikult teoreetiliste kordamiste peale kulutatakse, millel praktilisi tagajärgi vähe.

Arvesse võttes nimetatud asjaolusid, samuti võrdlemisi suuri materjaalseid kulusi, mis ühenduses laagripplatside organiseerimisega, jõuab autor otsusele, et **tarvlik on üleminna kindlalt laagrit liikuvale**. Viimaste all tuleb mõista suviste õppuste läbivõtmist alalistes sõjakäikudes 2—3 päevaliste puhkus-peatustega kohal, millised ära kasutatakse laskeharjutuste läbivõtmiseks, õpeprogrammide ja majandusliste küsimuste reguleerimiseks.

Sarnasel õpeorganisatsioonil oleks endisega võrreldes järgmised paremused:

1. Juhtiva koosseisu ja sõdurkonna kasvatus sünnib olukorras, mis lähedane sõjaaegsele.
2. Väeosad omandavad lahingkäikudel tarviliku treeningu.
3. Taktilised ülesanded lahendatakse tegelikkude kauguste piirides.
4. Saavutatakse kogemus sõjapoliitilise kihutus-töö alal sõjaväe ja rahva seas lahingkäigul.
5. Avaneb võimalus sõjaväge rahva keskel populariseerida ja tutvuneda töö meetodide ja võimalus-

tega, millised tuleks tarvitusele võtta kihutus-töö tegemiseks rahva keskel sõjaajal.

6. Majandus- ja sanitaar personaal omab tarvilised kogemused tuleviku sõjaks.

7. On avar võimalus läbi viia taktilisi laskeharjutusi tegelikkudel kaugustel, ühendades kompanii õppustel tuletegevust liikumisega.

8. Juhtival personaalil avaneb võimalus omandada vastavad kogemused tegelikkude taktiliste üksuste juhtimise alal taktilises olukorras, mis lähedane lahing-olukorrale.

Liikuvate laagrite organiseerimise alal võivad esile kerkida mõnesugused praktilised küsimused. Need oleksid:

1. Varustamine sõjakäikudel.

Sellest küsimusest saadakse autori arvates üle sellel teel, et tuleb end hoida raudtee läheduses, mille läbi võimalus avaneb baseeruda raudteejaamade peale.

2. Maastiku kasutamine.

Siin tekitavad teatud raskust külitud viljapõllud, viljapuuaiad jne.

Viimast asjaolu tuleb silmas pidada marshrutide organiseerimisel. Sarnastes kohtes, kus liikumine takistatud, tuleb ette võtta öösisel rännakud, mis teid mõõda sünnib, kuna päeval võib toimetada puhkuskaitset jne.

3. Füüsiline vastupidavus.

Nagu praktika näitab, mõjub sarnane treening sõjaväe peale karastavalt. Selle tagajärjel on laagriaja lõpul haigeks jäämise juhtumised eriti haruldased.

Liikuva laagri marshrut ja töökava peab aegsasti välja töötatud olema, juure lisatud vastavad skeemid, õpekavad jne. Rännaku eel käib maastiku topograafilise luure.

Laboratoorne süsteem noorema komandokoosseisu koolides.

Nagu S. Firsovi kirjatükist näha, on kavatsus punaväe sõjakoolides kõrvale jätta senist õpemetoodi (leksioonide-repetitsioonide ja eksamite süsteem) ja üleminna laboratoorsele õpesüsteemile. Selleks seatakse sõjakoolide juures sisse tehniliselt hästi varustatud klassid-laboratooriumid, nagu laskeasjanduse, teede, sapööri jne aladel.

Õpetus sünnib gruppide viisi õpeaine praktilise läbitöötamise põhjal õpilaste poolt. Terve kursus seisab koos reast sarnastest praktilistest ülesannetest. Iga praktilise töö lõpul antakse õpilastele vastav ise-seisev ülesanne saavutatud teadmiste kontroleerimiseks. Tähendatud laboratoorse meetodi kõrval jääks maksma loengute süsteem ainult kõrval õpeabinõuna.

E. P.

Tartust Riiga.

Kuidas Tartust Riiga sõidetakse? — Võetakse Reisibüroost pilet, tellitakse voorimees kell 1/210 korteri ette, võetakse oma reiskorv ja sõidetaksegi. Vaksalis annad oma bagaashi ära ja astud nikeldatud, poleeritud ja heledalt valgustatud sooja magamisvagnisse, rietud lahti ja heidad asemele puhaste linade vahele. Liikuva rongi pehme kiigutus uinutab kõik unele.

Rong lendab. — Elva, Puka, Sangaste, Paju mõis. Siis Valk, Stakeln, Volmar, Loode, Rauna sild, Võnnu, Amati sild, Segevold, Hinzenberg, Stoke, Rodenpoiss, Jegal j.n.e. Üheteise järele lendavad nime, lähevad ja tulevad jälle, justkui ühtteist tagaajades. Läbi pime-

duse lendab kiirrong kui vaimude eest põgenev kratt. Tulised sädemed tantsivad mahajäämata rongi ümber.

Kakstuhat on neid vist, kes on langenud teel Tartust Riiani, kakstuhat on jäänud teeääre, selle teekonna lõppu nägemata. Veel praegu leinavad neid üle terve maa omaksed... Paljud on, keda kodumaa mulda sängitatud, mõned aga leavad unustatult võõrsil, mõned jäid metsapadrikusse, rappa või sohu ja ootavad veel matmist.

Edasi kihutab rong, juudid norskavad (kiirrongil sõidavad pea ainult juudid). Meele tuleb jutustus ühest teistsugusest reisist Riiga, kui seda on kiirrongiga sõit. Tollel sõidul puudusid juudid täiesti...

See oli peale uue aasta, algas jutustaja, umbes nädal peale kolmekuninga päeva. Olime sama päeva ennelõunat alles Tartu jõudnud ja lootsime vähemalt selle öö rahulikult puhates veeta. Seal tuli käsk kell 11 õhtul edasi minna Valga sihis Nõo poole. Oli külm, kuuvalge õhtu. Harvad lumehelbed tiirlesid õhus, sädeledes kuuvalgelt. Mul oli küll topitud palit, laulatuse palit, mille küünarnukid aga nüüd tolgendasid ja hõlmad ripendasid. Ainustki nõõpi polnud enam ees, tuli kõie otsaga hõlmad kokku tõmmata. Niisuguseks oli mu ilus palit ühe kuuga muutunud ja külm tikkus põue, tungis kontideni. Tuli sammu kiirendada, et sooja saada. Vaenlane tundis juba meid Voldist ja Kärknast saadik ja meie teda ka. Paari tunnilise rännaku järele olime Nõos. Seal peatusime natuke ja liikusime edasi Elva poole. Natuke enne Elvat oli kokkupõrge vaenlasega. Vaenlane taganes, kuid üle külmanud künni joostes tõmbasin oma saapa talla lahti — nüüd nägin ma välja samuti kui kõik teised, ainult minu hõbekaanega piip eraldas mind veel teistest... Elvast läks teekond edasi üle Rõngu, Puka, Priipalu, lahinguid liües iga küla pärast ja kaotades sõpru ja tükk-tüki kaupa oma kehakatet. Kahe nädala pärast jõudsimme Paju alla välja, mille võtmise järele ka Valk langes. 88 meie valla meest olime kaotanud teel Tartust Valgani, minul aga ilustas ühte jalga lakk-nahast säärega suursaabas, teises oli veel kamash... Valgast läksime ilma peatamata edasi kuni Koiva kaldani, siit edasi ei saanud. Kolm kuud jahtisime — kord läksime meie üle, ja meid aeti tagasi, kord tulid nemad üle ja meie ajasime neid tagasi. Palju oli neid siia kogunud. Mäletan, meie vastu seisid kolm Läti punast küti polku ja üks Vene polk (Läti polgud olid vist 14., 15., 16.) Aprilli kuus saime mehi juure, saime kuulipildujaid, riideid, saapaid, ja kroonu söök oli juba päris korralik. See andis palju hoogu juure. Stakelnis oli vaenlasele kaks soomusrongi ja raskeid suurtükke, siin pidi kavalsus aitama. Minki soost läbi ringi vaenlasele selja taha ja Stakeln oli meie käes. Mai lõpuks langes Volmar meie kätte, mõtlesime, et nüüd on rahu, aga võta näpust: varsti tuli teade, et sakslased on Läti polgu Võnnust välja peksnud ja 40 Läti koolipoissi maha lasknud. See tegi ränka viha. Mehed ütlesid kohe omakeskis: Lähme! Ja käsk tuligi enne kui leivakoti suu kinni sai panna. Unustasin isegi oma kalli hõbekaanega piibu Egliti talu ahju peale, kus seisime (tahan veel ükskord järele minna). 40 versta käisime ära ja ees oli jälle suur jõgi. Ütlesin kohe, et see on Koiva, seesama Koiva kus taga me kolm kuud seisime. Ja nii ta oligi. Siit me nii hõlpsasti üle ei saa. Saime aga vaevalt kaldale, kui teisel pool jõge algas üks igavene pragin. Kuulid vingusid aina. Astusime tee ääre kraavi ja hakkasime plotskit keerama, sest niisuguse käraga ju keegi sõdida ei saa. Ootasime kuni videvikuks läks, katsusime kraavist välja tulla. Sa valu! nii kui pead pistisime, läks lahti uuesti äge pragin. Liig valge oli aeg — oli ju jaanikuu juba. Ei jäänud muud üle kui ainult vaenlast õrritada: panime kübara püssi tiku otsa ja liigutasime, muld aga tuiskas mütsi ümber. Ükskord katsusime parvega üle minna öösel kella 1-he paiku. Pommid, granaadid ja kuulid sadasid liiga tihedalt, pidime selle katse jätma. Jäi üle ainult õrritada ja oodata kuni ära väsisid. Juba arvasime, et nüüd ka meie aeg tuleb, seal korraga tuleb käsk tagasi minna kolmkümmend versta — olla vaherahu. Meie lootus väsitada oli asjata. Kümne päeva pärast saadeti meid tagasi — nüüd oli seal päris põrgu lahti: nüüd oli neil peale kuulipildujate, granaadipildujate, miinipildu-

jate veel suurtükid jõe kaldale tassitud, üleval keerlesid vahetpidamata aeroplaanid — mis muud teha. Julge peale hakkamine on tihti surm, vahel aga ka pool võitu ja mõnikord ka terve võit. Seal, kus vaenlane end tunneb kõige kindlama olevat, sealt saab teine kord kaunis kergesti läbi. Ka meile oli suurtükke abiks saadetud, nende toetusel algasime üldist pealetungi ja jaani laupäeva hommikul lendasid meie poisid sildade ja lootsikute abil üle jõe, jättes sellejuures nii mõnegi Koiva voogudesse. Nüüd oli tee lahti, ilmepeatamatult läks kiirrännak 40 versta päevas üle Võnnu, Segevoldi Hinzenbergini, kus jälle suurem veristamine tuli läbi teha, sest siin oli vaenlane end kindlustanud kaitsekraavidega ja mitmekordsete traat-aja võrkudega. Julge võte, — torm otsa, ja ka see seisukoht oli käes; mille peale inimhõimustus ja läbikaalutud plaan ei hakka, seal aitab hoolimatu otsatormamine. Soke jaama juures pani vaenlane uuesti vastu, kuid ka asjata ja nii jõudsimme läbi Rodenpoisi Jegeli ääre, võttes pea iga versta tulega, manööverdades, ronides, jookstes, ikka kõrvalisi pehmeid kohti mööda ja mitte mööda suuri teesid, sest suur tee oli alaliselt kuulipildujate ja suurtüki tule all. Nii jõudsimme Jegeli kaldale, see Jegel — ta polnud parem kui Koiva ja ma juba pidasingi teda esiti Koivaks. Kuus korda katsusime üle minna, 32 meest langes roodust ja kui me seitsmendat korda läksime, siis leidsime ainult viinapudelid ja mitte tüht sakslast — jooksu kraavid viisid neid Riia linna. Pole palju öeldud, kui arvan, et Jegeli ääres kaotasime 500 meest. Ja siis kui olime igast küljest Riia alevitesse välja jõudnud, kui vaenlase viimased meeleheitlikud vastupanekud purustatud, kui vaenlane oli hävitatud ja Riia meie jalge ees, siis antakse meile teada, et meie Riiga ei saa ja Jegeli taha tagasi peame minema. Siis hakkas mul kahju ise endast, omast pulma palitust, kamashidest ja ka piibust, mille kohta mul veel teada pole, kas saan teda veel näha. Mulle paistis, et olin asjata rõõmutundnud igast verstast, igast majakesest, mis oli kätte võidetud, kõik see näis mulle nüüd lapsikuna. Tundsin kui laps, kes esimest korda valmis kritseldab oma nime ja seda suure rõõmuga isale näitama tuleb, isa aga ta kõrvale lükkab ja ütleb — ärgu segagu. Enne Riia alt äraminemist läks mul korda salamahti ka linnas käia — avalikult oli see keelatud. Läti sõdurid käisid parvedes mööda uulitsaid — plikad ja naised ehtisid neid roosidega ja tänasid pisarsilmil. Imestasin, et need Läti sõdurid mõistsid aru saada, mille eest neid tänatakse. Nüüd järsku tundsin ma, et olin väsind, surmani väsind, tahtsin koju, kõik näis mul asjata olnud. Ma ei tahtnud enam kaasa minna ja kuni sõja lõpuni tegin kaasa vastumeelt. Meid tänati, et oleme midagi ennekuulmatut sellega korda saatnud, et pole mitte oma võitja õigust tarvitanud. Mida see meile maksis, teame meie ise ainult — meilt võeti sellega meie vahvus.

Väsinult laskis jutustaja pea norgu sügava kurbuse ja pettumusega ilmel. Kupee on pimedaks tehtud, rong tormab edasi kui kratt, keda vaimud taga ajamas, sädemed keerlevad ja tantsivad ümber rongi. Rahulikult norskavad juudid, nende brillandid kiirgavad kui jaaniussikesed. Nad magavad kui peremehd — terve maailma rahvused on ametis, et nende jalgade ette mõnususi panna. Kuid ka sina, jutustaja, võid nüüd rõõmustada, sa võid ilma viisumita oma piibu järele minna Egliti tallu. Lätlased hoiavad kindlasti sinu piibu au sees, sest meie mõistame nüüd üksteist paremini kui kunagi enne.

A. S.

Pärnu garnisoni elust-olust.

Aasta lõpupäevad tõid Pärnu garnisoni seesmisse ellu eluvust vähe rohkem harilikust. 12. detsembril a vati garnisoni liuväli mere ääres, supelpuistikus, plankaiga ümbritsetud linna spordiväljal ehk niinime-tatud „Laulupeo platsil“. Sääil võib praegu igal õhtul näha paljuid kaitsevaelasi oma vaba aega ilusa ja kasuliku talispordi juures mööda saatmas.

Kuna Pärnus päale kaitsevaelaste liuvälja üldse teist liuvälja ei ole, siis kasutab garnisoni liuvälja uisuspordiks ka Pärnu seltskond, sportlased ning eriti õppurkond. Väärrib nimetamist, et viimased viis aastat on liuvälja korraldamine püsinud traditiooniliselt kaitsevaelaste käes, ilma et mõni teine organisatsioon või asutus oleks osutanud mingisugust algatust liuvälja korraldamiseks. Mineval talvel jäi aga ka garnisoni liuväli hoopis avamata, kuna ilmad liiga soojad olid. Sellega oli korraldamisel nähtud vaev ja töö asjata.

Erainimesed kasutavad liuvälja väikese tasu eest, mis võimaldab liuvälja korraldamisel ning korrashoid-misel tekkivad rahalised kulud katta. Kooliõpilased ja spordiseltsid kasutavad liuvälja tasuta, nagu kaitse-vaelasedki, mille arvel on linnavalitsuselt antud vastava kokkuleppe järele teatud soodustused maksude suhtes, nagu maaala rendist vabastamine, elektri sissesääde maksuta tegemine, lõbustusmaksust vabastamine. Kuni jõuleelsete tuiskudeni näis liuväljal erainimesi õige hõredalt olevat, mis pääsajalikult sellest tingitud, et liuväli asub südalinnast eemal, kuna Pärnu linna keskelt lähibtava Pärnu jõe jääpind oli lumest vaba, mis võimaldas uisuspordi harrastajail sääl ligemal liuglemist. On loota, et tulevaks aastaks saavuta-takse linnavalitsuselt nõusolek liuvälja avamiseks südalinnas Paraadi ehk n. n. Esplanaadi platsil, kus see oleks publikule hõlpsamini kättesaadav.

Laupäeval, 19. detsembril korraldati kohalikus Elisabeti luteriusu kirikus jõulujumalateenistus eriti kaitsevaelaste jaoks. Kuuskedega kaunistatud kirikus jõulupuude särades esines kontserdiga 45-meheline sõdurite laulukoor h-ra Kalbek'i juhatusel ja diviisi orkester. Jumalateenistust pidasid kolm õpetajat, nende hulgas ka 6. jalaväe rügemendis ajateenijana teeniv kand. theol. K. Schultz. Umbes 80% luteri-usulistest sõdureist oli kirikusse tulnud. Ruumikas kirik ei suutnud paljuid soovijaid erainimesi endasse mahutada. Sama Elisabeti koguduse poolt oli õpe-tajate Hasselblatt'i ja Grünberg'i algatusel kokku pandud sõduritele jõulurõõmu valmistamise otstarbel annetamiseks raha ja maiustuspakikesi, mis jagati nendele sõduritele, kes jõulud teenistuskohuste täit-misel mööda saatsid.

Pühapäeval, 20. detsembril viibis h-ra Sõjaminis-ter kindral Soots Pärnus. Oma siinviibimist oli h-ra sõjaminister ülesandestanud tänuväärse tööga, andes ligi kolme tunni pikkuses põnevalt huvitavas loengus Rahvamaja saalis piltliku ülevaate Vabadussõjast, elustades selle läbi elaval sõnal skeemide abil mälestusi ning esitades strateegilisi hinnanguid selle hiljutise Eesti rahva hiiglasvõitluse üle.

29. novembril pidasid garnisonis teenivad üle-ajateenijad koosoleku, kus otsustati asutada „Pärnu

garnisoni üleajateenijate allohvitseride kogu“. Sellega algas ka Pärnu garnisoni üleajateenijate organisee-ri-mine. 9. detsembril juba kinnitas garnisoni ülem üle-ajateenijailt enestelt väljatöötatud ajutise põhikirja, mille järele praegu kogu tegevus edukalt areneb. Kogu esimeheks, kes jääb ühtlasi ka 1926 aasta päale, valiti 6. jalaväe rügemendi üleajateenija vanem allohvitser August Rohula, abiesimeheks 3. diviisi staabi üleaja-teenija 2. järgu kirjutaja Jaan Tõnisson. Kogul puuduvad praegu veel omad ruumid, mis pärast ka kogu tegevus ei saa veel omada kõigiti loomuliku arenemiskäiku põhikirja järele. Sõjaministeeriumilt saadud ühekordist toetust 20.000 marga suuruses kavatsetakse kasutada kogu ruumidesse, kasiinosse, sissesääde muretsemiseks. 1926 aasta algul loodetakse leida kogle soodsad ruumid, et ühiskööki sisse sääda, mille järele erilist vajadust tuntakse. Põhikirja järele peetakse kogu kasuks igalt liikmelt 1% palgast kinni.

Arvesse võttes suurt huvi ja õiget arusaamist organiseerimise vastu üleajateenijate keskel, tuleb loota, et üleajateenijate kogul seisavad ees tähtsad ning teeneterikkad ülesanded riigikaitse mõtte levi-tamise ning süvendamise alal.

Tänavused Jõulupühad möödusid kõigiti rahu tähe all. Ei olnud seda närvepingutavat askeldamist, nagu aasta eest, mil jultunud rõõvmõrtsukatelt algatud riigivastase mässu mahasurumine veel lõppend ei olnud. Pühade ajal organiseerisid sõdurid igas all-üksuses eraldi jõulupuud. Sel puhul oli valmistatud ka eriline pidulik õhtusöök, kus ilma alkoholita lauas istuti ja ohvitseride seltsis perekondilisel ning rõõm-salt mõtteid vahetati Jõulupühade üle.

Kuna väeosadel oma vabadussõjaaegsete eelkäijate elu ning tegevuse kohta tihti peaaegu vähemaidki teateid käepärast ei ole, siis on Vabadussõja Muu-seumiga Tallinnas ühendusse astunud, et säält saaks olemasolevaist piltide kogudest väeosadele teisendeid valmistatud. On ju Vabadussõja Muuseumis mõnegi väeosa sõjategevuse kohta kaunis rikkalikud piltide kogud, mis laiemale hulgale, siinhulgas ka väeosadele, kättesaadavad. Ei ole vist üldse tarvidust selgitami-seks, millise tähtsuse omavad need pildid Vabadus-sõjast selgema kujutuse saamiseks. Sellepärast tervitab iga isamaaliselt mõtleja kodanik 3. diviisi ülema alga-tust, temale alluvate väeosade raamatukogudesse tähen-datud piltide kogu muretsemise ja kasarmutesse sein-tele Vabadussõjas langenud kangelaste, vigastatute ning Vabadusristi kavaleride nimekirjade ülespanemise alal.

Millal saabub aeg, kus ilmub trükist kehakas piltidega kaunistatud suurteos Vabadussõja üle Oleme selles suhtes halatsemiseväärat abitumas seisukorras. Olgem seisukohal, et meie põlv on võitnud Vabadussõja, mille tulemuste hindamine jäägu tule-vaste põlvede hooleks. Aga meie vist jätame Vabadus-sõja kirjeldamise, nii nagu ta meile näis, kes me ta kaasa elasime ja tegime, ka tulevaste põlvede hooleks ning kaotame sellega sõna otsemas mõttes tüki ajalugu

H. T.

Sport.

Narva garnisoni spordikomisjon korraldas 19. ja 20. detsembril 25 a. Narvas, „Sõdurite Kodu“ ruumes garnisoni väeosade vahelisi tõstevõistlusi. Korralda-

tud võistlused olid esimesed raskejõustiku alal koha-lises garnisonis. Võistlejad jagati kolme kaalu, nimelt: raske, kesk ja kerge. Osavõtti võistlustest elav, soo-

visid võistelda üle 30, kuid eelvõistlustel saavutasid määratud normi 11, kes ka lõpuvõistlusele pääsesid.

Võistlusi avas, nagu see Narva garnisonis meeldivaks kombeks saanud, Karnisoni ülem, kolonel Marder, kes võistlejatele õnne ja hääd kordaminekut soovis. Võistluste kavas oli: ühe käega tõukamine, kahe käega rebimine, ühe käega rebimine, kahe käega surumine ja kahe käega tõukamine. Võistluste tulemused selles järjekorras oleksid järgmised:

a) Kergetkaal:

- 1) reamees Kilgast, 1. div. suurtv.: $64\frac{1}{2}$ kg + 64 kg + $45\frac{1}{2}$ kg + 64 kg + $85\frac{1}{2}$ kg = $323\frac{1}{2}$ kg.
- 2) kapral Ivanov, 5 j. rüg. 4. pat.: $60\frac{1}{2}$ kg + 64 kg + $53\frac{1}{2}$ kg + $53\frac{1}{2}$ kg + $80\frac{1}{2}$ kg = $312,0$ kg.
- 3) v. all.-ohv. Tederkin, 1. jalgv. rügem.: 52 kg + 57 kg + 40 kg + $58\frac{1}{2}$ kg + $73\frac{1}{2}$ kg = $281,0$ kg.

b) Keskkaal:

- 1) reamees Santer, 1. jalgv. rügem.: $64\frac{1}{2}$ kg + 64 kg + $53\frac{1}{2}$ kg + 62 kg + $83\frac{1}{2}$ kg = $327,5$ kg.
- 2) reamees Mültop, 1. jalgv. rügem.: $55\frac{1}{2}$ kg + 57 kg + $43\frac{1}{2}$ kg + $60\frac{1}{2}$ kg + $78\frac{1}{2}$ kg = $295,0$ kg.
- 3) reamees Ruuto, 1. jalgv. rügem.: 52 kg + 57 kg + $47\frac{1}{2}$ kg + $56\frac{1}{2}$ kg + $78\frac{1}{2}$ kg = $291,5$ kg.

c) Raskekaal:

- 1) n.-ltn. Hansen, 1. jalgv. rügem.: $64\frac{1}{2}$ kg + 64 kg + $53\frac{1}{2}$ kg + $76\frac{1}{2}$ kg + $87\frac{1}{2}$ kg = 346 kg.

Väljaspool võistlust kahe käega rebimises kapral Ivanov — 69 kg.

Et garnisoni tõstevõistlusi esimest korda peeti, sellepärast loeti ka paremad saavutused rekordideks.

Peale võistlust järgnes auhindade väljajagamine. Spordi komisjoni poolt määrati veel auhinnaks kuju, mida omab see võistleja, kes proportsionaalselt oma kehakaalule suuremat tõstet näitab. Kuju — rändav, mida võitja üldse kolm korda võitma peab jäädavaks omandamiseks. Seekord kuju võitis kapral Ivanov, 5. jalgv. rügemendi 4. pataljoni.

Mõlemil võistluste päeval, garnisoni ülema korraldusel, mängis 1. diviisi orkester. Pealtvaatajaid keskmiselt.

Talisport.

Garnisoni spordi komisjoni lähemas kavas on suusavõistluste korraldamine. Esimesi suusavõistlusi kavatsetakse korraldada juba 23. jaanuaril s. a. Võistlusmaa pikkus — 10 kilomeetrit, mida katsetakse võimalikult rohkem murdmaastikul läbi viia. Et möödunud aastal ilmastik võrdlemisi kehv oli, kuid korraldatud võistlustest üle 30 k. v. osa võtsid, on loota, et käesoleval aastal võistlused osavõtjate poolt veelgi elavamaks kujunevad. Harjutused ja ettevalmistused võistlustele on täies hoos, nii et sportlastele ainult edu soovida jääks. O. R.

Raamat-teated.

Mürkgaasid tuleviku sõjas.

Viimane kogu Inglismaalt saadud raamatuid sisaldas ühe Ingliskeelse keemiasõja kohta käiva raamatu, mille pealkirjaks „Callinicus. A Defence of chemical warfare“. Raamatu autor Haldane on hästi tuntud keemik ja eriteadlane mürkgaaside alal. Ta käsitleb mürkgaaside küsimust selgelt ja huvitavalt. Raamatu pealkiri paistab vähe imelikuna, kuid mitte õigustamatuna, sest Callinicus oli mehe nimi, kes umbes 13 aastasaja eest välja mõtles midagi nüüdisaja tulepilduja (Flammenwerferi) sarname, mille abil kaitset eduga Büsantsi keisririiki sarnameenlaste vastu. Callinicusust tuleb igatahes nende eelkäiaks lugeda, kes välja mõtlesid mürkgaasid ja muud uued sõjapidamisvahendid, mis suurt osa etendasid lahinguväljadel 1915—1918 aastal.

Autor tunneb mürkgaase nii hästi teaduslikult kui ka sõjaliselt, sest ta on rahuaegselt kutselt keemik ja sõjaaegselt ohvitser. Ta on ise vaenlase gaaside all kannatanud ja mürsu kildudest raskesti haavatud.

Tema tehniliste teadmiste ja sõjakogemuste ühendatud tulemus on otse vastupidine praegu valitsevale üldisele arvamisele mürkgaaside kohta mitte üksi laialdastes hulkades, vaid ka nende arvamisele, kes peavad endid selles asjatundjateks. Neile kõikidele on pähe juurdund arvamine, et gaasisõda on kõige metsikum ja ebainimlikum sõjapidamise viis, mida võiks ainult sakslastel oodata. Hra Haldane on hoopis teisel arvamisel. Tema toetab oma arvamist tõsiasjadele ja põhjendatud seletustele. Ta algab vahet tehes mitmesuguste mürkrelvade vahel, millest tema ütlemissa järele ilmasõjas tarvitusel olnud 25 isesugust seltsi. Ta jaotab nad nende mõjude kohaselt 4 eriklassi. Esimesed on gaasid ja aurud, mis on mürgised hingamisel. Need gaasid sisaldavad kloriini ja fosgeni, mille vastu võib

kaitset leida respiraatorite ehk hingamise aparaatide abil. Hra Haldane'i arvates on need gaasid ajast ja arust nagu suudme kaudu laetav kahur. Järgmistena tulevad gaasid, mis on mürgised ainult kõrge koondusena, kuid milledel on nii suur äritav mõju silmadele madala koonduse juures, et viis miljondikku kantmeetrit võib inimese silmad pisaratega pimedaks teha mõne sekundi jooksul. Neil nähtavasti miskisugust väga tõsist ja kestvat mõju ei ole ja nende vastu võib kaitset leida hingamise aparaatide abil. Need pisargaasid on täiesti mõjuvad kaitsevahenditeta vägede vastu nagu ühel juhusel ilmasõjas selgus ja nad on ka kõige inimlikumad kõikidest relvadest. Haldane toonitab, et kõige parem tee sõjapidamise humaniseerimiseks oleks igasuguste mürkude ja kuulide tarvitamise ärakeelamine samuti ärakeelates ka gaasikaitse abinõude kandmine; kuid arvab, et niisugust ettepanekut küsimuse alla ei võeta.

Kolmandasse gruppi kuuluvad suitsud, mis sisaldavad peaaegselt arseniku segu. Need gaasid on samuti väga mõjuvad ja nende vastu on palju raskem kaitset leida kui pisargaaside ehk lakrimaatorite vastu. Nende reaktsioon on hoopis teistsugune. Rohkemal arvul sissehingamise juures sünnitavad nad suure peavalu, mõistatusliku piina ja isegi hullumeelsuse; kuid need sümptoomid on üleminevad suuremalt jaolt 48 tunni jooksul, ilma et nad halbu tagajärgi järel jäta. Ilmasõjas tarvitati neid gaase vähe. Haldane selgitab tehnilisi põhjuseid, mispärast on raske kinnipidada peened suitsu osakesi.

Neljas grupp gaase kuulub nende hulka, mis naha vistrikite täis põletavad, milledest sõjas ainult üht seltsi, s.o. „sinepigaasi“ tarvitati. See on vedelik, mis annab imekspaneva jõulise läbitungiva ja põletava auru, mis mürgine hingates ja riietest läbi sööb mõne minuti jooksul, sünnitades naha peale vesivistrikke, mis on iseäranis visad paranema.

See gaas sünnitas ilmasõjas rohkem kaotusi Briti vägedes, kui kõik teised gaasid kokku; kaotuste proportsioon surnutena oli üks iga neljakümne mehe kohta ja jäädavalt vigastatud üks 200 mehe kohta. Sinepiigaas teeb võimetuks ajutiselt, ilma et ta tapaks. Kuid ta on väga mõjuva relv, nagu selle tarvitamine sakslaste poolt näitas ja mille tarvitusele võtmisega viimased Haldane'i ütelse järele ka inglasi sundisid sinepiigaasi tarvitusele võtma. Selle gaasi tarvitamine on keelatud Washingtoni kokkulepe määrustega, kuid Haldane arvab, et see keeld on eksitus, mida tuleks revideerimisele võtta. Tema kinnitab, et sõjapidamine selle relvaga palju inimlikum on kui vanade relvadega ja et selle relva tarvitamine võimalikult suuremas ulatuses lühendaks sõja palju väiksema arvulise elu kaotustega ja varanduste hävitamisega. Ta tõrjub tagasi oletused, et selle relva tarvitamisega sõja ajal saaksid hävitatud tervete linnade elanikud ehk et selle relva mõju oleks hävitavam, kui pommitamine samal hüpoteetilisel ulatusel, eriti veel siis kui elanikud on varustatud gaasikaitse aparaatidega ja neile on tarvi-

lised näpunäited antud selle relva iseloomu ja temast tekkiva hädaohu ulatuse kohta.

Haldane'i raamat annab selgeid näpunäiteid gaasikaitse, seepärast on tutvunemine temaga soovitatav. J. A. n.

*

Grundriss der Taktik (taktika põhilauseid), kokku seatud ilmasõja kogemustel, visandit tekstis. Ilmunud 1925 a. Berliinis R. Eisenschmidt'i väljaandel. Hind 4 S. marka.

Raamat sisaldab tähtsamaid taktika õppeid ja põhimõtteid. Ta on mõeldud Saksamaal aspirantidele ohvitseri kutse omamisel. Sellest raamatust on ka meil kerget leida näpunäiteid ühe või teise taktikalise ülesande lahendamisel. Seepärast oleks ta soovitatav igale sõjaväelasele ja kaitseliitlasele, kellele tuleb taktikalisi küsimusi lahendada ja kel puudub aeg ja võimalus taktika küsimustesse laiemalt süveneda. E. A.

Küsimused ja kostused.

Küsimus nr. 1. Kas on ajateenijal õigus oma lihaste laste peale hiljuti vastu võetud seaduse põhjal ühekordset lisatasu saada iga lapse peale 800 mk. Toetusraha 3000 mk. suuruses tal muidugi ei ole õigus saada, sest seda saavad ainult riigiteenijad, kuna lasteabiraha oleks tal täielik õigus saada, sest R. T. Nr. 1/2 — 23 a. ei eralda ajateenijat lasteabiraha saamise suhtes kõrgematest sõjaväelastest ja riigitoonijast.

Ajatoonija.

Vastus. Lisatasu seaduse põhjal maksetakse lisatasu, kui ka perekonna abiraha alates palgaastmest 16-h ja kõrgemal, mille hulka sõduri palgad ei kuulu. A.

Küsimus nr. 2. L. a. 1-sel deta. astus jõesse V. Val. poolt vastuvõetud seadlus Eesti-Läti vaheliste viisumite ära kaotamise kohta.

Palun Teie lahket vastutulekut ajakirjas „Sõdur“ avaldamiseks, kas on nimetud seadlus ka sõjaväelaste kohta maksev. Jaataval korral palun avaldada viimaste kohta maksivad määrused (kas sõjaväelane võib Lätis samuti hinnaalandusega sõita, nagu see Eestis sünuib, kas võib sõjaväe vormi kanda või peab erariides olema ja missugused dokumendid peavad ligi olema). A. Semel, n.-leitnant.

Vastus. 11 novembri 1925 a. Eesti-Läti vahelises kokkuleppes mõlema riigi kodanikkude ülepiiri käimise kergendamise kohta pole eriti sõjaväelasi mainitud ei jaatavalt ega eitavalt; on ainult ülesseatud tingimine, et ülepiiri sõita soovijad oleksid välis- või sisepasside omanikud, mis varustatud omaniku päevapildiga. Sellest võib järeldada, et kokkuleppe käsitlemine sõjaväelaste kohta keelatud ei ole. Täheleandub, peasi sõjaväelastele, peale ohvitseride teenistuskäigu seadluse § 172 nõudmise täitmise, seisab ülemaltähendatud passi omamises, kuna sõjaväelaste isikutunnistustel nõutud päevapilt puudub. Selle küsimuse kohta puudub praegu Siseministeeriumil konkreetne seisukoht, kuid kokkuleppe § 1 märkuse ja § 8 põhjal võib loota, et see küsimus Siseministeeriumi poolt lahendatakse.

Mis puutub hinnaalandusse raudtee sõidul, siis esineb sõjaväelane võõra riigi piirides erasikuna, ega või sellepärast mingisugust hinnaalandust saada. Nii-sama ei või ka võõra riigi sõjaväelane, peale nende,

kelle kohta igakord vastavate valitsuste vahel eriti kokku lepitud, teise riigi piirides liikuda sõjaväe vormis. A.

Küsimus nr. 3. Palun teatada, kas Õpetuskomitee poolt on väljaantud eestikeelne „Ratsaväe rivi määrustik“. Kui mitte, siis mis oleks ametlikeks õpejuhendiks ratsarivi õpetamisel. A. N., leitnant.

Vastus. Sõjaväe Õpetuskomitee väljaandei on 1922 a. ilmunud: 1) „Ratsasõidu õpetus“, mis sisaldab eneses 1. Ratsasõidu reeglid, 2. Sõjariistavõtteid, pasuna ja peakatte hoidmist ja tarvitamist, 3. Võimlemist ja 4. Voltisheerimist. Lisades: 1. Saduldamise reeglid, 2. Trensel ja kangid, 3. Juhtnõõrid hobusega ümberkäimiseks ja 4. Piigivõistlus.

2) „Eeskiri ratsahobuste ratsastamiseks“. Mõlemad raamatud on saada „Sõduri“ talitusest. Peale ülemaltähendatud teisi raamatuid ilmunud ei ole.

Rivi õppusi tehakse Vene ratsa rivimäärustiku järele. A.

Küsimus nr. 4. Kas võib koosseisude kitsendamise puhul teenistusest vabastatud üleajateenijatele R. T. nr. 81/82 põhjal kolme kuu korteri varustusraha välja maksta juhtumisel, kui vabastatu sama väeosa koosseisu erateenijana kohe peale vabastamist teenistusse võetakse? E. L.

Vastus. Riigiteenistusest vabastamise puhul palga edasimaksmise seaduse (Riigi Teataja 1924 a. nr. 51/52) § 1 järele makstakse koosseisude kokkutomtamise tagajärjel madalamale palgaastmele paigutatud riigiteenijale kolme kuu jooksul endise ja nüüdse palga vaheraha.

Kaitseväelaste korteriga varustamise seadluse (Riigi Teataja 1925 a. nr. 81/82) § 13 põhjal makstakse korterivarustuse raha palgaga ühistel alustel. Sellest järgneb, et kui endine saadav tasu ühes korterivarustuse rahaga nüüdsest taast suurem, siis on riigiteenijal õigus saada vaheraha kolme kuu kestvusel. A.

Küsimus nr. 5. 1. Kas tuleb kadetti, kes S.Ü.Õ. ülema käsukirjaga ülendatud sõjaväe nooremaks allohvitsseriks, karistada uue distsipl. määrust. põhjal kui allohvitsseri või reameest?

2. Kellele distsiplinaarselt vastavad portupei kadetid?

3. Millistel alustel tuleb käsitada uut distsipl. määrustikku kadettide kohta? E. K., kadett.

Vastus. 1. Allohvitseriks ülendatud tuleb ka distsiplinaar karistuste suhtes võtta allohvitserina, sest seadusliselt ülendatu ei või millaski seaduslise alanduseta oma seaduslisi õigusi kaotada. Maksvate sv. seaduste järele on reamees ja allohvitser üldised aastmed, mis peab ohvitseriks saamiseni läbi tehtud olema, kuna kadett ja portupei kadett on nendesamade aastmete Sõjakooli erilised nimetused, tingitud sealsest eriolukorrast. Ainuke iseäraldus on see, et kadett-allohvitser kannab allohvitseri auastet Sõjakoolis viibimise ajal maskeeritult — kadetina.

2. Portupei kadett vastab distsiplinaarselt allohvitserile.

3. Ülalähendatud alustel tuleb ka uut distsiplinaar määrustikku käsitada. A.

Küsimus Nr. 6. 1) On tõsi, et vabanen sõjaväe teenistusest 1. a. sv. 1927 a.? Kui tõsi, siis mispärast ning misguguse seaduse põhjal? Tulin t. 5. apr. 1925 a. vastuvõtte komisjoni poolt määratuna rivitu teenistusse.

2) Kust võib tutvuneda liigiga, mille järele vabastamisel ajateenijad sõdurid arvat. reservi?

V. M.

Vastus. 1) Kuni pole Riigikogult maksma pandud üld. Sv. teenistusekohustuse seadus, antakse Riigikogult iga aasta ühe aastase maksvusega eri seadused sõjaväe teenistusse võtmise ja vabastamise kohta, mis avaldatakse „Riigi Teatajas“. 1925 a. kohta on maksev seadus, mis avaldatud „R. T.“ 1924 a. Nr. 149, 1926 a. kohta on seadus neil päivil Riigikogu poolt vastuvõetud.

2) Tagavaraväelaste liikide kohta võite teateid saada oma väosa kantseleis. A.

Küsimus Nr. 7. „Missugust lõpetamismärki võivad kanda Sõjakooli II-se sõjaeegse kursuse lõpetajad, kes olid jäetud täiendavale kursusele ja lõpetasid 1921 a. Sõjakooli I-se rahuagekse kursuse?

Sellel sõjakooli lennul ei olnud oma lõpetamise märki.

Vastus. Sõjakooli lõpetajate rinnamärgid, peale meriväe kadettide klassi ja aspirantide kursuste oma, vastavalt poolt kinnitatud ei ole. Selle pärast on nende kandmine üldse alusetu. A.

Küsimus Nr. 8. Kas võib omal kulul kanda jalgväe üleajateenijate allohvitserite kursuse lõpetaja rinnamärki nagu patarei üleajateenijate allohvitserite kursuse lõpetajatel on, kui patarei tunnismärkide asemele saab pandud jalgväe tunnismärgid.

Jalgväe üleajateenijate allohv-kursusel eraldi lõpumärki ei olnud. A. S.

Vastus. Minu teada pole suurtükiväe üleajateenijate täienduskursuste lõpetajate rinnamärk vastavate võimude poolt kinnitatud, mispärast Teie küsimus iseenesest ära langeb. A.

Küsimus Nr. 9. Kas Vabariigi piirivalve üleajateenijad kordoni ülemad ja vastavad nende ametkohtel teenivad üleajateenijad on õigustud päale kolme aastast korralikku teenistust saama kolme kuu palga, nagu on see kaitseväes üleajateenijatel ettenähtud.

H. B., (veltveebel).

Vastus. Ühekordset abiraha kolme kuupalga suuruses maksetakse ka Piirivalve üleajateenijatele, kuid ainult kolmeaastase vahetpidamata kiiduväärt ja hoolsa teenistuse eest Piirivalves. A.

Sõjaväelised teated.

Läti.

Läti uus peaminister K. Ulmanis sündis 4. septembril 1877 a. Kuramaal, Kasemõisa vallas. Pärast Miitavi realkooli lõpetamist astus ta 1902 aatal Zürichi politehnikumi põllumajanduse fakulteeti, kust järgmisel aastal Leipzigi põllumajanduslikku instituuti üle läks, mille 1905 aatal lõpetas.

1905 aasta detsembris arreteeriti K. Ulmanis Vene võimude poolt ja saadeti Pihkva vangimajja, kus 1906 aasta kevadel vabastati. Selle järele oli K. Ulmanis sunnitud kodumaalt lahkuma. Ühe aasta viibis ta Saksamaal. 1907 a. sõitis Ameerikasse, kus Nebraska ülikooli lõpetas. 1913 aatal pööras Ulmanis amnestia põhjal kodumaale tagasi, kus mitmes seltsis ja ühingus agronoomina tegutsema hakkas. 1918 a. valiti Ulmanis esimeseks Läti peaministriks. 1923 a. nimetati ta Eesti-Läti tollitariifide ühtlustamise komisjoni esimeheks. A. Tr.

Läti uue valitsuse sünd.

Peale pikka heitlust, mis vältas umbes kaks kuud ja mille jooksul valitsuse kujundamise ülesanne oli läbi rännanud kõik erakonnad, olles mõne käes isegi kaks, kolm korda, jõuti 22. detsembriks asjaga viimaks niikaugele, et Ulmanise valitsuseks 48 häällega 42 vastu kolme erapooletuks jäämisel usaldust avaldati.

Uues valitsuses on sõjaministriks J. Goldmanis. Endine sõjamin. kindral Bangereki jääb kuuldavasti viimase abiks.

Läti suurendab sõjalaevastikku.

Läti sõjalaevastiku navigatsioon algas tänava 1. mail. Suve jooksul tegi „Wirsaitis“ kaks sõitu Eestisse, et lähemalt ja täpselt tutvuneda Eesti territoriaalvetega. „Wirsaitisel“ sõitsid kaasa ka hiljuti asutatud Läti merekooli kasvandikud. Eesti sadamates tutvuneti sõjalaevade, dokkide, töökodade, rannakindlustega jne. Balti merel peeti rida manöövreid. Suve jooksul külastasid Läti sadamates mitmed välismaade sõjalaevad.

Kõige aja jooksul ei ole „Wirsaitisel“ veel avariid juhtunud, samuti ei ole tal veel kordagi põhjalikku remontit tehtud. Viimane kord Eestist tagasi sõites päästis „Wirsaitis“ Eesti purjeka „Kapella“ ühes meeskonnaga.

Sõjalaevade ehitamine Prantsusmaal edeneb jõudsasti. Kaks traalerit loodetakse juba jaanuarikuul vette lasta, kuna kahe veelusepaadi ehitamine veel aega võtab. Laevade üleandmise tähtaeg on kevadel, mis ajaks „Wirsaitis“ Prantsusmaale sõidab. Peale proovisõitu tulevad laevad „Wirsaitise“ saatel Lähti. Lähemal ajal jõuavad Prantsusmaalt tagasi kaks mereväe ohvitseri, kes sinna olid saadetud veeluste paatide tegevusega tutvunema.

Läti sõjalaevastiku navigatsiooni lõpp oli 15. detsembril, mille järele laevad talveks Lüubavi sõjalaevastiku baasi lähevad. A. Tr.

SISUSTIK: N. Reek: Uue aasta algul. — R. Tomberg: Sõjaväe Õpeasutuste õpejõudude palga küsimusest. — Meriväe-kapten Johannes Herm. — V. Kruus: Locarno lepingud. — D.: Majapidamine üksikus väeosas rahuajal. — Cyr.: Meie kantsleid. — Prantsuse sõjaväe 1926 a. eelarve arutamisel. — H. H.: Belgia kaitseministeeriumi uus kord. — L.: Jalgväe tankide lahingpraktika. (Järgneb). — R.: Okkupatsiooni aeg. (Lõpp). — E. V.: „Voennõi Vestniku“ Nr. 36 ja 37, 1925 a. ülevaade. — M.: Nõukogude jalgväe laskurkorpuse organisatsioon 1926 a. — E. E. A.: Endise 7. jalgväe rügemendi (polgu) 7-daks aastapäevaks. — K.: Tartu Emajõe uus sild. — E. A.: Kõrgema sõjakooli II lennu lõputööde ülevaade dets. 1925. — R. T-ck.: Side organiseerimine linnades tänavvõitluste ajal. — E. P.: „Военный Вестник“ u“ Nr. Nr. 38—40 1925 a. lühikene ülevaade. — A. S.: Tartust Riiga. — H. T.: Pärnu garnisoni elust-olust. — O. R.: Sport. — Raamat-teated. — Küsimused ja kostused. — Sõjaväelised teated.

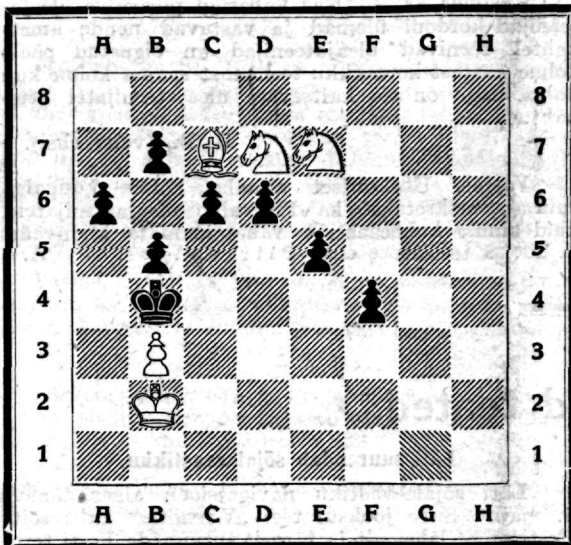
Male.

Toimetaja A. Burmeister.

Ülesanne nr. 1.

Kokkuseadnud dr. S. Kljas (Tallinnas).
„Sõduri“ originaal.

Mustad.

Valged.

Valged: Kb2, Oc7, Rd7 ja e7, Eb3.

Mustad: Kb4, Ea6, b5, b7, c6, d6 e5 ja f4.

Valged algavad ja annavad matt kolme sammuga.

Kol.-leitn. E. Kursk'i ülesande nr. 36 lahendus.

1. Kh6—g5, f7—f6+,
2. Kg5—h5, Ke5:f5,
3. Rf4—d3!, e4:d3,
4. Oh4—d3. d3—d2,
5. e3—e4 annab matt,

Õiged lahendused saatsid: B. Kerner, V. Beschel, S. Levitski, V. Mikenas (Tallinnast), Martin Villemson (Pärnust).

Vastutav toimetaja E. Limberg.

Väljaandja: Sõdur. Tallinn, Uus tän. nr. 10.

Toimetus ja talitus Uus tän. 10. — Kõnetraat: Sõjaväe 163.

Tähelepanemiseks

kõigile sõjaväelastele
ja kaitseliitlastele.

JAAN ANT'I vormimütsi tööstus

Suur Roosikrantsi tän. nr. 16, Tallinnas.

Soovitab sõjaväe, kaitseliidu ja kooliõpilaste vormimütse.

Ohvitseridele hindadega väljaspool võistlust.

Austusega Jaan Ant'i

vormimütsi tööstus, Suur Roosikrantsi t. 16, Tallinnas.

Kindralstaabi VI osakonna väljaandel
ilmus:

**Prantsuse ajutine juhend side ja ühenduste
organisatsiooni ja tegevuse kohta.**

Hind 175 mrk.

Müügil „Sõduri“ talit., Tallinn, Uus t. 10.

RIIGIASUTUSTE ASJAAJAMISE JUHTNÕORID.

riigisekretäri väljaanne.

Hind 25 mrk. eksemplar.

Saadaval

Riigi trükikojas.

Riigi trükikoda, Tallinn, Niine tän. 10.